

หน่วยที่ 1

ปฐมนิเทศลูกเสือวิสามัญ

หน่วยที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับลูกเสือวิสามัญ

๑. หัวข้อการเรียนรู้

- ความหมายของลูกเสือ
- เครื่องแบบลูกเสือวิสามัญ
- ระเบียบแถว
- พิธีเปิดกอง
- พิธีปิดกอง

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. รู้ความรู้พื้นฐานของตนเองก่อนเรียน
๒. เข้าใจเนื้อหาและแนวปฏิบัติของวิชาเรียน
๓. รู้จักส่วนประกอบของลูกเสือวิสามัญ
๔. รู้และเข้าใจระเบียบแถว
๕. เข้าใจขั้นตอนและปฏิบัติการเปิดกอง
๖. เข้าใจขั้นตอนและปฏิบัติการปิดกอง

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความเข้าใจขั้นตอนและปฏิบัติการเปิดกอง การปิดกอง

หน่วยที่ ๑

ปฐมนิเทศลูกเสือวิสามัญ

๑. ความหมายของลูกเสือ

คำว่า “ลูกเสือ” ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. ๒๕๕๑ หมายถึงเด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิง ที่สมัครเข้าเป็นลูกเสือทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ส่วนลูกเสือที่เป็นหญิงให้เรียกว่า “เนตรนารี”

คำว่า “ลูกเสือ” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง สมาชิกแห่งองค์การ ที่มีวัตถุประสงค์ในการฝึกหัดอบรมบ่มนิสัยเด็กชาย ให้เป็นพลเมืองดีตามจารีตประเพณี มีอุดมคติและความรับผิดชอบ ต่อตนเองและต่อผู้อื่น อาจารย์เปลื้อง ณ นคร ให้ความหมายหรือนิยามของลูกเสือเอาไว้ว่า ลูกเสือหมายถึงเด็กที่อยู่ในขณะที่ตั้งขึ้นสำหรับอบรมให้เป็นพลเมืองดี

ทราบไหมครับว่าลูกเสือหมายถึงอะไร

ลูกเสือมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า SCOUT เกิดจากการนำเอาตัวอักษรตัวแรกของคำ ๕ คำมาประสมกัน เกิดเป็นคำใหม่แล้วมีความหมายแปลกออกไปจากเดิม คำ ๕ คำที่นำมาประสมกันได้แก่

S = SINCERITY	หมายถึง	ความจริงใจ
C = COURTESY	หมายถึง	ความสุภาพอ่อนโยน
O = OBEDIENCE	หมายถึง	การเคารพเชื่อฟัง
U = UNITY	หมายถึง	ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว
T = THRIFTY	หมายถึง	ความประหยัดมัธยัสถ์

รวมความแล้วลูกเสือจึงหมายถึง บุคคลผู้ผ่านการอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี มีความสง่าผ่าเผย สุภาพ อ่อนโยน เคารพเชื่อฟังบิดา มารดา และผู้บังคับบัญชา บำเพ็ญตนเป็นผู้มีประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่น เชื้อถือและไว้วางใจได้

๒. เครื่องแบบลูกเสือวิสามัญ

เครื่องแบบลูกเสือวิสามัญมีทั้งหมด ๗ รายการ ได้แก่

๑. หมวก ทรงอ่อนสีเขียว มีตราหน้าหมวกรูปตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ทำด้วยโลหะสีทอง เวลาสวมให้ตราหน้าหมวกอยู่เหนือหางคิ้วซ้าย

๒. เสื้อคอพับสี kaki แขนสั้นเหนือข้อศอกผ่าออกตลอด ออกเสื้อทำเป็นسابกว้าง ๓.๕ ซม. มีดุมเหนือเข็มขัด ๔ ดุม ออกมีกระเปาะข้างละ ๑ กระเปาะ มีแถบตรงกึ่งกลางตามทางดิ่ง ปกคลุม ชายกลางแหลม เจาะรังดุมกึ่งกลางกระเปาะ ๑ ดุม มีอินทรีนูนสีเดียวกับเสื้ออยู่เหนือบ่าทั้งสองข้าง ด้านไหล่กว้าง ๓.๕ ซม. เย็บติดกับตะเข็บไหล่เสื้อ ด้านคอกว้าง ๒.๕ ซม. ปลายมน มีดุมที่ปลายอินทรีนูนทางด้านคอด้านละ ๑ ดุม ดุมลักษณะกลมแบนทำด้วยวัสดุสีน้ำตาลแก่ ติดอินทรีนูนสีเขียว ปลายอินทรีนูนมีอักษร “ล.ว.” สีเหลือง ให้สอดชายเสื้ออยู่ภายในกางเกง

๓. ผ้าผูกคอสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ด้านฐาน ๑๐๐ เซนติเมตร ด้านตั้ง ๗๕ เซนติเมตร สีตามสีประจำภาคศึกษา มีห่วงซึ่งไม่ใช่ห่วงกิลเวลล์สวมผ้าผูกคอ

รูปที่ ๑ ห่วงกิลเวลล์

รูปที่ ๒ วอกเกิลเนตรนารีและลูกเสือวิสามัญ

๔. กางเกงสีกากี ขาสั้นเนื้อเข้าประมาณ ๕ เซนติเมตร ส่วนกว้างของขากางเกงเมื่อยืนตรงห่างจากขา ตั้งแต่ ๘-๑๒ เซนติเมตร ปลายขาพับเข้ากว้าง ๕ เซนติเมตร ผ่าตรงส่วนหน้า ใช้ดุนขนาดย่อมขัดซ่อนไว้ข้างใน มีกระเป๋าทตามแนวตะเข็บข้างละ ๑ กระเป๋า และมีหุ้ย้อยเข็มขัดยาวไม่เกิน ๖ เซนติเมตร กว้าง ๑ เซนติเมตร

๕. เข็มขัดหนังสีน้ำตาล กว้างไม่เกิน ๓ เซนติเมตร หัวชนิดหัวขัดทำด้วยโลหะสีทอง มีลายดุนรูปตรา คณะลูกเสือแห่งชาติภายในกรอบข้อชัยพฤกษ์

๖. ถุงเท้ายาวสีกากี พับขอบไว้ได้เข้า ใต้พับขอบมีรอยรัดถุง

๗. รองเท้าหนังหรือผ้าใบสีน้ำตาลแก่ ไม่มีลวดลาย หุ้มส้นชนิดผูก

การแต่งเครื่องแบบลูกเสือ ให้ใช้สำหรับงานพิธีเข้าประจำกองลูกเสือ งานพิธีของลูกเสือ หรืองานพิธีอื่น ๆ ที่โรงเรียน จังหวัด หรือสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติจัดขึ้น และในการฝึกอบรมหรืออยู่ค่ายพักแรม ส่วนเครื่องแบบจำลองให้ใช้สำหรับการฝึกอบรม หรืออยู่ค่ายพักแรมเท่านั้น

รูปที่ ๓ เครื่องแบบลูกเสือวิสามัญชาย

รูปที่ ๔ เครื่องแบบลูกเสือวิสามัญหญิง

๓. พิธีเปิดประชุมกอง

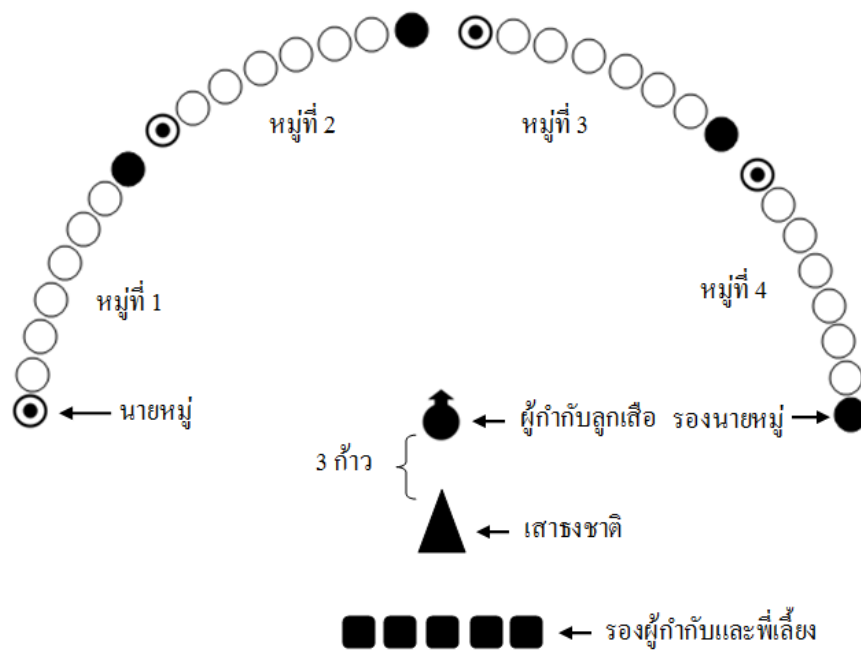
พิธีเปิดกองหรือประชุมกอง เป็นกิจกรรมเริ่มต้นของลูกเสือ ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปทำกิจกรรมประจำวันอื่น ๆ เพื่อเป็นการสำรวจตรวจสอบความพร้อม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนเตรียมความพร้อมและรับฟังคำสั่งหรือคำชี้แจงต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ได้ผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ พิธีเปิดประชุมกองของลูกเสือนั้น ผู้กำกับจะเป็นผู้ดำเนินการ จะมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับดังนี้

รวมกอง → ชักธงขึ้น → สวดมนต์ → สงบนิ่ง → ตรวจ → แยก

การปฏิบัติ

๓.๑ รวมกอง

ผู้กำกับที่เป็นวิทยากรประจำวันยืนหน้าเสาธง ห่างเสาธงประมาณ ๓ ก้าว ผู้กำกับคนอื่นและรองผู้กำกับเข้าแถวหลังเสาธง วิทยากรเป่านกหวีดเรียกแถว หรือเรียก “กอง” พร้อมให้สัญญาณมือเข้าแถวครึ่งวงกลม ลูกเสือทั้งหมดมาเข้าแถวรวมกันหน้าเสาธง หากลูกเสือนั้นมีจำนวนไม่มาก ให้เข้าแถวครึ่งวงกลมรอบเสาธง โดยนายหมู่หมู่ที่ ๑ อยู่ด้านซ้ายของเสาธง และรองนายหมู่หมู่สุดท้ายอยู่ด้านขวาของเสาธง จัดรูปแถวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามและเข้มแข็ง

รูปที่ ๕ การเข้าแถวเปิดกองเมื่อลูกเสือมีจำนวนไม่มาก

หากกองลูกเสือมีขนาดใหญ่ มีลูกเสือเป็นจำนวนมาก อาจจะปรับการเข้าแถวใหม่จากการเข้าแถวครึ่งวงกลมแถวเดียว เป็นให้แต่ละกองเข้าแถวตอนลึกกองละ ๔ หมู่ จัดกลุ่มให้เป็นสี่เหลี่ยมเปิดด้านหนึ่ง ให้กองที่ ๑ อยู่ด้านซ้าย กองสุดท้ายอยู่ด้านขวาของเสาธง เสาธงอยู่ตรงกลางด้านเปิดของสี่เหลี่ยม จัดรูปแถวให้เป็นระเบียบ สวยงามและเข้มแข็ง

รูปที่ ๖ การเข้าแถวเปิดกองเมื่อลูกเสือมีจำนวนมาก

๓.๒ ชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา

เมื่อลูกเสือเข้าแถวเรียบร้อยแล้ว อยู่ในท่าตามระเบียบพักและอยู่ในความสงบแล้ว ผู้กำกับที่เป็นวิทยากรประจำวันมอบหมายหน้าที่ให้ลูกเสือ ๒ คนชักธงชาติ และ ๑ คน นำร้องเพลงชาติ แล้วนำสวดมนต์ไหว้พระ เมื่อเห็นว่าพร้อมแล้ว ผู้กำกับสั่ง “กอง-ตรง, หมู่บริการชักธงชาติ” ผู้กำกับถอยหลังเฉียงไปทางด้านข้างพอสวมศร ลูกเสือ ๒ คนที่ได้รับมอบหมาย ฝากอาวุธไว้กับเพื่อนที่อยู่ด้านข้าง แล้ววิ่งไปที่หน้าเสาธงชาติ หยุดยืนตรงห่างจากเสาธง ๓ ก้าว ทำวันทยหัตถ์พร้อมกัน ลูกเสือที่อยู่ด้านขวามือเดินเข้าไปหาเสาธง ๒ ก้าว ยืนเท้าชิดและแก้มชิดธงออกจากเสาธง จากนั้นถอยหลัง ๒ ก้าวเพื่อยืนที่จุดเดิม จัดเชือกธงให้เรียบร้อย โดยให้ธงชาติถูกชักขึ้นไปทางด้านขวามือ เมื่อเห็นว่าพร้อมแล้ววิทยากรสั่ง “กอง วันทยาอาวุธ” ลูกเสือทำวันทยาอาวุธ ผู้กำกับลูกเสือทำวันทยหัตถ์ ตัวแทนหมู่บริการนำร้องเพลงชาติในวรรคแรก จากนั้นลูกเสือหมู่อื่น ๆ ร้องเพลงชาติจนจบเพลง จากนั้นลูกเสือที่อยู่ด้านขวามือนำเชือกผูกธงไปผูกที่เสา ถอยกลับเข้าที่ทำวันทยหัตถ์พร้อมกัน เอามือลงพร้อมกันกับผู้กำกับลูกเสือ หันกลับแล้ววิ่งกลับไปเข้าที่เดิม รับอาวุธคืนจากเพื่อนแล้วทำวันทยาอาวุธ

๓.๓ สวดมนต์

ผู้กำกับเดินไปยืนหน้าเสาธงแล้วสั่ง “เรียบ-อาวุธ” จากนั้นผู้กำกับสั่ง “ถอดหมวก” ลูกเสือทั้งหมดถอดหมวก โดยใช้มือขวาจับที่หมวกด้านขวา แล้วถอดหมวก พร้อมกับนำฝ่ามือซ้าย มาประกบเข้ากับฝ่ามือขวา ในลักษณะพนมมือ โดยมีหมวกอยู่ตรงกลางระหว่างฝ่ามือทั้งสอง ให้ด้านในของหมวกที่สวมศีรษะ หันไปทางด้านซ้ายมือ และตรากณะลูกเสือแห่งชาติ หรือด้านหน้าของหมวกหันเข้าหาตัวเอง จากนั้นผู้กำกับสั่ง “หมู่บริการนำสวดมนต์” ตัวแทนหมู่บริการ นำสวดมนต์ไหว้พระ แบบสวดมนต์สั้นหมู่อื่น ๆ สวดตามจนจบ

หมายเหตุ. ลูกเสือที่ไม่เป็นพุทธศาสนิกชน ให้ยืนสงบนิ่ง หรือปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือในระหว่างที่มีการสวดมนต์

รูปที่ ๗ ทำสวดมนต์ไหว้พระและสงบนิ่งเมื่อมีอาวุธ

๓.๔ สงบนิ่ง

ผู้กำกับสั่ง “สงบนิ่ง” ให้ลูกเสือถือหมวกในลักษณะเดิม วางมือขวาตรงลงไปทางด้านหน้าชิดกับตัว แล้ววางฝ่ามือซ้ายทับบนหลังมือขวา ก้มหน้าเล็กน้อย ทำให้สงบ อธิษฐานรำลึกนึกถึงคุณของพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เราเคารพนับถือ คุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบิดาแห่งการลูกเสือไทย ประมาณ ๑ นาที ผู้กำกับสั่ง “สวมหมวก” ลูกเสือทุกคนสวมหมวกและอยู่ในท่าตรง จากนั้นผู้กำกับสั่งตามระเบียบพัก

หมายเหตุ. ● หากลูกเสือมีไม่งาม ผู้กำกับจะสั่ง “กอง วันทยา-วุธ” ลูกเสือทุกคนทำวันทยาวุธ เมื่อเพลงจบและลูกเสือที่เชิญธงกลับเข้าที่แล้ว ผู้กำกับจะสั่ง “เรียบ-อาวุธ” ลูกเสือที่ทำวันทยาวุธลดมือลงและกลับสู่ท่าตรง

● หากมีทั้งลูกเสือที่มีไม่งามและไม่มีไม่งาม ผู้กำกับจะสั่ง “กอง วันทยา-วุธ” ลูกเสือที่มีไม่งามให้ทำวันทยาวุธ ลูกเสือที่ไม่มีไม่งามให้อยู่ในท่าตรง **ไม่ต้องทำวันทยาหัตถ์**

๔. พิธีปิดประชุมกอง

พิธีปิดกองจะทำเมื่อการทำกิจกรรมประจำวันสิ้นสุดลง พิธีจะย้อนกลับกับการเปิดกอง มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

รวมกอง → นัดหมาย → ตรวจเครื่องแบบชักธงลง → เลิก →

การปฏิบัติ

๔.๑ รวมกอง

เริ่มจากผู้กำกับเป่านกหวีดรวมกอง ลูกเสือทุกคนเข้าแถวเหมือนตอนเปิดประชุมกอง

๔.๒ สรุปและนัดหมาย

ผู้กำกับสรุปเนื้อหาสาระที่เรียนในคาบนี้ พร้อมทั้งเสนอแนะข้อบกพร่อง ที่ควรปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป ผู้กำกับนัดหมายการเรียนหรือการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปว่าต้องเตรียมทำอะไร

๔.๓ ตรวจเครื่องแบบ

ผู้กำกับมอบหมายให้รองผู้กำกับหรือนายหมู่ ทำการตรวจเครื่องแต่งกายของสมาชิกในหมู่ มีขั้นตอนการปฏิบัติเหมือนการตรวจสอบสุขภาพในตอนเปิดประชุมกอง

๔.๔ ชักธงชาติลงจากยอดเสา

ผู้กำกับสั่ง “กอง-ตรง หมู่บริการชักธงชาติ” แล้วผู้กำกับถอยหลังเฉียงไปทางด้านข้างพอสสมควร ลูกเสือหมู่บริการ ๒ คนที่ได้รับมอบหมายวิ่งไปที่เสาธง หยุดห่างเสาธง ๓ ก้าว ทำวันทยาหัตถ์แล้วเอามือลง ลูกเสือที่อยู่ด้านขวามือก้าวไปข้างหน้า ๒ ก้าว แก้มือผูกธง ถอยเข้าที่เดิมแล้วส่งเชือกอีกเส้นหนึ่งให้ลูกเสือที่อยู่ซ้ายมือ เมื่อเห็นว่าพร้อมแล้วผู้กำกับสั่ง “กอง วันทยา-วุธ” ลูกเสือทำวันทยาวุธส่วนผู้กำกับลูกเสือทำวันทยาหัตถ์ ลูกเสือที่ทำหน้าที่บริการชักธงลงมาจากยอดเสา ด้วยความเร็วพอสสมควร จนถึงระดับที่พอเหมาะ ลูกเสือที่อยู่ด้านขวามือรวบเชือกผูกธง นำเชือกไปผูกที่เสาธง ถอยกลับเข้าที่ทำวันทยาหัตถ์พร้อมกัน เอามือลงพร้อมกันกับผู้กำกับลูกเสือ หันกลับแล้ววิ่งกลับไปเข้าที่เดิม รับไม้งามจากเพื่อนแล้วทำวันทยาวุธ จากนั้นผู้กำกับสั่ง “เรียบ-อาวุธ” ลูกเสือปฏิบัติตามคำสั่ง

๔.๕ เลิก

ผู้กำกับลูกเสือสั่ง “กอง-เลิก” ลูกเสือทุกคนทำวันทยาวุธพร้อมกันและกล่าวคำว่า “ขอบคุณครับ/ค่ะ” เรียบอาวุธ ทำวาทันแล้วจึงเลิกแถวไป

หน่วยที่ 2

วิชาโครงการและการเขียนโครงการ

หน่วยที่ 2

วิชาโครงการและการเขียนโครงการ

๑. เนื้อหา (หัวข้อการเรียนรู้)

- ความหมายของโครงการ
- ลักษณะของโครงการที่ดี
- องค์ประกอบของโครงการ

๑. การวางแผน
๒. การดำเนินงาน
๓. การสรุปผล

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. บอกความหมายของโครงการได้
๒. บอกความจำเป็นในการทำโครงการได้
๓. บอกลักษณะของโครงการที่ดีได้
๔. บอกองค์ประกอบของโครงการได้
๕. บอกขั้นตอนการดำเนินงานโครงการได้
๖. เขียนโครงการเพื่อขออนุมัติดำเนินการได้

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้ในการเขียนโครงการ

หน่วยที่ ๓

วิชาโครงการและการเขียนโครงการ

๑. ความหมายของโครงการ

โครงการ (project) ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หมายถึง แผนหรือเค้าโครงการที่กำหนดไว้

นักวิชาการด้านต่าง ๆ ให้คำจำกัดความของโครงการเอาไว้มากมาย ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันพอสรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

โดยทั่วไปแล้วการที่เราจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ต้องประเมินแล้วว่าสิ่งที่ทำหรือโครงการที่ทำลงไปต้องเป็นประโยชน์ อาจจะกับองค์กรหรือตัวเราเอง โครงการก็เช่นกัน การที่เราจะทำโครงการใดโครงการหนึ่ง ต้องคิดถึงผลที่จะตามมาอยู่แล้วว่าจะได้ประโยชน์อะไร ได้ประโยชน์กับใคร หรือได้ประโยชน์อย่างไร ดังนั้น ประโยชน์ที่จะได้จากโครงการ จึงมักจะเป็นตัวกำหนดว่าเราจะทำโครงการอะไรหรือโครงการใด ซึ่งปกติทั่วไปมักจะเป็นการตอบสนองความต้องการ หรือการแก้ปัญหาให้กับองค์กร เช่น ในสถานศึกษาแห่งหนึ่ง พบว่านักเรียนแต่งตัวผิดระเบียบเป็นจำนวนมาก ทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชาย ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนแต่งตัวผิดระเบียบ ซึ่งอาจจะทำให้ถูกมองว่าเป็นสถานศึกษาที่ไม่มีระเบียบวินัย หย่อนยาน ไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่มีคุณภาพ ผลที่ตามมาคืออาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ผู้ปกครองที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมรอบด้าน ไม่อยากให้นักเรียนเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาแห่งนี้ ดังนั้นการแก้ปัญหาหรือการรณรงค์ให้นักเรียนแต่งตัวถูกระเบียบ จึงเป็นโครงการที่เกิดจากปัญหาดังกล่าว โครงการอื่น ๆ ก็อาจจะมีสาเหตุมาจากปัญหาเช่นกัน แต่ปัญหาของแต่ละแห่งแต่ละคนก็จะแตกต่างกันออกไป ดังนั้น โครงการต่าง ๆ ก็อาจจะแตกต่างกันไปตามสภาพของปัญหา

นอกจากจะแก้ปัญหาให้กับองค์กรแล้ว นโยบาย แผนการดำเนินงาน หรือความต้องการของชุมชน ก็อาจจะเป็นที่มาของโครงการได้ เช่น สถานศึกษาต้องการทำความสะอาดครั้งใหญ่ โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ก็อาจจะเป็นที่มาของโครงการร่วมด้วยช่วยกันทำความสะอาดบ้านฉันบ้านเธอหรือ Big Cleaning Day หรือสถานศึกษาเห็นว่านักเรียนที่ยังยากจน ขาดแคลนทุนทรัพย์ ก็อาจจะเป็นที่มาของโครงการหารายได้ระหว่างเรียน ฯลฯ

๒. ลักษณะของโครงการที่ดี

โครงการต่างๆ ที่ดำเนินการไปนั้น อาจประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินการได้ แม้ว่าจะประสบผลสำเร็จ ก็ยังต้องดูต่อไปอีกด้วยว่า ประสบผลสำเร็จในระดับใด คำนวณกับการลงทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการหรือไม่ ดังนั้น การที่จะดำเนินงานโครงการใด ๆ จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบ โครงการที่ดีที่ทำแล้วถือว่าประสบผลสำเร็จ ควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาขององค์กรได้ สรุปง่าย ๆ คือเมื่อทำไปแล้วเกิดประโยชน์กับตนเองหรือองค์กร
๒. มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจนว่าจะทำโครงการเพื่ออะไร
๓. มีความเป็นไปได้ คือสามารถดำเนินงานและปฏิบัติได้
๔. มีขั้นตอนการดำเนินงานชัดเจน เป็นระบบ สามารถดำเนินการได้
๕. มีทรัพยากรในการดำเนินการเพียงพอ ทั้งผู้ปฏิบัติงาน เงินสนับสนุน อุปกรณ์หรือเครื่องมือดำเนินงาน รวมทั้งเวลาและสถานที่ในการดำเนินงาน
๖. สามารถติดตามและประเมินผลสำเร็จของโครงการได้

โครงการที่ทำอาจจะเป็นโครงการขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ก็แล้วแต่ความสลับซับซ้อนของปัญหา ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ ความสลับซับซ้อนก็จะมาก เพราะต้องเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก

ตัวอย่างโครงการที่เป็นความร่วมมือระหว่างหลายหน่วยงาน

รูปที่ ๑ โครงการรณรงค์ป้องกันและลดปัญหาการติดเชื้อ HIV และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของสำนักงานสาธารณสุขกับสถานศึกษา

รูปที่ ๒ โครงการอบรมวินัยจราจรระหว่างสถานศึกษาร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ตำรวจจราจรและสำนักงานขนส่ง
ถ้าเป็นโครงการเฉพาะองค์กร การดำเนินงานก็จะง่ายขึ้น เพราะไม่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือองค์กร
ภายนอก ซึ่งมักจะมีปัญหาในการติดต่อประสานงาน

ตัวอย่างโครงการในระดับหน่วยงานหรือองค์กร

รูปที่ ๓ โครงการจัดกิจกรรมสัปดาห์วิทยาศาสตร์

รูปที่ ๔ โครงการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน

รูปที่ ๕ โครงการศึกษาดูงานจากสถานประกอบการทัศนสถานเรือนจำกลาง

ถ้าเป็นโครงการเฉพาะกลุ่ม การทำโครงการก็จะยิ่งง่ายขึ้นอีก เพราะคุณลักษณะของคนในกลุ่ม และการติดต่อกันเองภายในกลุ่มเป็นจะเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น ไม่ค่อยเป็นปัญหา

ตัวอย่างโครงการในระดับกลุ่ม

รูปที่ ๖ โครงการหนังสือมือสองเพื่อน้องในชนบทและอุปกรณ์กีฬาให้กับน้องๆ ในชนบท

รูปที่ ๗ โครงการทัศนศึกษานอกสถานที่เรียนรู้จากสถานประกอบการที่มีอยู่ในท้องถิ่น

รูปที่ ๘ โครงการหารายได้ระหว่างเรียน

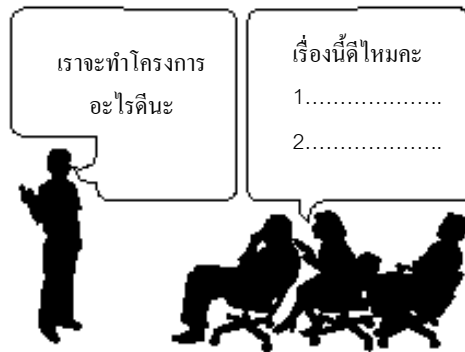
๓. องค์ประกอบของโครงการ

โครงการที่ดีที่ดำเนินงานและประสบผลสำเร็จ จะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วนได้แก่

- ๓.๑ การวางแผน
- ๓.๒ การดำเนินงาน
- ๓.๓ การสรุปผล

๓.๑ การวางแผน

การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของโครงการ โครงการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่อยู่ที่การวางแผน มีโครงการเป็นจำนวนมากที่ไม่ประสบผลสำเร็จ หรือประสบผลสำเร็จในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจเมื่อเทียบกับทรัพยากรที่ลงทุนไปในการดำเนินงาน เป็นเพราะขาดการวางแผนที่ดี การวางแผนจึงสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการทำโครงการ ดังคำกล่าวที่ว่า “วางแผนดีแล้วเท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง”

รูปที่ ๙ การประชุมวางแผนการดำเนินงานจัดทำโครงการ

การวางแผนที่สำคัญและจำเป็นต้องทำ ขาดไม่ได้คือการเขียนโครงการ ซึ่งเปรียบได้กับ “เค้าโครงย่อ” ของงานวิจัย ซึ่งจำเป็นต้องเขียนก่อนทำการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการเขียนโครงการ

๑. เพื่อขออนุมัติการดำเนินงาน
๒. เพื่อของบประมาณสนับสนุนโครงการ
๓. เพื่อให้สมาชิกที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองในโครงการ
๔. เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานร่วมกันของหน่วยงาน
๕. เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน

การเขียนโครงการ หมายถึงการวางกรอบการดำเนินงานโครงการล่วงหน้าก่อนการดำเนินงาน เป็นการบอกรายละเอียดของการดำเนินการโครงการอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้เห็นภาพของโครงการที่จะทำ โดยทั่ว ๆ ไปโครงการที่จะนำเสนอเพื่อขออนุมัติดำเนินการ จะมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

- ๓.๑.๑ ชื่อโครงการ
- ๓.๑.๒ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ
- ๓.๑.๓ ผู้รับผิดชอบโครงการ
- ๓.๑.๔ หลักการและเหตุผล
- ๓.๑.๕ วัตถุประสงค์ของโครงการ
- ๓.๑.๖ วิธีดำเนินการ
- ๓.๑.๗ แผนปฏิบัติงาน
- ๓.๑.๘ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ
- ๓.๑.๙ งบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้
- ๓.๑.๑๐ การติดตามและประเมินผลโครงการ
- ๓.๑.๑๑ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากองค์ประกอบของโครงการ สามารถแสดงรายละเอียดของแต่ละหัวข้อได้ดังนี้

๓.๑.๑ ชื่อโครงการ

การตั้งชื่อโครงการต้องมีความชัดเจน เหมาะสม และเฉพาะเจาะจง เป็นที่เข้าใจได้โดยง่าย สำหรับผู้นำโครงการไปใช้หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ชื่อโครงการจะบอกให้ทราบว่าทำอะไรและเพื่ออะไร ชื่อโครงการโดยทั่วไปควรจะต้องแสดงลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ลักษณะเฉพาะของโครงการ และจุดมุ่งหมายของโครงการ เช่น โครงการเสริมสร้างวินัยลดอุบัติเหตุจากการจราจร โครงการณรงค์ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเอดส์ โครงการขายสินค้าหารายได้ระหว่างเรียน เป็นต้น

๓.๑.๒ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ

การเขียนโครงการจะต้องระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดทำโครงการนั้นๆ โดยจะต้องระบุหน่วยงานต้นสังกัดที่จัดทำโครงการ พร้อมทั้งระบุถึงหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติโครงการ เพื่อสะดวกต่อการติดตามและประเมินผล ในกรณีที่เป็นการโครงการความร่วมมือระหว่างหน่วย ก็ต้องระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบ

๓.๑.๓ ผู้รับผิดชอบโครงการ

โครงการทุกโครงการจะต้องมีผู้ทำโครงการรับผิดชอบดำเนินงาน และระบุผู้รับผิดชอบโครงการนั้น ๆ ให้ชัดเจน ว่าเป็นใคร มีตำแหน่งใดในโครงการนั้น ส่วนตำแหน่งอื่นๆ รองลงมาในโครงการอาจจะเขียนรวม ๆ ว่าเป็นผู้ร่วมโครงการ ลำดับการเรียงชื่อผู้รับผิดชอบให้เรียงลำดับจากหัวหน้าโครงการเป็นลำดับแรก และลำดับสุดท้ายควรเป็นเลขานุการของโครงการ

รูปที่ ๑๐ ป้ายโครงการที่บอกชื่อโครงการ วัตถุประสงค์ วัน เวลา และสถานที่ดำเนินการจัดทำโครงการ

๓.๑.๔ หลักการและเหตุผล

หลักการและเหตุผล เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงปัญหา ความจำเป็น หรือความต้องการที่ต้องมีการจัดทำโครงการขึ้นเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการขององค์กร ชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นในการเขียนหลักการและเหตุผล ผู้เขียนโครงการจำเป็นต้องเขียนแสดงให้เห็นถึงปัญหาหรือความต้องการ พร้อมทั้งระบุเหตุผล และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการอย่างชัดเจน นอกจากนี้อาจต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าโครงการที่เสนอนี้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ หรือนโยบายของชุมชน ท้องถิ่น องค์กร หรือหน่วยงานเจ้าของโครงการ และเป็นการวางรากฐานไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ในอนาคต ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ได้จัดทำขึ้น

โดยสรุป ผู้เขียนโครงการต้องพยายามหาเหตุผล หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ สนับสนุนโครงการที่จัดทำขึ้นอย่างสมเหตุสมผล ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ เห็นชอบและอนุมัติโครงการที่นำเสนอให้ดำเนินการได้ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน

๓.๑.๕ วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการทุกโครงการจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ ว่าความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในโครงการนั้นคืออะไร

การเขียนวัตถุประสงค์จะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ สามารถวัดและประเมินผลได้ โครงการแต่ละโครงการสามารถมีวัตถุประสงค์ได้มากกว่า ๑ ข้อ ลักษณะของวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับระดับและขนาดของโครงการ เช่น ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะที่กว้างเป็นลักษณะวัตถุประสงค์ทั่วไป หากเป็นโครงการขนาดเล็ก วัตถุประสงค์ก็จะแคบเข้าและมีลักษณะเฉพาะเจาะจง ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ โดยตรง

สำหรับการเขียนเป้าหมาย ต้องเขียนให้ชัดเจน แสดงให้เห็นผลงานหรือผลลัพธ์ที่ระบุคุณภาพหรือปริมาณงาน ที่คาดว่าจะทำให้บังเกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดเป้าหมายอาจกำหนดเป็นร้อยละหรือจำนวนหน่วยที่แสดงปริมาณที่สามารถวัดได้

๓.๑.๖ วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการ เป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลังเพื่อใช้ปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินการจึงนำวัตถุประสงค์มาจำแนก แจกแจงเป็นกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรม โดยจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ว่ามีกิจกรรมใดที่จะต้องทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปอธิบายโดยละเอียด ในส่วนของแผนการปฏิบัติงานหรือปฏิทินปฏิบัติงานอีกครั้งหนึ่ง

๓.๑.๗ แผนปฏิบัติงาน

เป็นการแจกแจงรายละเอียดให้ผู้ทำโครงการสามารถลงมือปฏิบัติงานได้ โดยจะเขียนรายละเอียดแต่ละงานที่ต้องทำ ว่ามีใครเป็นผู้รับผิดชอบในงานนั้นบ้าง จะทำเมื่อใด และมีวิธีการในการทำอย่างไร เพื่อให้แผนปฏิบัติงานสามารถดูได้โดยง่าย และเป็นเครื่องมือในการควบคุมโครงการ จึงมักจะเขียนเป็นแผนภูมิแท่งแนวนอนหรือแผนภูมิของแกนต์

กิจกรรมดำเนินงาน	(เวลา) เดือน/ปี พ.ศ.....						หมายเหตุ
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	
๑. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ		↔					
๒. มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ		↔					
๓. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			↔				
๔. ประชาสัมพันธ์งาน			↔				
๕. ลงมือดำเนินงาน				↔			
๖. สรุปผลการดำเนินงาน					↔		
๗. รายงานผลการดำเนินงาน						↔	

รูปที่ ๔.๑๑ ตัวอย่างแผนภูมิการดำเนินงานของแกนต์

๓.๑.๘ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาในการดำเนินงานโครงการ เป็นการระบุระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนกระทั่งถึงเวลาสิ้นสุดโครงการ ว่าใช้เวลาทั้งหมดเท่าใด โดยแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของโครงการ โดยระบุ วัน เดือน ปี ที่เริ่มทำและสิ้นสุด

๓.๑.๙ งบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้

งบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้ เป็นการระบุถึงจำนวนเงิน จำนวนบุคคล จำนวนวัสดุ ครุภัณฑ์ และปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการนั้น ๆ

๓.๑.๑๐ การติดตามและประเมินผลโครงการ

ในส่วนนี้จะแสดงถึงการติดตาม การควบคุม การกำกับ และการประเมินผลโครงการเพื่อให้โครงการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เสนอโครงการควรระบุวิธีการที่ใช้ในการควบคุม และประเมินผลโครงการไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้อาจจะต้องระบุบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประเมินโครงการ พร้อมทั้งบอกรูปแบบการประเมินผลโครงการ เช่น ประเมินก่อนดำเนินการ ขณะดำเนินการ หลังการดำเนินการ

๓.๑.๑๑ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ส่วนนี้จะเป็นการบอกถึงว่าเมื่อโครงการที่ทำสิ้นสุดลง จะมีผลกระทบในทางที่ดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยตรงและโดยอ้อม โดยระบุให้ชัดเจนว่าใครจะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบนั้นได้รับในลักษณะอย่างไร ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับนี้ จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการด้วย เราทำโครงการเพื่ออะไร ก็ควรจะได้รับผลอย่างนั้น

นอกจากส่วนประกอบทั้ง ๑๑ รายการที่ได้กล่าวแล้ว การเขียนโครงการยังอาจมีส่วนประกอบอื่นๆ อีกเช่น

- หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน หมายถึง หน่วยงานที่ให้ความร่วมมือ หรือให้งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
- ผู้เสนอร่างโครงการ หมายถึง ผู้เขียนและทำโครงการขึ้นเสนอให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติโครงการ ใช้ในกรณีที่ผู้ทำโครงการไม่ได้เป็นผู้เขียนโครงการเอง
- เอกสารอ้างอิง หมายถึง เอกสารที่เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงในการทำโครงการในเรื่องนั้น และใช้สำหรับศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เมื่อผู้ปฏิบัติโครงการเกิดข้อสงสัย

โครงการทุกโครงการ หากผู้เขียนโครงการสามารถตอบคำถามทุกคำถามดังกล่าวได้ทั้งหมด อาจถือได้ว่าเป็นการเขียนโครงการที่มีความสมบูรณ์ในรูปแบบ และหากการตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผลและมีหลักการ ย่อมถือได้ว่าโครงการที่เขียนขึ้นนั้นเป็นโครงการที่ดี นอกจากจะได้รับการพิจารณาอนุมัติโดยง่ายแล้ว ผลของการดำเนินงานมักจะมีประสิทธิภาพด้วย

อนึ่ง ในการเขียนโครงการนั้น ไม่จำเป็นต้องมีรายละเอียดหัวข้อครบตามตัวอย่างที่นำเสนอ แต่ต้องมีหัวข้อสำคัญ ๆ ของโครงการครบถ้วน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในระหว่างการทำงาน นอกจากนี้ยังต้องวางแผนในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นไว้ล่วงหน้าด้วย

๓.๒ การดำเนินงาน

เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง คือการลงมือปฏิบัติการ ตามแผนงานที่วางไว้ตามลำดับ ค่อย ๆ ทำไปทีละขั้นตอน ระดมทรัพยากรและความสามารถทุกอย่างที่มีในการดำเนินการ หากการดำเนินงานมีอุปสรรค หรือมีปัญหาเกิดขึ้น ซึ่งมักจะพบอยู่เสมอในระหว่างการทำงาน ก็ต้องระดมสมองช่วยกันแก้ปัญหาไปทีละอย่าง จนกว่าจะผ่านพ้นอุปสรรคและประสบผลสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้ ในการดำเนินงานนี้หากผู้ทำโครงการ เขียนโครงการหรือวางแผนไว้อย่างละเอียด การปฏิบัติงานก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่มีปัญหาหรือเกิดปัญหาน้อย

แต่หากวางแผนการอย่างคร่าว ๆ ไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจน ในการดำเนินงานมักจะพบว่ามีปัญหาที่คาดไม่ถึง ให้อัดอง แก่ไขอยู่เป็นประจำ ดังนั้น ในขั้นตอนการวางแผนหรือเขียนโครงการ จึงควรวางแผนหรือเขียนโครงการอย่างละเอียดรอบคอบ

๓.๓ การสรุปผล

เป็นการนำเอาผลการดำเนินงาน มาวิเคราะห์และนำเสนอ หรือตัดสินว่าการดำเนินงานโครงการที่ทำ ไปนั้น ประสบผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใด คัดค้านกับแรงงานและทรัพยากรที่ลงทุนไปหรือไม่ โดยการเก็บ ข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาข้อสรุปว่า ผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร หรืออยู่ในระดับใด

โดยปกติการสรุปผลการดำเนินงานโครงการ มักจะเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้รับผลโดยตรง จากการดำเนินโครงการ ซึ่งโดยมากมักจะใช้แบบประเมินหรือแบบสอบถามแบบประมาณค่า ๓-๕ ระดับ ว่า โครงการที่ดำเนินการไปนั้น ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ร่วมโครงการ มีความพึงพอใจในระดับใด อาจจะเป็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ ซึ่งโดยมากมักจะเป็นค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ผล แล้ว สรุปผลออกมาว่าโครงการที่ดำเนินการ หรือลงทุนลงแรงไปนั้น มีผลประกอบการหรือผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร คัดค้านต่อการลงทุนหรือไม่

หน่วยที่ 3

วิชาการบริการ

หน่วยที่ 3 วิชาการบริการ

๑. หัวข้อการเรียนรู้

- ความหมายของการบริการ
- หลักของการให้บริการ
- ประเภทของการบริการ
 - ๑. การบริการตนเอง
 - ๒. การบริการสังคมและชุมชน
 - ๓. การบริการแก่หมู่คณะและขบวนการลูกเสือ
- ประโยชน์ที่ได้จากการให้บริการ

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. ความหมายของการบริการ
๒. หลักของการให้บริการ
๓. ประเภทของการบริการ
 - ๓.๑ การบริการตนเอง
 - ๓.๒ การบริการสังคมและชุมชน
 - ๓.๓ การบริการแก่หมู่คณะและขบวนการลูกเสือ
๔. ประโยชน์ที่ได้จากการให้บริการ

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้หลักของการให้บริการ

หน่วยที่ ๓

วิชาโครงการและการเขียนโครงการ

๑. ความหมายของการบริการ

บริการ (Service) หมายถึง การปฏิบัติรับใช้ การให้ความสะดวกต่าง ๆ เช่น ให้บริการ ใช้บริการ ตรงกับคำว่า service ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึงการกระทำที่เปี่ยมไปด้วยความช่วยเหลือ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

ในการช่วยเหลือหรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อชุมชน ลูกเสือวิสามัญจะต้องมีความเลื่อมใสศรัทธาในคำว่าบริการและลงมือปฏิบัติเรื่องนี้อย่างจริงจัง ด้วยความตั้งใจและโดยมีทักษะหรือความสามารถในการให้บริการนั้น ด้วยความซื่อของ ว่องไว คือไวใจได้ หรือเชื่อได้

ความเห็นของ บี พี เกี่ยวกับ “บริการ”

บี พี เห็นว่าการศึกษาที่เด็กได้รับจากที่บ้าน ทางโรงเรียน ทางวัด และอื่นๆ ยังมีช่องโหว่อยู่ ๔ ประการ ซึ่งการลูกเสือมุ่งหวังที่จะอุดช่องโหว่เหล่านั้น โดยเน้นการฝึกอบรมลูกเสือในเรื่องต่อไปนี้ คือ

๑. ลักษณะนิสัยและสติปัญญา

๒. สุขภาพและพลัง

๓. การฝีมือและทักษะ

๔. หน้าที่พลเมืองและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

บี พี เห็นว่าลูกเสือเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเรียนรู้และรับประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ดังนั้น หากพัฒนา อบรม สั่งสอนและปลูกจิตสำนึก ให้ลูกเสือเป็นผู้เสียสละ เอาพลังและความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวลูกเสือ ออกไปใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยการช่วยเหลือผู้อื่น เราจะได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การลูกเสือมุ่งหมายที่จะฝึกอบรมลูกเสือ ทั้งในทางร่างกาย สติปัญญา ศีลธรรม จิตใจและสังคม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี รู้จักหน้าที่รับผิดชอบและบำเพ็ญตน ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ

ตามคติของลูกเสือ พลเมืองดีคือบุคคลที่มีเกียรติเชื่อถือได้ มีระเบียบวินัย สามารถบังคับใจตนเอง สามารถพึ่งตนเอง ทั้งเต็มใจและสามารถที่จะช่วยเหลือชุมชนและบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

๒. หลักของการให้บริการ

งานบริการเป็นงานที่มีเกียรติ เป็นงานที่สร้างความสุข ทั้งกับผู้ให้บริการและผู้รับบริการ การบริการที่ดีจะทำให้ผู้รับบริการมีความสุข ผู้ให้บริการจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริการ ที่สำคัญคือในการบริการนั้นจะต้องเกิดจากความตั้งใจและเต็มใจ บริการด้วยความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะอ่อนหวาน เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ซึ่งหากทำได้ลูกเสือก็จะกลายเป็นที่รักของคนทุกคน ที่อยู่ล้อมรอบและรู้จักกับลูกเสือ

ในการบริการนั้นมีหลักการง่ายๆ ดังนี้คือ

๑. ให้บริการตามความจำเป็น ต้องจัดลำดับในการให้บริการ พิจารณาสถานการณ์ที่มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการบริการก่อน เช่น ในการช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย ไฟไหม้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยจนมอดไหม้ ก็ควรช่วยเหลือด้วยการจัดหาผ้าและอาหารให้ก่อน แล้วจึงจัดหาเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัยชั่วคราวเป็นลำดับต่อไป

๒. ให้บริการด้วยความสมัครใจและเต็มใจ การบริการนั้นลูกเสือจะต้องทำด้วยความเต็มใจ อยากรที่จะช่วยเหลือผู้อื่นโดยถือว่าเป็นหน้าที่ ไม่ได้ถูกบังคับให้ทำจึงจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า

๓. ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ว่องไว ทันต่อเหตุการณ์ เช่น การช่วยเหลือผู้ที่ได้รับอันตรายจากการถูกไฟฟ้าดูดหรือจมน้ำ ต้องทำอย่างรวดเร็วและถูกต้องตามหลักวิชาการ

๔. ให้บริการแก่คนที่ต้องการรับบริการ ผู้ประสบภัยน้ำท่วมที่ต้องการน้ำ อาหาร และยารักษาโรค ผู้ประสบภัยหนาวที่ขาดแคลนผ้าห่มและเครื่องกันหนาว บริการคนป่วย คนชรา ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เป็นต้น

๕. บริการด้วยความองอาจ ตั้งใจทำงานให้เสร็จด้วยความมั่นใจ ด้วยความรับผิดชอบ โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง อุทิศเวลาให้แก่งานอย่างจริงจังในขณะนั้น รู้จักแบ่งเวลา แบ่งลักษณะงาน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้จงได้ ย่อมจะได้รับความสำเร็จเรียบร้อยในการทำงาน จะทำให้เรารู้สึกภูมิใจ

๓. ประเภทของการบริการ

การบริการนั้นทำได้หลายระดับ เริ่มตั้งแต่จากตัวของลูกเสือเอง คือการบริการตนเองก่อน แล้วจึงขยายออกไปสู่ภายนอก คือการช่วยเหลือชุมชนและสังคม เราสามารถแบ่งประเภทของการบริการได้ดังนี้

๓.๑ การบริการตนเอง

การบริการตนเอง เป็นการเตรียมตนเองให้พร้อมเสียก่อน เพราะถ้าหากเรายังไม่พร้อม เราก็ไม่อาจจะไปให้บริการแก่ผู้อื่นได้ หรือได้ก็ไม่ดีเท่าที่ควร การบริการแก่ตนเองก่อนนั้น เป็นการฝึกในเรื่องบริการไปด้วย เพราะคำว่าบริการแก่ตนเองด้วย หมายถึงตัวเรา ครอบครัวของเรา ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ญาติสนิทมิตรสหาย กล่าวโดยสรุปได้ว่า ก่อนที่เราจะออกไปบริการแก่ผู้อื่นนั้น จำเป็นต้องสร้างความพร้อมให้แก่ตนเองเสียก่อน เพราะตราบใดที่เรายังต้องขอความช่วยเหลือ ต้องอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ค้ำชูของผู้อื่น ต้องขอให้ผู้อื่นช่วยเหลือเราแล้ว แสดงว่าเรายังไม่พร้อม ฉะนั้น ลูกเสอวิสามัญต้องเตรียมตัวให้พร้อมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเงิน สุขภาพ เวลาว่าง สติปัญญา ฯลฯ

แต่งตัวเป็นระเบียบเรียบร้อยพร้อมปฏิบัติงาน

จัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้เป็นระเบียบเรียบร้อย

รูปที่ ๑ ตัวอย่างการบริการตนเองของลูกเสือ

การบริการตนเอง เป็นการช่วยเหลือตนเองให้พร้อมที่จะทำงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวัน เพราะหากลูกเสือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ก็ไม่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ การบริการตนเองนี้ รวมถึงการบริการครอบครัวของลูกเสือเองด้วย อันหมายถึงบริการพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้อ่อนแอหรือผู้ที่มีความบกพร่อง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

การช่วยเหลือตนเองของลูกเสือ

การที่ลูกเสือจะมีความพร้อมและช่วยเหลือตัวเองได้เป็นอย่างดีนั้น ต้องได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอมาตั้งแต่เด็ก ฝึกให้ติดเป็นนิสัยมาตั้งแต่อายุน้อย ได้แก่การสร้างกิจนิสัยที่ดีให้แก่ตนเอง เช่น

► ในวัยเด็กตอนเล็กๆ ต้องฝึกฝนตนเองในการตื่นนอน ตื่นนอนตอนเช้าตรงเวลา เมื่อตื่นนอนแล้วก็ต้องพับเก็บผ้าห่ม ที่นอน หมอน มุ้ง ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย อาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน ฟอกสบู่ สระผม ต้องทำได้ด้วยตัวเอง

► โตขึ้นมาในวัยเด็ก นอกจากจะช่วยเหลือตนเองได้แล้ว ก็ต้องสามารถช่วยเหลือคนในครอบครัวได้ด้วย เช่น ช่วยเลี้ยงน้อง อาบน้ำแต่งตัวให้น้อง บริการคนชราหรือผู้สูงอายุภายในบ้าน กวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า รีดผ้า ฝึกทำอาหาร การฝีมือ เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตผู้ใหญ่ในอนาคต

► เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ช่วยเหลือตนเองได้แล้ว ก็ต้องช่วยเหลือสังคมด้วย เช่นการช่วยกันดูแลความสะอาดของถนนหนทาง ช่วยกันขุดลอกผักตบชวาและคูคลองที่ตื้นเขิน เป็นต้น

๓.๒ การบริการสังคมและชุมชน

เมื่อลูกเสือเป็นผู้ใหญ่ขึ้น สามารถบริการตนเองและครอบครัวได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปของการทำให้ชีวิตมีคุณค่าคือการบริการชุมชนและสังคม ลูกเสือต้องระลึกไว้ในใจเสมอว่า การที่สังคมหรือชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขนั้น บุคคลในสังคมต้องมีส่วนร่วมช่วยกันทำให้สังคมน่าอยู่ ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาแต่ได้ ยึดถือประโยชน์ส่วนตัวแต่ฝ่ายเดียว ตรงกันข้ามลูกเสือต้องเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ทั้งด้านแรงงาน ทรัพย์สิน และสติปัญญา เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ใกล้ตัวก่อน เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของสังคม ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยเกลื่อนกลาดตามใจ ปฏิบัติตนตามกฎหมายจราจร ข้ามถนนในที่ข้ามหรือตามสะพานลอย จอดรถในที่จอด ไม่จอดรถกีดขวางการจราจร ฯลฯ

นอกจากปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมแล้ว ยังต้องช่วยเหลือสังคมด้วย เช่น ทำหน้าที่ลูกเสือจราจรจราจรอำนวยความสะดวกในการจราจรหน้าโรงเรียนหรือสถานศึกษาของตนเอง เก็บขยะมูลฝอยตามสองข้างทางหรือสวนสาธารณะ ช่วยกันเก็บขยะมูลฝอยหรือผักตบชวาที่กีดขวางทางน้ำ นำสิ่งของเครื่องใช้ไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น

รณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

อำนวยความสะดวกในการจราจร

รูปที่ ๒ ตัวอย่างการบริการสังคมและชุมชน

๓.๓ การบริการแก่หมู่คณะและขบวนการลูกเสือ

เมื่อเราฝึกบริการตนเองแล้ว ต่อไปก็ขยายการให้บริการแก่หมู่คณะของเรา ก่อน เป็นการหาประสบการณ์หรือความชำนาญ ด้วยการบริการเป็นรายบุคคล บริการแก่กองลูกเสือของเราในกิจการต่าง ๆ อันเป็นส่วนรวมและรวมไปถึงการให้บริการแก่กองลูกเสือของเราในกิจการต่าง ๆ อันเป็นส่วนรวมและรวมไปถึง การให้บริการแก่กองลูกเสืออื่น ซึ่งถือเป็นขบวนการของเรา ลูกเสือวิสามัญทุกคนควรได้รับการส่งเสริม ให้ช่วยเหลือการดำเนินงานกิจการ ของกองลูกเสือวิสามัญหรือกองลูกเสือสำรองในทุกวิถีทาง ทั้งนี้ เพื่อจะได้มีประสบการณ์ภาคปฏิบัติในการฝึกอบรมลูกเสือ ซึ่งจะช่วยให้เขาเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำกับลูกเสือและเป็นหัวหน้าครอบครัวในอนาคต ลูกเสือวิสามัญควรได้รับมอบหมายความรับผิดชอบ ในงานที่กำหนดแน่นอนในการช่วยเหลือผู้กำกับลูกเสือ ประเทศชาติต้องการอาสาสมัครเป็นจำนวนมาก เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการศึกษา มีเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย นอกเหนือไปจากการอ่าน การเขียนและการคิดเลข ซึ่งจำเป็นสำหรับเด็กสมัยนี้จะต้องเรียน เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในชีวิต การที่เวลาเรียนมีระยะสั้นและครูก็มีจำนวนจำกัด ย่อมทำให้เด็กไม่มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้น ความช่วยเหลือของชายหนุ่มรุ่นพี่ที่เป็นอาสาสมัคร จึงเป็นสิ่งที่ประเทศชาติต้องการอย่างยิ่ง

เนื่องจากลูกเสือเป็นส่วนหนึ่งของกองลูกเสือ ดังนั้น นอกจากจะบริการตนเอง บริการครอบครัว บริการชุมชนหรือสังคมแล้ว ลูกเสือต้องทำหน้าที่ให้บริการกองลูกเสือของตนเอง หรืออาจช่วยเหลือกองลูกเสืออื่นที่ต้องการความช่วยเหลือด้วย ตัวอย่างของการให้บริการแก่กองลูกเสือได้แก่

- ทำหน้าที่นายหมู่หรือรองนายหมู่
- เป็นพี่เลี้ยงให้กับหมู่หรือกองลูกเสือใหม่
- เป็นคณะกรรมการประจำกองลูกเสือ

ภารกิจของนายหมู่

หมู่ลูกเสือถือเป็นหน่วยย่อยในกองลูกเสือ ความสำเร็จของกองลูกเสือขึ้นอยู่กับหมู่ลูกเสือที่มีคุณภาพ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของนายหมู่ นายหมู่ลูกเสือจะมีภารกิจหรือหน้าที่ดังนี้

๑. เป็นผู้นำหมู่ มีหน้าที่บริหารและรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่
๒. เป็นประธานในที่ประชุมหมู่ จัดและปฏิบัติกิจกรรมพิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหมู่
๓. จัดสรรหน้าที่ แบ่งงานรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในหมู่อย่างทั่วถึง
๔. ทำทะเบียนสมาชิกของหมู่
๕. เป็นผู้แทนหมู่ในการประชุมนายหมู่และในการประชุมอื่น ๆ
๖. ส่งเสริมความสามัคคีภายในหมู่ ให้สมาชิกในหมู่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
๗. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี
๘. ฝึกอบรมลูกหมู่ในด้านวิชาการและทักษะลูกเสือ

ในหมู่ลูกเสือที่มีคุณภาพนั้น สมาชิกทุกคนต้องทราบภาระหน้าที่ของตน และรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง ความสำเร็จของหมู่ขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกทุกคนภายในหมู่

บทบาทของพี่เลี้ยง

พี่เลี้ยงลูกเสือที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะวิชาการ ทักษะลูกเสือ และผ่านพิธีเข้าประจำกองมาแล้ว จะเป็นผู้ช่วยที่ดีให้แก่ผู้กำกับในการควบคุมดูแล และให้ความช่วยเหลือแก่เตรียมลูกเสือวิสามัญ พี่เลี้ยงลูกเสือมีบทบาทสำคัญดังนี้

๑. เป็นเพื่อนและพี่ที่คอยให้คำปรึกษาแก่เตรียมลูกเสือวิสามัญ
๒. เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เตรียมลูกเสือวิสามัญ
๓. ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำในการฝึกอบรมตามหลักสูตร
๔. ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามธรรมเนียมของลูกเสือวิสามัญ
๕. เป็นพี่เลี้ยงให้กับเตรียมลูกเสือวิสามัญในพิธีเข้าประจำกอง

คณะกรรมการประจำกองลูกเสือ

คณะกรรมการประจำกองลูกเสือวิสามัญประกอบด้วย หัวหน้านายหมู่เป็นประธาน ผู้ช่วยหัวหน้านายหมู่เป็นรองประธาน และนายหมู่ทุกหมู่เป็นกรรมการ เลือกกันเองในตำแหน่งฝ่ายต่างๆ เช่น เลขานุการ เกรียนิก ประธานสัมพันธ์ ฯลฯ มีวาระอยู่ในตำแหน่งไม่เกิน ๑ ปี

การประชุมคณะกรรมการประจำกองลูกเสือวิสามัญ แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะได้แก่

๑. การประชุมนายหมู่ (Crew Council) เป็นการประชุมเฉพาะผู้ที่เป็้นนายหมู่ ใช้กับกองลูกเสือที่มีขนาดใหญ่ มีนายหมู่หลายคน

๒. การประชุมนายหมู่ร่วมกับหมู่ (Crew in Council) เป็นการประชุมที่มีลูกหมู่เข้าร่วมประชุมด้วย ใช้กับกองลูกเสือที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนลูกเสือไม่มาก

รูปที่ ๓ ตัวอย่างการให้บริการในกองลูกเสือ

โดยปกติการประชุมนายหมู่ลูกเสือ จะจัดการประชุมในคูหาลูกเสือวิสามัญ การประชุมนายหมู่ทุกครั้งจะต้องมีผู้กำกับลูกเสือเข้าร่วมในฐานะที่ปรึกษาของที่ประชุม ผู้กำกับจะมีหน้าที่เพียงสังเกตว่า การประชุมเป็นไปโดยถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่ จะให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ หรือให้คำปรึกษา เมื่อที่ประชุมร้องขอเท่านั้น จะไม่ทำตนเป็นผู้นำในการประชุม แนะนำ สั่งการหรือตัดสินใดๆ

แนวปฏิบัติในการประชุม

ควรจัดประชุมในคูหาลูกเสือ ภายในห้องประชุมควรมีโต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมรูปของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้พระราชทานกำเนิดลูกเสือไทย รูปของท่าน ปี พี ประมุขของกองลูกเสือโลกและธงประจำกอง ในห้องประชุมต้องมีโต๊ะพร้อมเก้าอี้ ตามจำนวนของนายหมู่ลูกเสือวิสามัญ และจัดที่นั่งพิเศษสำหรับผู้กำกับลูกเสือหรือรองผู้กำกับลูกเสือวิสามัญที่เข้าร่วมประชุมในฐานะที่ปรึกษา

เมื่อที่ประชุมพร้อมแล้วประธานกล่าวเปิด โดยลุกขึ้นยืนหันหน้าเข้าสู่ที่ประชุม ยืนมือขวาออกไปข้างหน้า ทำมุมประมาณ ๔๕ องศา แขนเหยียดตรง แสดงรหัสลูกเสือพร้อมกล่าวเปิดการประชุม “บัดนี้ สมาชิกของที่ประชุมได้มาครบองค์ประชุมแล้ว ข้าพเจ้าขอเปิดการประชุม การประชุมของเราในวันนี้ เป็นการประชุมแบบลูกเสือ ขอให้สมาชิกได้ใช้สิทธิ์และเสรีภาพของท่านโดยเสรีในที่ประชุม และขอให้ถือว่าการประชุมนี้เป็นความลับ ไม่เปิดเผย” เมื่อประธานกล่าวจบสมาชิกทุกคนยืนขึ้นพร้อมกัน พร้อมกับยกมือขวาชี้แสดงรหัส กล่าวพร้อมกันว่า “ข้าพเจ้าจะถือว่าการประชุมนี้เป็นความลับ เว้นไว้แต่จะได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม” เมื่อประธานนั่งลงสมาชิกนั่งลงพร้อมกัน จากนั้นเริ่มประชุมตามระเบียบวาระการประชุม

ระหว่างการประชุม ก่อนพูดต้องยกมือขออนุญาตทุกครั้ง เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงพูดได้โดยไม่ต้องยืน ในการพูดต้องพูดกับประธานทุกครั้ง

ก่อนปิดประชุม ประธานกล่าวขอบคุณสมาชิกทุกคน แล้วยืนขึ้นหันหน้าเข้าหาที่ประชุม ยืนมือขวาออกไปข้างหน้า ทำมุมประมาณ ๔๕ องศา แขนเหยียดตรง แสดงรหัสลูกเสือพร้อมกล่าวปิดการประชุม “ข้าพเจ้าขอปิดประชุม” เมื่อประธานกล่าวจบ สมาชิกทุกคนยืนขึ้น ทำวันทยหัตถ์ต่อประธาน ประธานทำวันทยหัตถ์ตอบ

ในการประชุมคณะกรรมการประจำกองลูกเสือนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและมีความสำคัญที่สุดในการประชุมคือเลขานุการคณะกรรมการประจำกอง ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- จัดเตรียมห้องประชุม
- จัดเตรียมระเบียบวาระการประชุม
- เชิญนายหมู่และที่ปรึกษาเข้าห้องประชุม
- จัดบันทึกการประชุม
- นัดหมายการประชุม

หน่วยที่ 4

วิชายิงปืน

หน่วยที่ 3

วิทยิงป็น

สาระการเรียนรู้

1. อาวุธป็น
2. ส่วนประกอบของป็น
3. กระสุนป็น
4. วิธียิงป็น
5. การใช้ป็นที่ปลอดภัย
6. กฎหมายที่ควรรู้เกี่ยวกับป็น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาจบเนื้อหาแล้ว ลูกเสือสามารถ

1. บอกความหมายของอาวุธป็นได้
2. บอกประโยชน์และโทษของอาวุธป็นได้
3. บอกวิธีการใช้ป็นที่ถูกต้องปลอดภัยได้
4. ปฏิบัติการใช้ป็นพกสั้นได้
5. รู้กฎหมายเกี่ยวกับป็นที่จำเป็นต้องใช้
6. มีจิตสำนึกที่ปลอดภัยในการใช้ป็น
7. เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย เป็นผู้มีระเบียบวินัย และรับผิดชอบในตนเอง

หน่วยที่ 4

วิทยิงปืน

1. อาวุธปืน

ปืน (gun, firearm) เป็นอาวุธซึ่งใช้แรงดันของก๊าซที่เกิดจากการระเบิดของดินปืน ยิงกระสุนหนึ่งหรือมากกว่าด้วยความเร็วสูง ผ่านลำกล้องไปทำลายเป้าหมาย อาวุธปืนในปัจจุบัน (ยกเว้นปืนลูกซอง) จะมีลำกล้องที่ข้างในทำร่องเป็นเกลียว เพื่อเพิ่มการหมุนให้กับกระสุน ซึ่งจะสร้างความมีเสถียรภาพในขณะเคลื่อนที่สู่เป้าหมาย

ปืนถูกสร้างขึ้นมาจากจุดประสงค์หลายประการ ทั้งจุดประสงค์ในการป้องกันตนเองและทรัพย์สิน ใช้ในการบุกเบิกผจญภัยเข้าป่าล่าสัตว์หาอาหาร และป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายในป่า ใช้ในการป้องกันภัยจากโจรผู้ร้าย รักษาความสงบในสังคมของตำรวจ ตลอดจนใช้ในราชการสงคราม ป้องกันผู้รุกรานจากภายนอกประเทศ ปืนจึงมีหลายประเภท ตามความเหมาะสมในการใช้งาน

ประเภทของปืนไม่นับรวมถึงปืนใหญ่ ปืนครก ปืนไร้แรงสะท้อนถอยหลัง ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องยิงลูกระเบิด สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1.1 ปืนสั้น

ปืนสั้นหรือปืนพก เป็นปืนขนาดเล็กที่สุด เก็บซ่อนได้ง่าย มักใช้ในการป้องกันตัว สามารถพกติดตัวไปไหนมาไหนได้ง่าย มีด้วยกันสามชนิด คือ แบบยิงทีละนัด ปืนลูกม่และปืนพกกึ่งอัตโนมัติ

- ปืนสั้นแบบยิงทีละนัด เช่น ปืนลูกซองสั้น จะบรรจุกระสุนได้เพียงนัดเดียว เมื่อยิงแล้วต้องคัดปลอกกระสุนออก บรรจุใหม่แล้วจึงยิง ปัจจุบันไม่ค่อยเป็นที่นิยมใช้

- ปืนลูกม่จะมีจำนวนการยิงตามช่องใส่กระสุน ในแต่ละช่องจะบรรจุกระสุนเอาไว้หนึ่งนัด โดยทั่วไปมักจะบรรจุกระสุน 6 นัด

- ปืนพกกึ่งอัตโนมัติจะมีช่องปืนเพียงช่องเดียวที่ด้านท้ายของลำกล้องและมีช่องบรรจุกระสุนหรือแมกกาซีนอยู่ภายในด้ามจับ สามารถถอดเปลี่ยนได้ จึงทำให้สามารถยิงติดต่อกันได้มากกว่าหนึ่งนัด ปืนชนิดนี้จะใช้แรงดันของก๊าซที่เกิดจากการระเบิดของลูกระเบิด ดัดปลอกกระสุนเก่าออกและใส่กระสุนใหม่เข้าไปแทนโดยอัตโนมัติ

ปืนลูกม่

ปืนพกกึ่งอัตโนมัติ

รูปที่ 1 ปืนสั้น

1.2 ปืนยาว

ปืนยาวในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นปืนเล็กยาว (ไรเฟิล) หรือปืนลูกซอง ประวัติศาสตร์ของปืนยาวนั้นคือปืนคาบศิลา บรรจุน้ำมันและหัวกระสุนทางปากกระบอกปืน ใช้หินเหล็กไฟหรือแก๊ปเป็นเชื้อประทุจุดระเบิดดินปืน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าปืนแก๊ปนั่นเอง

ปืนเล็กยาวจะมีลำกล้องที่ด้านในทำเป็นร่องเกลียวและยิงกระสุนทีละนัด ในขณะที่ปืนลูกซองจะยิงออกมาเป็นลูกปรายหลายลูกในนัดเดียว ปืนเล็กยาวมีบริเวณปะทะที่เล็กมากแต่มีระยะการยิงไกลและความแม่นยำสูง ปืนลูกซองนั้นมีบริเวณปะทะขนาดใหญ่แต่มีความแม่นยำและระยะที่น้อย แต่บริเวณปะทะที่ใหญ่มากขึ้นนี้ สามารถชดเชยความแม่นยำได้

ปืนลูกกรด

ปืนลูกซอง

รูปที่ 2 ปืนยาว

1.3 ปืนที่ใช้ในราชการสงคราม

ปืนที่ใช้ในราชการสงครามนั้น มีวัตถุประสงค์ในการผลิตคือ ใช้ในการทำลายกำลังทหารของฝ่ายตรงกันข้าม ดังนั้น จึงต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับภารกิจดังกล่าว เช่น มีความแม่นยำในระยะไกล ยิงได้รวดเร็วและต่อเนื่อง บรรจูลูกกระสุนได้เป็นจำนวนมาก น้ำหนักเบาและทนทานต่อการใช้งานแบบสมบุกสมบัน เป็นต้น

ปืนเล็กยาวอัตโนมัติเป็นปืนยาวที่ใช้แมกกาซีน ใช้โดยทหารหนึ่งนาย ทำงานเป็นระบบอัตโนมัติ สามารถยิงกระสุนได้หลายนัดในการลั่นไกหนึ่งครั้ง และจะยิงติดต่อกันเรื่อยไปจนกว่ากระสุนจะหมดหรือเลิกกดไก

M 16 ดัดเครื่องยิงลูกระเบิด

AK 47 หรือ อาเก้า

รูปที่ 3 ปืนเล็กยาวที่ใช้ในราชการสงคราม

2. ส่วนประกอบของปืน

ส่วนประกอบของปืนที่กฎหมายถือว่าเป็นอาวุธปืนโดยสภาพตัวมันเองได้แก่

1. ลำกล้อง ซึ่งก็คือตัวลำกล้องของปืน ไม่ว่าจะเป็นปืนสั้นหรือปืนยาว
 2. เครื่องลูกเลื่อนหรือส่วนประกอบสำคัญของเครื่องลูกเลื่อน อุปกรณ์ส่วนนี้เป็นส่วนของลำเลื่อนหรือรางเลื่อน ที่จะพากระสุนปืนเข้าไปในรังเพลิงหรือลำกล้องของปืน ส่วนประกอบที่สำคัญของเครื่องลูกเลื่อนก็ เช่น สปริงบังคับลำเลื่อน เป็นต้น
 3. เครื่องลั่นไกหรือส่วนประกอบสำคัญของเครื่องลั่นไก ส่วนนี้เป็นส่วนของไกปืน ส่วนประกอบในส่วนนี้ก็เช่น ตัวนกสับ เข็มแทงชนวน ไกปืน เป็นต้น
 4. เครื่องส่งกระสุน ของกระสุนหรือส่วนประกอบสำคัญของสิ่งเหล่านั้น ในส่วนนี้หากเป็นปืนอัตโนมัติ ของกระสุนปืนก็จะเป็นแมกกาซีนที่เรารู้จักกันดี ส่วนประกอบสำคัญในแมกกาซีน ก็จะมีสปริงดันกระสุนปืน แต่หากเป็นปืนแบบลูกโม่ ของกระสุนปืนก็จะเป็นตัวลูกโม่ เป็นต้น
- อุปกรณ์ของปืนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ และเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญในการใช้งานของปืนนั่นเอง หากขาดชิ้นหนึ่งชิ้นใดไป ปืนก็ไม่สามารถใช้งานได้

รูปที่ 4 ส่วนประกอบของปืนสั้นกึ่งอัตโนมัติ

3. กระสุนปืน

ลูกปืนหรือกระสุนปืน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการยิงปืน เพราะถึงจะมีปืนดีอย่างไรก็ตาม แต่หากไม่มีกระสุน ปืนก็ไม่ผิดอะไรกับก้อนหินหรือท่อนไม้ กระสุนปืนอาศัยหลักการทำงานของแรงดันก๊าซ ที่เกิดจากการระเบิดของดินปืน ดันให้หัวกระสุนพุ่งออกไปตามลำกล้องด้วยอัตราเร็วสูง กระแทกและทำลายเป้าหมาย

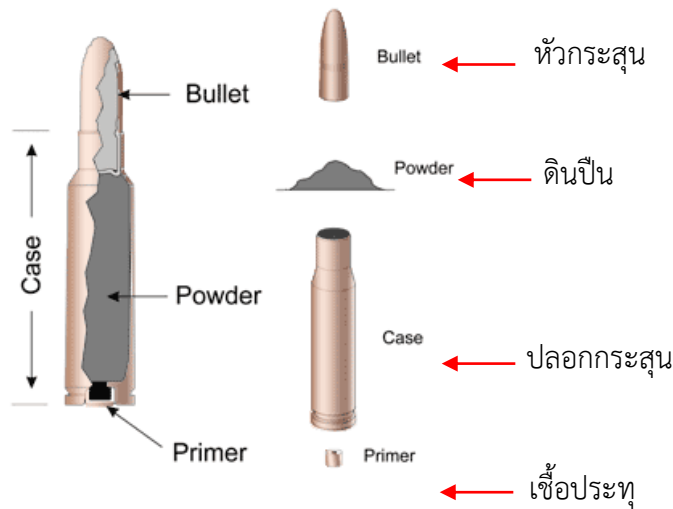
กระสุนปืนจะถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน จึงมีคุณสมบัติแตกต่างกันออกไป เช่น กระสุนปืนสั้นหรือปืนพก ที่ใช้ในการยิงต่อสู้ระยะประชิด จะมีดินปืนน้อยแต่มีหัวกระสุนขนาดใหญ่ หัวกระสุนเคลื่อนที่ช้า มีพลังงานน้อย แต่มีแรงช็อกหรือแรงกระแทกสูง จึงสามารถหยุดการเคลื่อนที่ของเป้าหมายที่พุ่งเข้ามาได้ดี ส่วนกระสุนของอาวุธปืนสงคราม เช่น ปืน M 16 จะมีขนาดเพียง .223 นิ้วใหญ่กว่ากระสุนปืนลูกกรด (.22) เพียงนิดเดียว แต่มีดินปืนมากกว่า เมื่อยิงออกไปหัวกระสุนจะเคลื่อนที่ด้วยอัตราเร็วที่สูงมาก (3,200 เมตร/วินาที) มีพลังงานมาก ทำลายเป้าหมายได้เร็วในระยะไกล

การบอกขนาดของลูกปืน จะบอกตามขนาดหรือเส้นผ่าศูนย์กลางของลำกล้องปืน ขนาดของกระสุนปืน มีมาตรฐานวัด 2 ระบบคือ

- วัดเป็นมิลลิเมตร เช่น 5.56, 6.35, 7.65, 9 และ 11 ม.ม. เป็นต้น
- วัดเป็นนิ้ว เช่น .22, .223, .32, .357, .38, และ .44 เป็นต้น

ส่วนประกอบของกระสุนปืน

โดยทั่วไปแล้วกระสุนปืนทุกชนิด ถึงแม้จะมีขนาดหรือรูปร่างแตกต่างกัน ก็จะประกอบด้วย ส่วนประกอบ 4 อย่างเหมือน ๆ กัน ได้แก่

รูปที่ 5 ส่วนประกอบของลูกปืน

1. ปลอกกระสุน (Case) ทำหน้าที่ห่อหุ้มส่วนประกอบทั้งหมดของกระสุนปืนไว้ภายใน โดยทั่วไปมักทำด้วยทองเหลือง เพื่อความแข็งแรงและไม่เป็นสนิม
2. เชื้อประทุ (Primer) อยู่ส่วนล่างหรือท้ายสุดภายในปลอกกระสุน ทำหน้าที่เป็นตัวจุดระเบิดดินปืน เมื่อท้ายกระสุนถูกกระแทกด้วยเข็มแทงชนวน เชื้อประทุจะระเบิดขึ้นส่งผลให้ดินปืนระเบิดตาม
3. ดินปืน (Powder) เป็นผงสีดำเป็นสารประกอบเคมีที่ไวต่อความร้อนมาก เมื่อดินปืนระเบิดจะสลายตัวเปลี่ยนไปเป็นก๊าซปริมาณมหาศาล เกิดแรงดันขับเคลื่อนให้หัวกระสุนวิ่งออกไปตามลำกล้อง
4. หัวกระสุน (Bullet) เป็นส่วนที่อยู่บนหรือปลายสุดของกระสุน เมื่อดินปืนระเบิดเกิดก๊าซปริมาณมาก ผลักดันให้หัวกระสุนพุ่งออกไปทำลายเป้าหมาย โดยปกติหัวกระสุนของปืนทั่วไปจะทำจากตะกั่ว แต่หัวกระสุนอาวุธสงครามมักจะทำมาจากทองแดง โดยมีแกนในเป็นตะกั่ว

รูปที่ 6 กระสุนปืนสั้นเทียบกับกระสุนอาวุธสงคราม

4. วิธียิงปืน

การยิงปืนมีหลักการง่าย ๆ ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ คือการจัดท่าทางของร่างกาย การเล็งและการลั่นไก

4.1 การยืน

1. วางเท้าให้ห่างกันพอประมาณ ให้น้ำหนักทั้งหมดตกลงไปบนขาทั้ง 2 ข้าง
2. แขนที่จะใช้ยิงจับปืนเหยียดตรงออกไปข้างหน้า ทำตัวให้ผ่อนคลาย
3. มือของแขนที่ไม่ใช่ยิงประคองมือที่จับปืนของแขนที่ใช้ยิง เพื่อให้แขนที่ใช้ยิงนิ่ง
4. โน้มตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย เพื่อรองรับแรงสะท้อนของปืน
5. หลับตาชั่วเล็งด้วยตาขวาให้ศูนย์หน้า ศูนย์หลัง และเป้าที่จะยิงเป็นแนวตรงกัน
6. ตั้งสมาธิให้มั่นคง พยายามไม่ให้มือสั่น เมื่อเล็งได้ที่แล้ว กลั้นหายใจ นิ้วชี้ค่อย ๆ ดึงไกปืนช้า ๆ จนกว่าปืนจะลั่น
7. เมื่อกระสุนปืนลั่นไปแล้ว ต้องระมัดระวังต่อไปด้วย โดยหันปากกระบอกปืนชี้ออกไปจากตัวเสมอ และต้องไม่หันปากกระบอกไปทางคนอื่น

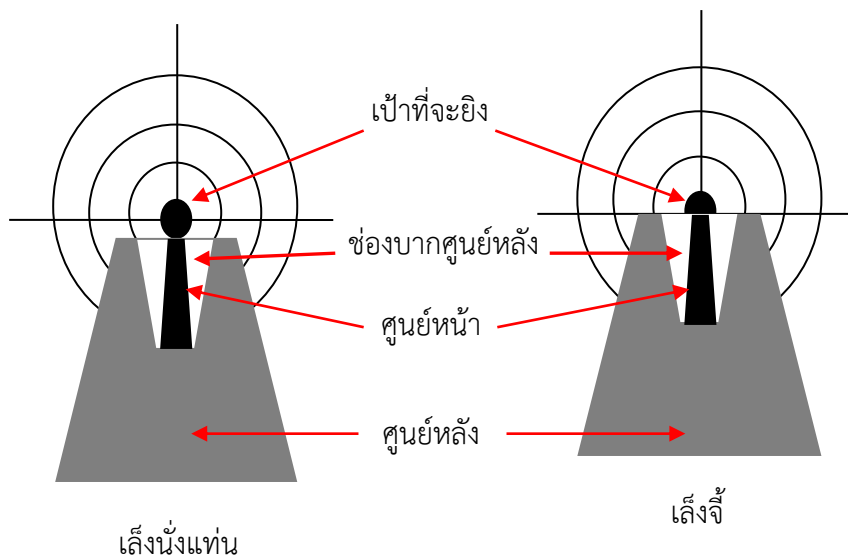

รูปที่ 7 การจัดท่าทางในการยิงปืน

4.2 การเล็ง

ในการยิงปืนนั้นถึงปืนจะดีแค่ไหน กระสุนจะพิเศษอย่างไร แต่ถ้ายังไม่ถูกหรือยิงพลาด เป้าก็สูญเปล่า ดังนั้น การเล็งก่อนยิงจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการยิงปืน

ก่อนการยิงนั้นต้องรู้ก่อนว่าปืนที่จะยิงนั้น ถูกตั้งศูนย์ปืนไว้อย่างไร เพราะการตั้งศูนย์ปืนกับการเล็งยิงนั้นต้องสัมพันธ์กัน ปืนบางกระบอกถูกตั้งศูนย์ไว้เป็นแบบเล็งนั่งแท่น เวลายิงก็ต้องเล็งแบบนั่งแท่น บางกระบอกถูกตั้งศูนย์ไว้เป็นแบบเล็งจู้ เวลายิงก็ต้องเล็งแบบเล็งจู้

รูปที่ 8 การเล็งเป้าแบบเล็งนั่งแท่นกับแบบเล็งจู้

การเล็งปืน หมายถึง การจัดลำกล้องปืนให้ชี้ตรงเป้า เพื่อให้หัวกระสุนถูกเป้า มีหลักการง่ายๆ คือ กลับตาซ้ายเล็งด้วยสายตาข้างขวา ให้อยอดศูนย์หน้าอยู่ตรงกึ่งกลางช่องบากศูนย์หลัง เสมอ สันบากศูนย์หลัง วางไว้ส่วนล่างของที่หมาย

- กลับตาซ้ายเล็งด้วยสายตาข้างขวา สำหรับผู้ถนัดขวาและถือปืนด้วยมือขวา ส่วนคนถนัดซ้ายและถือปืนด้วยมือซ้าย ก็กลับตาขวาเล็งด้วยสายตาข้างซ้าย นั่นคือเล็งด้วยสายตาเพียงข้างเดียวเท่านั้น เพื่อให้เห็นเป้าหมายชัดเจนไม่คลุมเครือ

- ให้อยอดศูนย์หน้าอยู่ตรงกึ่งกลางช่องบากศูนย์หลัง พยายามให้ส่วนยอดของสูงหน้าอยู่กลางรอยบากของศูนย์หลัง

- เสมอสันบากศูนย์หลัง หมายถึงให้อยอดของศูนย์หน้าซึ่งมียอดเดียว สูงเท่ากันกับยอดซ้ายขวาของศูนย์หลัง

- วางไว้ส่วนล่างของที่หมาย หมายถึง ให้อยอดศูนย์หน้าที่ได้ที่ไว้แล้วนี้ ตั้งอยู่ใต้เป้าหมายที่จะยิง

การเลี้ยงแบบนี้เป็นการเลี้ยงแบบนั่งแท่น ส่วนการเลี้ยงจิ้งนั้นให้วางยอดศูนย์หน้าที่ยัดได้ทีละวัน
แต่ตรงกลางเป้าหมายที่จะยิง

5. การใช้ปืนที่ปลอดภัย

ถึงแม้ว่าปืนจะมีประโยชน์มากในการป้องกันตัวหรือในการต่อสู้ ทำให้คนจำนวนน้อยสามารถ
ต่อสู้กับคนจำนวนมาก คนอ่อนแอ เช่น ผู้หญิงหรือคนแก่ สามารถต่อสู้กับคนที่แข็งแรง บิ๊กบีน ลำสัน
ฉกรรจ์ได้ แต่ต้องคำนึงด้วยว่า ปืนเป็นวัตถุ ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มีคุณธรรม ไม่รู้ถูกรู้ผิด เพราะฉะนั้นหาก
ใช้ไม่ถูกวิธี หรือประมาทในการใช้ ก็อาจจะทำอันตรายให้กับผู้เป็นเจ้าของหรือบุคคลรอบด้านได้

การใช้ปืนที่ถูกวิธี มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. ให้ปฏิบัติต่อปืนทุกกระบอก เสมือนปืนมีกระสุนบรรจุอยู่
2. เมื่อจับปืนทุกครั้ง อย่าเอานิ้วมือหรือวัตถุอื่นได้เข้าไปในโกร่งไกเป็นอันตรายถ้าไม่พร้อมที่จะยิง
3. ให้ตรวจปืนทุกครั้งก่อนที่จะทำการยิงหรือเมื่อเลิกยิงปืน
4. ใช้กระสุนเฉพาะและขนาดที่ระบุให้ใช้ได้สำหรับปืนชนิดนั้น
5. อย่าเลี้ยงปืนไปยังวัตถุอื่นใดหรือบุคคลที่ไม่มีวัตถุประสงค์จะยิง
6. อย่ายิงปืนไปยังวัตถุอื่นใดที่อาจทำให้หัวกระสุนสะท้อนกลับหรือแฉลบ เช่น วัตถุที่มีผิวหน้าแบน
แข็งและผิวน้ำ
7. อย่าทิ้งปืนที่บรรจุกระสุนไว้ในที่ซึ่งคนอื่นหยิบฉวยได้โดยง่าย
8. อย่าให้เด็กเล่นปืน
9. อย่าหยอกล้อกันด้วยปืน
10. อย่าเล่นปืนหรือยิงปืนในขณะที่ดื่มสุราหรือเมาสุรา

การดูแลรักษาปืน

ปืนก็เหมือนวัตถุหรือสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ ที่ต้องการการดูแลรักษา หากปล่อยปะละเลย
ปล่อยทิ้งตามยถากรรมจนขึ้นสนิม เมื่อถึงคราวจำเป็นที่ต้องการใช้อาจใช้การไม่ได้ ดังนั้น เจ้าของปืน
จึงต้องหมั่นดูแลตรวจสอบหรือทำความสะอาด ใช้ปืนสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา การดูแลรักษาปืน
ทำได้ดังนี้

1. ระวังอย่าให้มี ปืนตกหล่นหรือกระทบถูกสิ่งของที่แข็ง เพราะอาจทำให้ศูนย์ปืนเคลื่อน
หรือกลไกภายในขัดข้อง ซึ่งจะทำการกลุ่มกระสุนที่ตกเปลี่ยนไป จนถึงเป็นเหตุให้ปืนขัดข้องไม่ สามารถ
ใช้ได้

2. ไม่นำกระสุนที่มีไซชนิดและขนาดที่กำหนดให้ใช้กับปืนมาใช้ เนื่องจากจะทำให้ภายใน
ลำกล้องปืนเสียหายได้

3. ก่อนทำการยิงต้องตรวจดูว่าลำกล้องปืนสะอาดไม่มีสิ่งกีดขวางอยู่

4. ใช้ผ้าชุบน้ำมันเช็ดปืนเช็ดทำความสะอาดสม่ำเสมอ
5. เก็บใส่กระเป๋าบรรจุปืนทันทีที่ทำความสะอาดเสร็จ
6. เก็บในที่ที่ปลอดภัย ห่างไกลเด็ก

รูปที่ 9 การเก็บรักษาปืน

6. กฎหมายที่ควรรู้เกี่ยวกับปืน

เนื่องจากปืนเป็นอาวุธที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ใดผู้หนึ่ง นำไปใช้ประทุษร้ายต่อผู้อื่น จึงมีการตรากฎหมายหรือพระราชบัญญัติอาวุธปืนขึ้นมาใช้เพื่อป้องกันเหตุร้ายดังกล่าว กฎหมายอาวุธปืนที่ลูกเสือควรรู้ได้แก่

- มีและใช้อาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 2,000 ถึง 20,000 บาท
- พกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ผู้ใดพกปืนไปโดยเปิดเผย หรือพาไปที่ชุมนุมที่ได้จัดงานให้มีขึ้น การรื่นเริง การมหรสพหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 1,000 บาทถึง 10,000 บาท
- ผู้ใดมีอาวุธสงครามไว้ในครอบครอง ไม่ว่าประเภทใดก็ตาม จะมีโทษตั้งแต่จำคุก 2 ปี ถึงประหารชีวิต เพราะถือว่าเป็นอาวุธที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศ

จะเห็นว่าวัตถุประสงค์สำคัญของการมีและใช้อาวุธปืนในปัจจุบันนั้น คือใช้ในการป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น ถ้าใช้เป็นและใช้ให้ถูกวิธีก็จะเกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้ ทำให้คนน้อยสามารถต่อสู้กับคนจำนวนมาก ผู้อ่อนแอสามารถต่อสู้เอาชนะผู้ที่แข็งแรงกว่าได้ แต่หากใช้ไม่เป็นประมาทเลินเล่อ ไม่ระมัดระวังในการใช้หรือการเก็บรักษา ก็อาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างใหญ่หลวงกับผู้เป็นเจ้าของหรือบุคคลใกล้ชิดได้ นอกจากนี้นำไปใช้ในทางที่ผิด ก็จะได้รับโทษทัณฑ์ตามกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเป็นอย่างยิ่ง

หน่วยที่ 5

วิชาอิเล็กทรอนิกส์

หน่วยที่ 5 วิชาอิเล็กทรอนิกส์

๑. หัวข้อการเรียนรู้

๑. อิเล็กทรอนิกส์คืออะไร
๒. วิวัฒนาการของอิเล็กทรอนิกส์
๓. การนำอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ประโยชน์
 - ๓.๑ การติดต่อสื่อสาร
 - ๓.๒ การจัดการฐานข้อมูล

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. รู้และเข้าใจความหมายของอิเล็กทรอนิกส์
๒. รู้วิวัฒนาการหรือความเป็นมาของอิเล็กทรอนิกส์
๓. เข้าใจความสำคัญของอิเล็กทรอนิกส์ในชีวิตประจำวัน
๔. บอกประโยชน์ของเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์
๕. ใช้ประโยชน์ของเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ได้ถูกวิธี
๖. ระมัดระวังการใช้เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์
๗. ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับ พ.ร.บ. การใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บุคลิกภาพของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์

หน่วยที่ ๕

วิชาอิเล็กทรอนิกส์

๑. อิเล็กทรอนิกส์คืออะไร

ปัจจุบันการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นไปอย่างมีความสุขและสะดวกสบาย เพราะมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องไม้ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการในการทำงาน และอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้บางชนิดทำงานได้หลายหน้าที่ สามารถตั้งโปรแกรมให้ทำงานและหยุดได้เองโดยอัตโนมัติ หรือแม้แต่เครื่องใช้ไฟฟ้าที่เดิมต้องคอยปิดเปิดด้วยมือ เช่น หลอดไฟฟ้าหรือพัดลม ก็สามารถตั้งเวลาและสั่งการให้เปิดปิดได้ด้วยรีโมทคอนโทรล ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่า เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้สามารถควบคุมการทำงานได้ด้วยตนเอง ที่เราเรียกว่าเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทอิเล็กทรอนิกส์

คำว่าอิเล็กทรอนิกส์เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ใช้เรียกเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ฉลาดสามารถทำงานได้ด้วยตัวเอง หรือตามคำสั่งที่ถูกตั้งโปรแกรมไว้ บางประเภทสามารถทำงานได้หลายหน้าที่หรือหลายอย่างพร้อมๆ กัน และมีความสามารถอย่างที่มนุษย์ไม่สามารถเทียบได้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องคำนวณ เครื่องฝากและถอนเงินโดยอัตโนมัติ เครื่องสแกนราคาสินค้า กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์ เป็นต้น

รูปที่ ๑ ตัวอย่างเครื่องมือเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์

คำว่า “อิเล็กทรอนิกส์ : Electronics” หมายถึง วิทยาศาสตร์กายภาพแขนงหนึ่งที่น่าสนใจนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวงจรไฟฟ้า ที่ใช้สารกึ่งตัวนำ (Semi Conductor) และอุปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งสามารถควบคุมการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอนได้

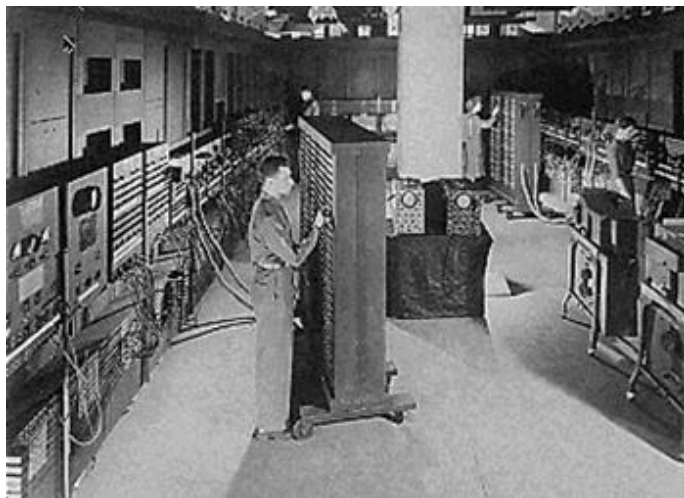
อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการไหลของอิเล็กตรอน หรืออนุภาคที่มีประจุไฟฟ้าแบบอื่นๆ ในอุปกรณ์ต่างๆ เช่น สารกึ่งตัวนำและหลอดสุญญากาศ การออกแบบและการสร้างวงจรไฟฟ้า ตลอดจนการนำเอาคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่เกิดจากการทำงานในวงจร ไปพัฒนาเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

เครื่องกลที่จะกล่าวว่าเป็นอิเล็กทรอนิกส์ได้นั้น ต้องประกอบขึ้นด้วยสิ่งประดิษฐ์ซึ่งอำนาจไฟฟ้าหรือสภาวะแม่เหล็ก ควบคุมกระแสไฟฟ้าที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของกลุ่มอนุภาคขนาดเล็กหรืออิเล็กตรอนได้โดยตรง สิ่งประดิษฐ์ทางอิเล็กทรอนิกส์จะยอมให้ไฟฟ้าควบคุมไฟฟ้าด้วยกันเองตัวอย่าง เช่น ในเครื่องรับโทรทัศน์ไฟฟ้าจากสายอากาศจะควบคุมกระแสไฟฟ้า ในการแสดงภาพบนจอรับภาพ หรือในเครื่องคอมพิวเตอร์การเปลี่ยนแปลงทางไฟฟ้าอันเนื่องมาจากการกดแป้นพิมพ์ จะไปควบคุมกำลังของเครื่องเพื่อเขียนข้อมูลลงบนแผ่นดิสก์ เป็นต้น

๒. วิวัฒนาการของอิเล็กทรอนิกส์

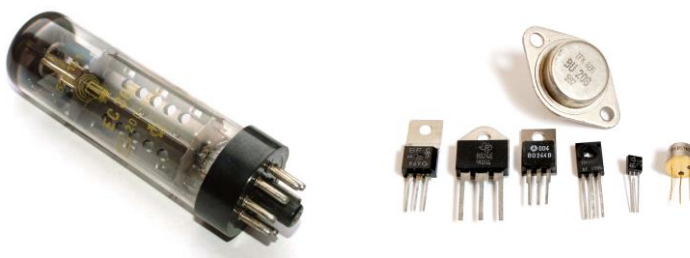
ยุคที่ถือว่าเป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ เริ่มเมื่อปี ค.ศ.๑๙๐๖ เมื่อ ลี เดอ ฟอเรสต์ ได้ประดิษฐ์หลอดไตรโอดใช้ขยายสัญญาณวิทยุให้มีความแข็งแรงขึ้น ทำให้เกิดการออกแบบและพัฒนาระบบการรับส่งสัญญาณเสียงของเครื่องรับส่งวิทยุและขยายสัญญาณโดยใช้หลอดสุญญากาศ ซึ่งมีขนาดใหญ่และใช้พลังงานมาก เครื่องรับวิทยุในยุคแรกจึงมีขนาดใหญ่ และใช้พลังงานมาก

ในปี ค.ศ.๑๙๔๓ J. Presper Eckert และ John V. Mauchly ได้สร้างเครื่องคอมพิวเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดใหญ่เครื่องแรก เพื่อใช้ในทางทหารโดยใช้ในการคำนวณตารางการยิงและวิถีกระสุนสำเร็จในปี ๑๙๔๕ มีชื่อว่า อีนิแอค (ENIAC : Electronic Numerical Integrator and Computer) หนัก ๓๐ ตัน ประกอบด้วยหลอดสุญญากาศ ๑๘,๐๐๐ หลอด ใช้กำลังไฟฟ้า ๑๖๐ กิโลวัตต์

รูปที่ ๒ ENIAC คอมพิวเตอร์เครื่องแรกของโลก

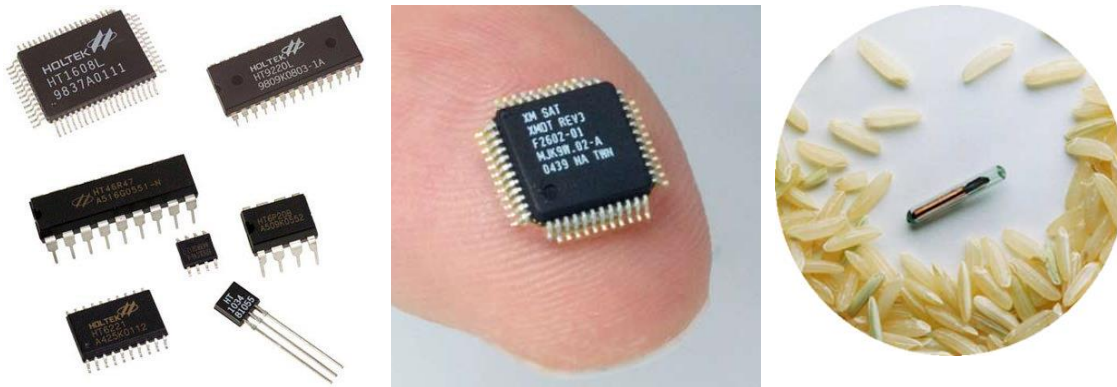
ต่อมาเมื่อมีการค้นพบซิลิคอนซึ่งเป็นสารกึ่งตัวนำ มีสมบัติเหมือนเป็นสุญญากาศโดยตัวของมันเอง จึงใช้สารกึ่งตัวนำนี้ทำหน้าที่แทนหลอดสุญญากาศ หลอดสุญญากาศได้วิวัฒนาการไปเป็นทรานซิสเตอร์ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเดิมมาก และถูกนำไปใช้เป็นวงจรสวิตช์ของคอมพิวเตอร์ ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์มีขนาดเล็กลง และราคาต่ำลง ทำให้คอมพิวเตอร์แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว

รูปที่ ๓ ซ้ายหลอดสุญญากาศ ขวาทรานซิสเตอร์

ในยุคต่อมามีการใช้แผงวงจรรวมหรือ IC : Integrated Circuit ในการสร้างคอมพิวเตอร์ IC ได้ถูกคิดค้นขึ้นมาในปี ๑๙๕๘ เป็นการนำเอาทรานซิสเตอร์หลาย ๆ ตัวมาต่อกันเป็นแผงวงจรอยู่บนแผ่นสารกึ่งตัวนำ (semiconductor) เช่น แผ่นซิลิกอน ซึ่งเป็นแผ่นบางขนาดเล็ก ทำให้คอมพิวเตอร์ในยุคนี้มีความสามารถในการคำนวณสูงขึ้น ทำงานได้เร็วขึ้น มีความเชื่อถือได้สูงขึ้นและมีขนาดเล็กลง

IC ได้ถูกพัฒนาให้มีความหนาแน่นของทรานซิสเตอร์สูงขึ้นเรื่อย ๆ จากที่บรรจุทรานซิสเตอร์ไม่กี่ร้อยตัว เป็นหลายพันหลายหมื่นตัว เรียกว่าชิพ (Chip หรือ LSI : Large Scale Integrated Circuit ภายในมีทรานซิสเตอร์ ๑๐๐๐ ตัว) และไมโครชิพ (MicroChip หรือ VLSI : Very Large Scale Integrated Circuit ภายในมีทรานซิสเตอร์ ๑๐๐,๐๐๐ ตัว) เมื่อมีการใช้ LSI และ VLSI ในคอมพิวเตอร์ ทำให้คอมพิวเตอร์ในยุคนี้มีขนาดเล็กมาก หน่วยการทำงานของคอมพิวเตอร์ต่างๆ ได้แก่ หน่วยประมวลผล หน่วยความจำ ส่วนควบคุมอินพุต/เอาต์พุต สามารถรวมอยู่บนแผ่นชิพเล็กๆ เพียงตัวเดียวได้

รูปที่ ๔ ซ้าย แผง IC กลาง Chip และขวาไมโครชิพเมื่อเทียบกับเมล็ดข้าวสาร

วงจรอิเล็กทรอนิกส์แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ แอนะล็อก และ ดิจิทัล อุปกรณ์บางอย่างอาจประกอบด้วยวงจรทั้งสองประเภท

วงจรแอนะล็อกหรือวงจรเชิงเส้น เป็นวงจรที่ใช้สัญญาณไฟฟ้าที่ไหลต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย ส่วนวงจรดิจิทัลหรือวงจรเชิงเลข เป็นวิธีแทนความหมายของข้อมูลในรูปแบบของ ตัวเลข โดยเฉพาะ เลขฐานสอง ที่ไม่ต่อเนื่องกัน โดยใช้ระดับแรงดันไฟฟ้าที่มีความหมายเป็น "๐" และ "๑" โดยที่ "๐" จะเป็นแรงดันไฟฟ้าที่ต่ำกว่าหรือปิด ในขณะที่ "๑" จะเป็นแรงดันไฟฟ้าที่สูงกว่าหรือเปิด

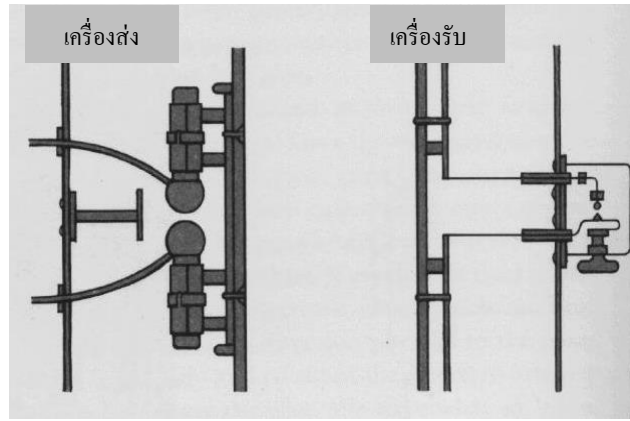
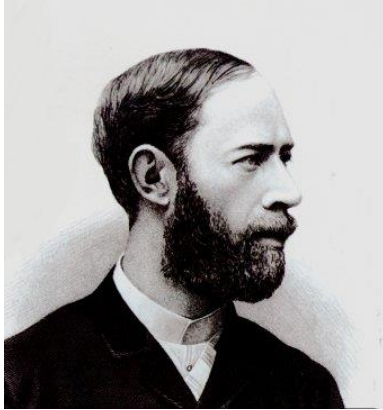
๓. การนำอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากอิเล็กทรอนิกส์เป็นการนำเอาการทำงานของวงจรไฟฟ้า และคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าไปใช้ประโยชน์ จึงมีขอบเขตในการนำไปใช้งานกว้างขวางมาก พอจำแนกประเภทได้ดังนี้

๓.๑ การติดต่อสื่อสาร

มนุษย์นำเอาอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการผลิตเครื่องมือสื่อสารมากมายหลายประเภท ทำให้การรับส่งข้อมูลถึงกันเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถส่งข่าวสารติดต่อเห็นหน้ากันทั่วโลก เพียงแค่เปิดเครื่องรับวิทยุ โทรศัพท์ หรือนั่งลงหน้าจอเครื่องคอมพิวเตอร์

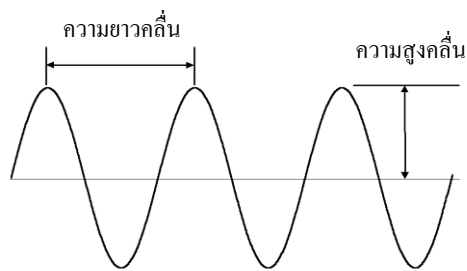
การติดต่อสื่อสารของมนุษย์ยุคใหม่เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ เมื่อ **ไฮน์ริช รูดอล์ฟ เฮอร์ตซ์** นักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมันค้นพบคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า เป็นคลื่นที่เรามองไม่เห็น ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ เรียกว่า **คลื่นวิทยุ**นั่นเอง นักวิทยาศาสตร์ได้นำเอาคลื่นวิทยุนี้ ไปใช้เป็นคลื่นพาหะ นำคลื่นเสียงไปสู่เครื่องรับที่อยู่จุดหมายปลายทางที่ไกลออกไป

รูปที่ ๕ เฮิร์ตซ์ กับเครื่องส่งและเครื่องรับคลื่นวิทยุของเขา

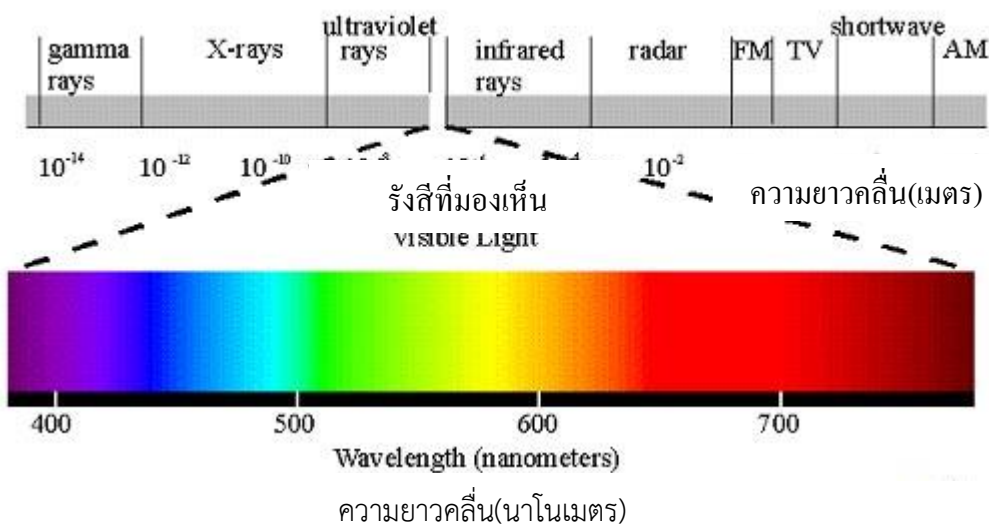
คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ามีความเร็วเท่ากับคลื่นแสง ถ้ามีความถี่มากก็就会有ความยาวคลื่นน้อย แต่มีพลังงานสูง และเป็นอันตรายมาก ถ้ามีความถี่น้อยก็就会有ความยาวคลื่นมากและมีพลังงานต่ำ ความถี่ของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ามีหน่วยวัดเป็นเฮิร์ตซ์ (Hertz : Hz) หมายถึง จำนวนคลื่นที่เคลื่อนที่ผ่านจุด ๆ หนึ่งในเวลา ๑ วินาที เช่น

- ความถี่ ๕๐๐ เฮิร์ตซ์ = มีคลื่นเคลื่อนที่ผ่านจุด ๆ หนึ่ง ๕๐๐ ลูก ในเวลา ๑ วินาที
- ความถี่ ๕๐๐ กิโลเฮิร์ตซ์ = มีคลื่นเคลื่อนที่ผ่านจุด ๆ หนึ่ง ๕๐๐,๐๐๐ ลูก ในเวลา ๑ วินาที
- ความถี่ ๕๐๐ เมกะเฮิร์ตซ์ = มีคลื่นเคลื่อนที่ผ่านจุด ๆ หนึ่ง ๕๐๐,๐๐๐,๐๐๐ ลูก ในเวลา ๑ วินาที

รูปที่ ๖ องค์ประกอบของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า

คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ามีหลายชนิด มีความถี่ต่อเนื่องกัน.....ความถี่ต่าง ๆ เหล่านี้เรียกรวมกันว่า **สเปกตรัม** ของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า

รูปที่ ๗ สเปกตรัมของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า

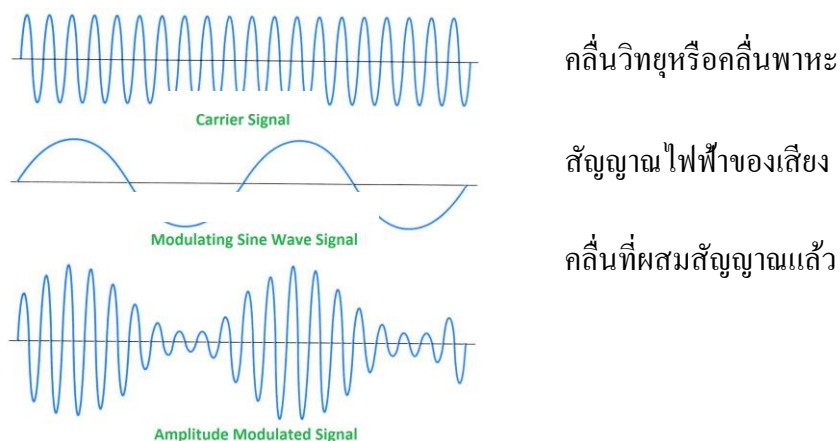
จากรูป แถบสเปกตรัมของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จะประกอบด้วยช่วงความยาวคลื่นที่ตาของมนุษย์สามารถมองเห็นหรือรับรู้ได้ (Visible ray) ได้แก่สเปกตรัมของคลื่นแสงสี ม่วง คราม น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด และแดง ซึ่งอยู่ระหว่างสเปกตรัมของรังสีอัลตราไวโอเล็ต และสเปกตรัมของรังสีอินฟราเรด กับช่วงความยาวคลื่นที่ตาของมนุษย์ไม่สามารถมองเห็นหรือรับรู้ได้ (Invisible ray) ได้แก่สเปกตรัมของรังสีอัลตราไวโอเล็ต รังสีเอกซ์ และรังสีแกมมา ซึ่งมีความถี่มากกว่าแสงที่สายตามองเห็น และสเปกตรัมของรังสีอินฟราเรด คลื่นเรดาร์ คลื่น FM คลื่นTV คลื่นไมโครเวฟและคลื่น AM ซึ่งมีความถี่น้อยกว่าสเปกตรัมของแสงที่สายตามองเห็น

รังสีอัลตราไวโอเล็ตบางครั้งเรียกรังสีเหนือม่วง (อัลตรา : Ultra หมายถึงมากกว่า) ส่วนรังสีอินฟราเรดบางครั้งเรียกว่ารังสีใต้แดงเป็นคลื่นรังสีความร้อน (อินฟรา : Infra หมายถึงน้อยกว่า) เพราะหากจับแถบสเปกตรัมหมุนตั้งขึ้น แถบสเปกตรัมของรังสีอัลตราไวโอเล็ตจะอยู่บนแสงสีม่วง ส่วนแถบสเปกตรัมของรังสีอินฟราเรดจะอยู่ใต้แสงสีแดง

การสื่อสารระบบโทรคมนาคม เช่น การรับส่งวิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ การสื่อสารผ่านดาวเทียม จะใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่ต่ำ ในช่วง AM Microwave TV Wave และ FM เป็นคลื่นพาหะ การส่งวิทยุกระจายเสียงทำได้ ๒ ระบบคือ ระบบ AM และ FM

- การส่งวิทยุกระจายเสียงระบบ เอ เอ็ม (Amplitude Modulation : AM)

การส่งวิทยุระบบนี้จะใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่ต่ำ กับสัญญาณแม่เหล็กไฟฟ้าของเสียงที่แปลงมาจากไมโครโฟน ผสม (Modulation) เข้าด้วยกัน การผสมแบบนี้จะทำให้ความสูงของคลื่นวิทยุเปลี่ยนแปลงไปตามความสูง (Amplitude) ของคลื่นเสียง จึงเรียกว่าการผสมทางความสูงของคลื่นหรือ Amplitude Modulation วิทยุ AM ให้คุณภาพของเสียงไม่ดีนัก เพราะเกิดการรบกวนได้ง่าย เช่น ถูกรบกวนจากสถานีข้างเคียง จากเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือการรบกวนจากธรรมชาติ ได้แก่ เวลาฝนตก ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า สภาพอากาศที่แปรปรวนมากๆ จะทำให้เสียงขาดหายเป็นช่วงๆ ข้อดีคือส่งได้ไกล

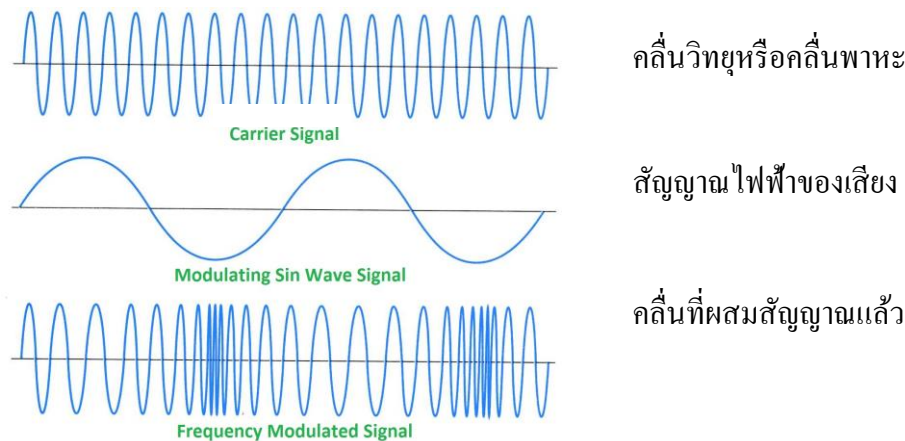

รูปที่ ๘ การผสมสัญญาณระบบ AM

- การส่งวิทยุกระจายเสียงระบบ เอฟ เอ็ม (Frequency Modulation : FM)

การส่งวิทยุระบบ เอฟเอ็ม (FM) เป็นการผสมคลื่นทางความถี่ (Frequency Modulation) คือคลื่นวิทยุที่ผสมกับสัญญาณไฟฟ้าของคลื่นเสียงแล้ว จะมีความถี่ไม่สม่ำเสมอ เปลี่ยนแปลงไปตามความถี่ของคลื่นเสียง แต่ความสูงของคลื่นยังคงเดิม การส่งวิทยุระบบนี้จะให้คุณภาพเสียงดี ไม่เกิดสัญญาณรบกวนจากสภาพอากาศแปรปรวน แต่ส่งได้ไม่ไกลนัก ในระยะประมาณไม่เกินประมาณ ๘๐ กิโลเมตร ปัจจุบันนิยมส่งในแบบสเตอริโอ ที่เรียกว่าระบบ FM

Stereo Multiplex ซึ่งเครื่องรับวิทยุสามารถแยกสัญญาณออกเป็น ๒ ข้าง คือ สัญญาณสำหรับลำโพงด้านซ้าย (L) และ สัญญาณสำหรับลำโพงขวา (R)

รูปที่ ๙ การผสมสัญญาณระบบ FM

เมื่อคลื่นวิทยุส่งไปถึงเครื่องรับ เครื่องรับจะแยกคลื่นวิทยุซึ่งเป็นคลื่นพาหะทิ้งไป เหลือเฉพาะสัญญาณไฟฟ้าของเสียง ซึ่งจะถูกขยายสัญญาณให้แรงขึ้น แล้วเปลี่ยนกลับคืนไปเป็นสัญญาณเสียงด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่าลำโพง

การสื่อสารระบบอื่น ๆ ที่ต้องใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ก็มีหลักการทำงานในลักษณะเดียวกัน อาจมีความแตกต่างกันไปบ้าง เช่น ใช้คลื่นพาหะที่มีความถี่สูงขึ้น หรืออาจใช้ดาวเทียมเป็นตัวกลางสะท้อนสัญญาณ จากซีกโลกด้านหนึ่ง ไปยังซีกโลกอีกด้านหนึ่ง เป็นต้น

๓.๒ การจัดการฐานข้อมูล

ระบบอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ทำให้โลกแคบลง มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ภายในเวลาเพียงชั่วเสี้ยววินาที คนทั่วโลกสามารถรับชมหรือรู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในซีกโลกหนึ่ง พร้อม ๆ กับผู้ชมที่อยู่ในเหตุการณ์จริงผ่านสื่อออนไลน์ เรียกว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือยุคข้อมูลข่าวสาร ใครไม่ติดตามข่าวสารหรือไม่ทราบความเป็นไปของสังคมรอบตัว ก็จะต้องตลกขำหรือล่าหลัง

อย่างที่ทราบแล้วว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้น มีคุณสมบัติและความสามารถรอบด้าน มีฟังก์ชันการทำงานมากมาย เครื่องเล็ก ๆ ในมือเพียงเครื่องเดียวอาจเป็นได้ทั้งโทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูป วิทยุเทปที่บันทึกเสียง ฟังเพลงได้ นาฬิกาบอกเวลา เครื่องคิดเลข โทรศัพท์ เครื่องเล่นเกมหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้ทั่วโลก

ข้อดีของเครื่องอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ คือมีความสามารถในการเก็บข้อมูลได้มาก เช่น ข้อมูลจากหนังสือหลายสิบเล่มอาจจัดเก็บไว้ในแฟลชไดรฟ์อันเล็ก ๆ หรือแผ่น CD เพียงแผ่นเดียว บัตรประชาชน บัตร ATM หรือบัตรเครดิตเพียงแผ่นเดียว สามารถเก็บข้อมูลของเจ้าของบัตรได้มากมาย ทำให้ประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บ สะดวกในการค้นหาและง่ายต่อการนำไปใช้งาน แต่ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ก็อาจสามารถเปลี่ยนแปลงหรือถูกแก้ไขได้ จึงควรเก็บรักษาให้ดี

ข้อเสียของการจัดเก็บข้อมูลด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้คือ ข้อมูลเหล่านี้จะไม่เสถียรหรือคงสภาพเหมือนข้อมูลที่จัดเก็บบนแผ่นกระดาษของหนังสือ เพราะการบันทึกข้อมูลของเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการบันทึกข้อมูลโดยการจัดการหรือจัดเรียงสารแม่เหล็กในระดับนาโน ซึ่งสารแม่เหล็กเหล่านี้ อาจเกิดการคืนสภาพ เสื่อมสภาพ หรือเปลี่ยนแปลงไป หากอยู่ในสภาวะการณ์ที่มีผลต่ออนุภาคเหล่านั้น เช่น สภาวะอากาศร้อนจัด เย็นจัด อยู่ใกล้

สนามไฟฟ้า สนามแม่เหล็กหรือลำโพง เป็นต้น โดยปกติข้อมูลที่บันทึกไว้บนแผ่น CD จะมีอายุการใช้งานประมาณ ๑-๒ ปีเท่านั้น

รูปที่ ๑๐ ตัวอย่างอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เก็บข้อมูล

● ตกปรับแต่งรูปแบบตัวอักษรด้วยคอมพิวเตอร์

การจัดการฐานข้อมูลอย่างหนึ่ง ที่ลูกเสือจำเป็นต้องใช้เป็นอย่างมากในระหว่างการศึกษา คือการทำงาน การบ้านหรือรายงานส่งครูผู้สอน คือการจัดรูปแบบของตัวอักษรของงานที่ทำ ซึ่งหากลูกเสือเลือกรูปแบบขนาด สีเส้นของตัวอักษรและจัดหน้าให้เอกสารเหมาะสมแล้ว จะทำให้งานที่ทำมีความสวยงาม มีคุณค่าน่าอ่าน

รูปแบบของตัวอักษร (Font) นอกจากจะสื่อความหมายแล้ว ยังให้ความรู้สึกกับผู้พบเห็นด้วย บางรูปแบบให้ความรู้สึกเข้มแข็ง บางรูปแบบให้ความรู้สึกอ่อนหวานนุ่มนวล ดังนั้น ในแต่ละงานที่ต้องการแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ จึงควรเลือกรูปแบบตัวอักษรให้เหมาะสมกับงานนั้น ๆ ด้วย ซึ่งคอมพิวเตอร์สามารถตอบสนองความต้องการในเรื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เพราะมีรูปแบบของตัวอักษรให้เลือกใช้มากมาย ตามความเหมาะสม เช่น

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

นอกจากเลือกรูปแบบได้แล้ว ยังสามารถปรับขนาด สี แสงและเงาได้ตามความต้องการ ทำให้ตัวอักษรมีชีวิต มีความรู้สึก มีชีวิตชีวา ให้ความรู้สึกและสื่อความหมายได้ดีกว่าตัวอักษรแบบธรรมดา ๆ

การปรับแต่งตัวอักษรโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถทำได้ดังนี้

๑. เข้าสู่โปรแกรมการพิมพ์ ซึ่งโดยปกติจะใช้โปรแกรม Microsoft Word

๒. พิมพ์ข้อความที่ต้องการ เช่น

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

๓. ใช้เมาส์ระบายแถบดำครอบตัวอักษรที่ต้องการปรับแต่ง

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

๔. คลิกขวาที่แถบดำ จะขึ้นเมนูแบบอักษร เลือกรูปแบบตัวอักษรที่ต้องการ เช่น เลือก Font DSN Montana จะได้

เสียชีวิต อย่าเสียสัจย์

๕. เลือกขนาดตัวอักษรตามต้องการ เช่น ต้องการขนาด ๓๖

เสียชีพ อย่าเสียสัตย์

๗. เลือกรายละเอียดที่ต้องการปรับแต่งตัวอักษรโดยการคลิกที่ปุ่ม ▼ หรือ▲ ด้านขวาของเมนู เช่น ลักษณะแบบอักษร เลือกตัวหนา สีแบบอักษร เลือกสีน้ำเงิน ลักษณะพิเศษ เลือกเงา แล้วคลิกตกลง จะได้ลักษณะของตัวอักษรที่สวยงามตามต้องการ ดังนี้

เสียชีพ อย่าเสียสัตย์

ในการทำงานเดียวกันเราก็สามารถใช้หลักการเดียวกันนี้ในการปรับแต่งรูปแบบตัวอักษรอื่นๆให้มีลักษณะสวยงามตามต้องการได้ โดยการเลือกรายละเอียดที่เห็นว่าสวยงาม เหมาะสมกับงานที่ต้องการ

■ ให้ลูกเสือพิมพ์ประวัติเรื่องราวชีวิตของตนเอง ประกอบด้วย ชื่อจริง ชื่อเล่น วัน เดือน ปีเกิด สถานที่เกิด ชื่อผู้ปกครอง ประวัติการศึกษา คติพจน์ประจำใจ ความใฝ่ฝันในอนาคต และข้อมูลส่วนตัวอื่น ๆ ที่ต้องการนำเสนอ พิมพ์ส่งผู้กำกับ ๑ แผ่น โดยเลือกรูปแบบ ขนาด สีเส้น และใส่รายละเอียดให้สวยงามตามความต้องการและแทรกภาพถ่ายขนาด ๑-๒ นิ้วของตัวเองใส่กล่องข้อความไว้ที่มุมบนขวา

● การถ่ายภาพและปรับแต่งภาพถ่าย

ปัจจุบันการถ่ายภาพได้รับความนิยมมากขึ้นทุกที ๆ โดยเฉพาะในวัยรุ่น เพราะต่างคนต่างก็อยากเก็บรูปไว้เป็นที่ระลึก หรือนำไปใส่ไว้ในเว็บไซต์หรือ face book ส่วนตัว ประชาสัมพันธ์แข่งขันกันในโลกของโซเชียลมีเดีย หรือสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการถ่ายภาพ ก็ตอบสนองความต้องการในการถ่ายภาพได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นกล้องถ่ายรูปดิจิทัล โทรศัพท์มือถือที่สามารถถ่ายรูปได้ ไอแพด ไอโฟน แท็บเล็ต ฯลฯ เพราะหาซื้อง่าย ราคาถูก มีให้เลือกมากมาย และวัยรุ่นส่วนใหญ่ก็มีไว้ใช้ หรือมีไว้ในครอบครอง

รูปที่ ๑๑ อุปกรณ์ถ่ายภาพชนิดต่าง ๆ

แต่การถ่ายภาพให้ได้ภาพที่สวยงามเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมนั้น ต้องอาศัยหลักการจัดภาพและการตกแต่งภาพเข้ามาช่วยด้วย ในวันนี้จะพูดถึงการจัดภาพและตกแต่งภาพอย่างง่าย ๆ ในระดับที่ลูกเสือสามารถทำได้ด้วยตัวเอง

การถ่ายภาพ

การถ่ายภาพที่ได้ภาพสวยงามนั้น ใช้หลักการเดียวกันกับการจัดภาพ ที่ได้อธิบายไว้แล้ว ถ้าจัดภาพถูกต้องตามหลักวิชาการ ก็จะได้ภาพถ่ายที่ถูกต้อง สวยงาม ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการเปรียบเทียบ การจัดภาพที่ไม่ถูกต้องและการจัดภาพที่ถูกต้อง

การจัดภาพยังไม่ถูกต้อง

จัดภาพได้ถูกต้อง

รูปที่ ๑๒ การจัดภาพที่ไม่ถูกต้องและการจัดภาพที่ถูกต้อง

ภาพที่เน้นวัตถุเฉพาะจุด เช่น พระพุทธรูป หรือรูปปั้นคน หรือรูปปั้นสัตว์ และมองลงมาเห็นพื้นดิน หรือเห็นต้นไม้ที่อยู่ด้านหลัง ทำให้เด่นกว่าบริเวณรอบ ๆ

การจัดภาพยังไม่ถูกต้อง

จัดภาพได้ถูกต้อง

รูปที่ ๑๓ การจัดภาพที่ไม่ถูกต้องและการจัดภาพที่ถูกต้อง

ภาพด้านขวาจัดได้ถูกต้อง เพราะจุดเด่นคือนกมองลงมาด้านล่างขวา ตัวนกจึงควรอยู่ด้านบนซ้าย

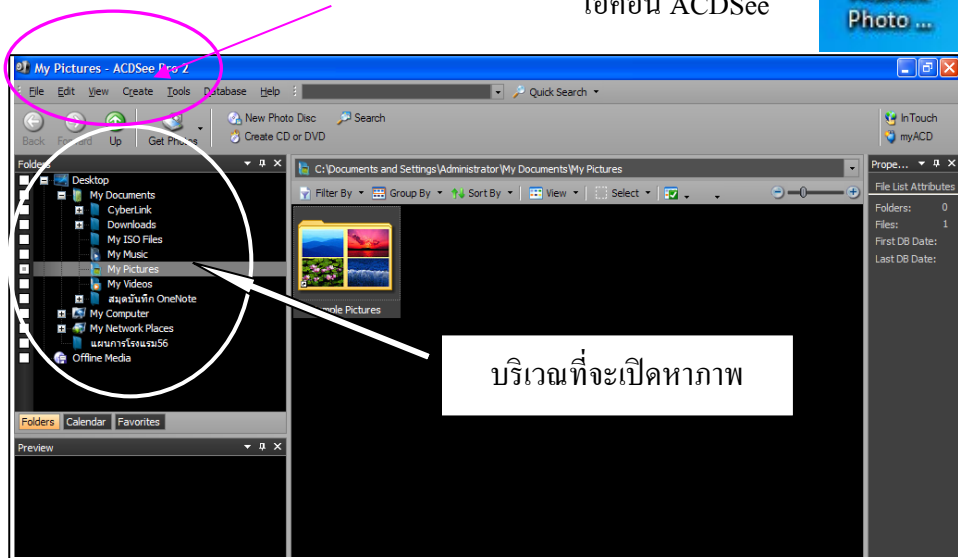
การปรับแต่งภาพ

บางครั้งภาพที่ถ่ายมาเป็นภาพที่ไม่สวยงาม ไม่เป็นที่น่าสนใจและไม่ถูกต้องตามหลักของการจัดภาพ แต่เป็นภาพที่มีความสำคัญ ที่เราจำเป็นต้องใช้ เราก็สามารถตกแต่งภาพให้ดีขึ้นได้ ในที่นี่จะอธิบายวิธีการตกแต่งภาพ โดยใช้โปรแกรม ACDSee ซึ่งใช้งานง่าย มีขั้นตอนดังนี้

๑. นำรูปที่ต้องการปรับเปลี่ยนใส่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ สมมติว่าเก็บไว้ที่ไดรฟ์ D โฟลเดอร์ My Picture ชื่อไฟล์ รูปภาพของฉัน

๒. เปิดโปรแกรม ACDSee โดยคลิกที่ไอคอน ACDSee ซึ่งอาจมีหน้าต่างแตกต่างกันบ้างในแต่ละรุ่น แต่ให้สังเกตคำว่า ACDSee จะขึ้นหน้าต่าง My Picture ACDSee

ไอคอน ACDSee

รูปที่ ๑๔ การเปิดโปรแกรมปรับแต่งภาพ ACDSee

๓. เปิดภาพ โดยใช้เคอร์เซอร์คลิกที่อยู่ของภาพที่แถบเล็ก ๆ ด้านบนซ้ายของหน้าต่าง ในที่นี้คือคลิกที่ My Computer Local Disk (D:) My Picture รูปภาพของฉัน

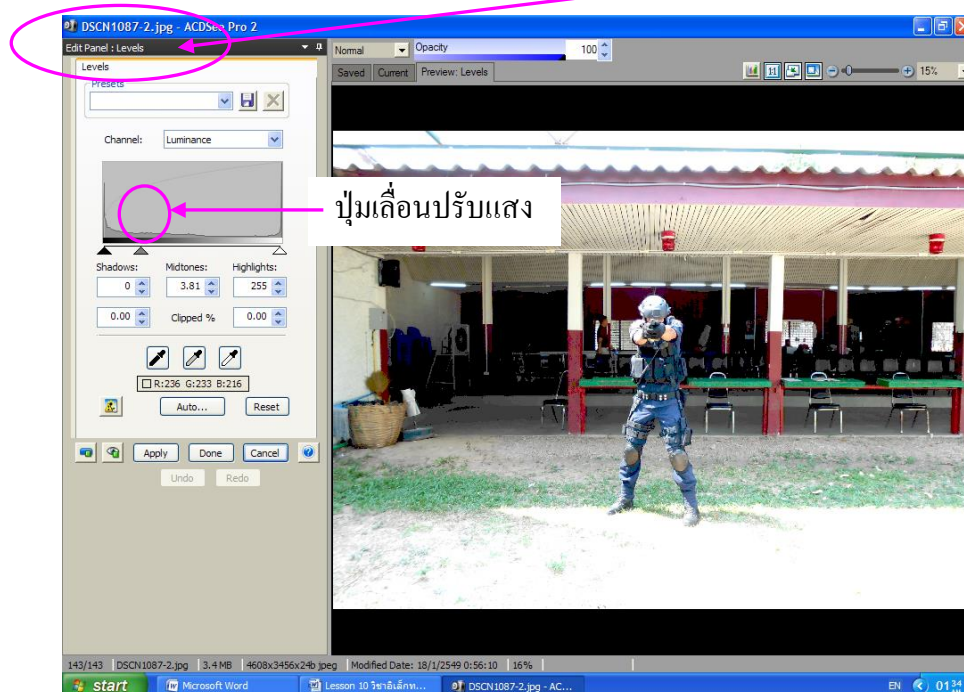
๔. ดับเบิลคลิกที่รูปภาพที่เลือกเพื่อขยายภาพให้ใหญ่ขึ้น จะได้ภาพขนาดใหญ่

รูปที่ ๑๕ การเข้าสู่วิธีการปรับแสงและการตัดแต่งภาพ

จะเห็นว่าภาพที่ได้ยังไม่สวยงามเท่าที่ควร เพราะจุดสนใจอยู่กลางภาพ และภาพค่อนข้างมืดหรือดำมองไม่เห็นรายละเอียด สามารถแก้ไขได้โดยการปรับแสงให้สว่างขึ้นและจัดจุดสนใจของภาพใหม่

- การปรับแสงให้ภาพ คลิกที่ปุ่มรูปร่างกลมขาวดำ จะขึ้นหน้าต่าง Edit Panel : Levels

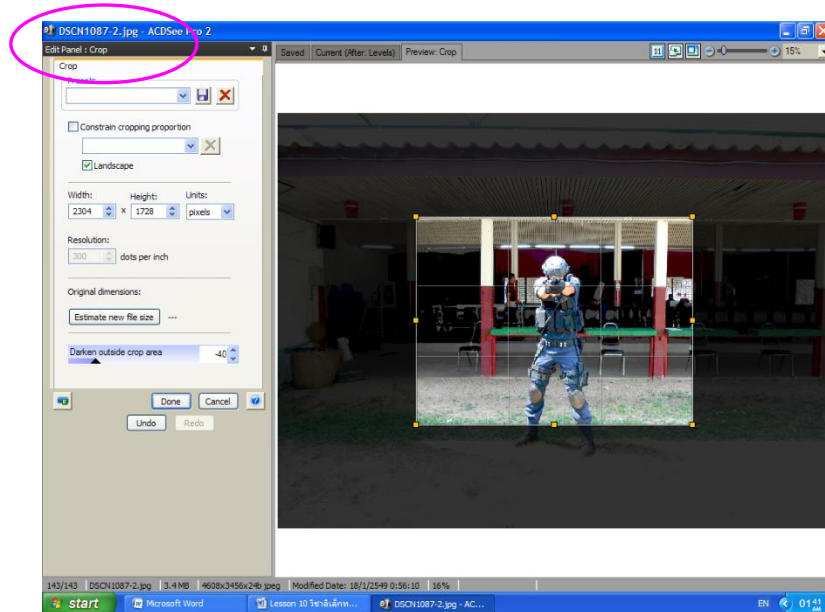

รูปที่ ๑๖ การปรับแต่งความสว่างให้กับภาพ

๕. ใช้เมาส์เลื่อนปุ่มสามเหลี่ยมไปทางซ้ายหรือขวาเพื่อปรับความสว่างให้กับภาพ จนเป็นที่พอใจแล้วคลิกที่ปุ่ม Done หน้าต่างนี้จะปิดลงเหลือหน้าต่างชื่อภาพเหมือนเดิม เพื่อทำการปรับภาพต่อไป

● การตัดแต่งภาพ ใช้เมาส์คลิกที่ปุ่มตัดขอบภาพ(Crop)ในรูป 10.14 จะเปิดหน้าต่าง

Edit Panel : Crop

รูปที่ ๑๗ การตัดแต่งภาพ

ใช้เมาส์จับที่จุดสี่เหลี่ยมที่อยู่ตรงมุมภาพหรือกึ่งกลางเส้นขอบภาพ ลากเข้าออกจนได้ภาพที่มีคุณลักษณะตามต้องการเป็นที่พอใจแล้ว ใช้เมาส์คลิกที่ปุ่ม Done จะขึ้นภาพใหญ่ให้เราดู ถ้าพอใจและไม่ต้องการปรับแต่งอะไรอีกให้ดับเบิลคลิกที่ภาพ ภาพจะถูกบันทึกไว้แล้วหายไป กลายเป็นไอคอนอยู่ในไฟล์ภาพที่เราบันทึกไว้

นอกจากปรับแสง และตัดขอบภาพแล้วยังปรับแต่งอย่างอื่นได้อีก เช่น ใส่คำบรรยายภาพหมุนภาพ ปรับแต่งพื้นหลัง ฯลฯ

รูปที่ ๑๘ ภาพที่ได้หลังจากปรับแต่งแล้ว

ลูกเสือจะเห็นว่าปัจจุบันเป็นโลกแห่งการสื่อสารและโลกของอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น
จึงต้องเรียนรู้ให้รู้ทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อจะได้ไม่ล้าหลังและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

หน่วยที่ 6

วิชาปฐมพยาบาล

หน่วยที่ 6 วิชาปฐมพยาบาล

๑. เนื้อหา (หัวข้อการเรียนรู้)

๑. การปฐมพยาบาล
 - ๑.๑ ความหมายและความสำคัญ
 - ๑.๒ หลักทั่วไปของการปฐมพยาบาล
 - ๑.๓ ข้อความจำของการปฐมพยาบาล
๒. อุปกรณ์ปฐมพยาบาล
๓. ยาสามัญประจำบ้าน
๔. การปฐมพยาบาลด้วยตนเอง
 - ปวดศีรษะ
 - เป็นไข้ ตัวร้อน
 - มีบาดแผล
 - ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
 - ปวดท้อง

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. บอกความหมายของการปฐมพยาบาลได้
๒. บอกหลักการทั่วไปของการปฐมพยาบาลได้
๓. บอกความจำเป็นของการปฐมพยาบาลได้
๔. บอกอุปกรณ์จำเป็นที่ต้องใช้ในการปฐมพยาบาลได้
๕. บอกชนิดของยาสามัญประจำบ้านที่ควรมีในตู้ยาได้

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาล

หน่วยที่ ๒

วิชาปฐมพยาบาล

๑. การปฐมพยาบาล

การบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ แต่ถ้าหากได้รับการช่วยเหลือในเบื้องต้น เพื่อบรรเทาอาการอาการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยนั้น จะช่วยให้ผู้ป่วยลดการเจ็บปวดทรมานลงได้ นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อการรักษาพยาบาลในขั้นต่อไป การปฐมพยาบาลจึงมีความจำเป็นสำหรับทุกคนที่จะต้องเรียนรู้ไว้ เพื่อจะได้สามารถนำมาใช้ในการช่วยเหลือตนเอง และคนรอบข้างได้อย่างถูกต้อง

การปฐมพยาบาล (First aid) หมายถึง การให้การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่าง ๆ หรือเจ็บป่วยกะทันหัน ณ สถานที่เกิดเหตุ ให้พ้นอันตราย ก่อนที่จะส่งไปให้แพทย์รักษาต่อไป โดยใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือเท่าที่หาได้ในขณะนั้น

๑.๑ ความสำคัญของการปฐมพยาบาล มีดังนี้

๑.๑.๑ ช่วยรักษาชีวิตของผู้ป่วย การปฐมพยาบาลที่ถูกต้องและรวดเร็วสามารถช่วยลดอันตรายที่รุนแรงหรือลดความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตได้ เช่น การช่วยผายปอดผู้ที่หยุดหายใจ การห้ามเลือด เป็นต้น

๑.๑.๒ ป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยได้รับอันตรายมากขึ้น การปฐมพยาบาลจะเป็นการลดอันตรายจากการบาดเจ็บ ตลอดจนช่วยป้องกันภาวะแทรกซ้อนหรือความพิการ ที่อาจเกิดขึ้นหลังจากประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย เช่น การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยที่กระดูกหักอย่างถูกวิธี ช่วยให้กระดูกไม่ไปกดทับส่วนสำคัญ เป็นต้น

๑.๑.๓ ช่วยบรรเทาอาการเจ็บปวด การปฐมพยาบาลที่ถูกต้องจะช่วยลดอาการเจ็บปวดและทรมานจากการได้รับบาดเจ็บต่าง ๆ เช่น การใช้น้ำล้างตาผู้ที่ถูกสารเคมีเข้าตา ซึ่งช่วยลดอาการระคายเคืองและลดความเจ็บปวดลงได้ หรือการเข้าเฝือกชั่วคราวให้ผู้ที่มีกระดูกขาหัก เพื่อให้ส่วนที่หักเคลื่อนไหวน้อยที่สุด และไม่ไปทำลายเนื้อเยื่อที่อยู่บริเวณรอบ ๆ และลดความเจ็บปวดได้อีกด้วย

๑.๑.๔ ช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวและกลับสู่สภาพเดิมโดยเร็ว นอกจากการช่วยเหลือโดยการปฐมพยาบาลแล้ว การดูแลทางด้านจิตใจก็เป็นสิ่งสำคัญ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เพื่อส่งต่อผู้ป่วยหรือเจ็บป่วยไปสู่สถานที่รักษาที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้ป่วยหรือเจ็บป่วยฟื้นตัวได้เร็วขึ้น

รูปที่ ๑ ชุดปฐมพยาบาลเป็นสิ่งจำเป็นยามเดินทาง

๑.๒ ประโยชน์ของการปฐมพยาบาล

- ๑.๒.๑ เพื่อช่วยพยุงชีวิตเอาไว้ ได้แก่ ช่วยในการหายใจ ช่วยห้ามเลือด
- ๑.๒.๒ ให้ผู้ป่วยคลายความทุกข์ทรมานและไม่ให้มีการบาดเจ็บมากขึ้นไปอีก
- ๑.๒.๓ ช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวเร็ว ได้แก่ การดูแลและให้กำลังใจ การให้ยาแก้ปวด การให้ความอบอุ่น

๑.๓ หลักทั่วไปของการปฐมพยาบาล

๑.๓.๑ ตั้งสติ “ปลอดภัยไว้ก่อน” อย่ารีบร้อนเข้าไปในที่เกิดเหตุ ถ้าไม่แน่ใจในความ
ปลอดภัยอย่าเข้าไปเป็นอันตราย

๑.๓.๒ เรียกคนมาช่วย โทร ๑๖๖๙ หรือ ๑๙๑ และขอคำแนะนำ

๑.๓.๓ ป้องกันภัยไว้ก่อน เช่น

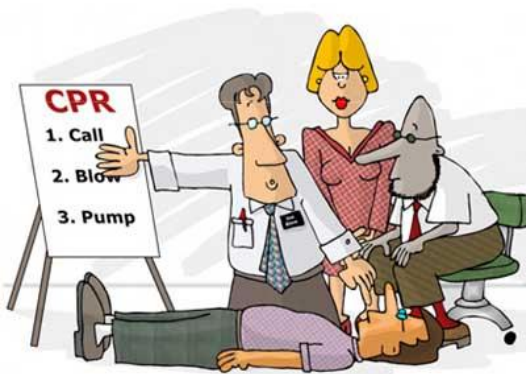
- จะเข้าไปช่วยคนที่ถูก “ไฟช็อต” หรือ “ไฟดูด” ต้องตัดไฟก่อน
- จะช่วยคนในตึกที่ไฟไหม้ ต้องระวัง “ควันไฟ” หรือ “ตึกถล่ม”
- จะช่วยคนจมน้ำต้องแน่ใจว่า “ช่วยเป็น” และ “ช่วยได้”
- จะช่วยคนถูกรถชน ต้องหากิ่งไม้หรือถังขยะวางก่อนถึงจุดเกิดเหตุ ๑๐๐-๒๐๐ เมตร

๑.๓.๔ รีบนำคนป่วยออกจากอันตราย ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บที่จะมีอันตรายต่อชีวิตก่อน

- ผู้ป่วยที่พอเดินได้ ให้ช่วยประคองหรือพยุงออกจากอันตราย
- ผู้ป่วยที่ไม่เจ็บคอหรือหลัง อาจอุ้มหรือหามออกจากอันตราย
- ผู้ป่วยที่เจ็บคอหรือหลังจนช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรขยับเขยื้อน
ให้รอผู้เชี่ยวชาญมาเคลื่อนย้าย ถ้าจำเป็นจริง ๆ ให้ลากทางศีรษะ โดยพยายามให้
ศีรษะ คอ และหลังเป็นแนวเส้นตรง

๑.๓.๕ ให้การปฐมพยาบาลตามอาการ

๑.๓.๖ รีบนำส่งโรงพยาบาล เมื่อสามารถเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้อย่างปลอดภัย

รูปที่ 2 หลักการปฐมพยาบาล

- ขอความช่วยเหลือ 1669
- อยู่ในที่อากาศถ่ายเทสะดวก
- ช่วยผ่ายปอดถ้าหยุดหายใจ

๑.๔ ข้อควรจำของการปฐมพยาบาล

- ๑.๔.๑ ห้ามเลือดถ้ามีเลือดไหล ช่วยผ่ายปอดเมื่อจำเป็น
- ๑.๔.๒ ถ้าหยุดหายใจให้รีบผ่ายปอดทันที จนกว่าผู้ป่วยจะหายใจเองได้
- ๑.๔.๓ ไม่ควรสัมผัสบาดแผลที่มีเลือดหรือน้ำเหลืองของผู้ป่วยโดยตรง
- ๑.๔.๔ ในกรณีที่ผู้ป่วยใส่ฟันปลอมควรนำออกในขณะที่ผู้ป่วยหมดสติ
- ๑.๔.๕ ในกรณีที่ผู้ป่วยสลบหรือหมดสติห้ามให้ดื่ม น้ำหรือกินยา
- ๑.๔.๖ ถ้าสงสัยว่ามีกระดูกหักควรเข้าเฝือกชั่วคราวก่อนการเคลื่อนย้าย

๑.๔.๗ ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วยถ้าไม่จำเป็น

๑.๔.๘ ในกรณีผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บสาหัสมาก ให้นำส่งแพทย์โดยเร็วที่สุด

๒. อุปกรณ์ปฐมพยาบาล

ในการปฐมพยาบาลนั้น หากมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลอยู่ด้วย จะทำให้การช่วยเหลือผู้ป่วย เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ผู้ป่วยจะได้รับการช่วยเหลือให้ฟื้นคืนสภาพโดยเร็ว อุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลที่ควรมีไว้ในตู้ยาประจำบ้าน หรือชุดพยาบาลของกองลูกเสือ ได้แก่

- สำลี ไม้พันสำลี
- แอลกอฮอล์ล้างแผล
- ผ้ากอซแผ่นชนิดฆ่าเชื้อ ทำความสะอาด
- เข็มและคีมสำหรับบ่งเสี้ยน
- ผ้าสามเหลี่ยม คล้องแขน
- ผ้ากอซพันแผลขนาดต่าง ๆ
- กรรไกร
- เข็มกลัดซ่อนปลาย
- แก้วล้างตา
- พลาสเตอร์ม้วน
- ผ้ายืด (Elastic bandage)
- ผ้ากอซชุบพาราฟินสำหรับแผลไฟไหม้
- ถุงมือยาง

๓. ยาสามัญประจำบ้าน

ยาสามัญประจำบ้าน เป็นยาที่ใช้ในการรักษาอาการเบื้องต้น สามารถใช้ได้เองโดยไม่ต้องปรึกษาแพทย์ ยาสามัญประจำบ้านที่ควรมีไว้ในตู้ยาประจำบ้าน ได้แก่

- ยาแก้ปวดลดไข้ : ยาเม็ดพาราเซตามอล
- ยาแก้แพ้, ลดน้ำมูก : ยาเม็ดคลอเฟนิรามีน
- ยาแก้ปวดท้องท้องอืด ท้องเฟ้อ : ยาธาตุน้ำแดง, ยาธาตุน้ำขาว, โซดามินท์, ขมิ้นชันแคปซูล
- ยาโรครกระเพาะ : ยาเม็ดอลูมินาแมกนีเซีย, ไตรซิลิเคท
- ยาแก้ท้องเสีย : ยาน้ำเคอลินเปคติน, ผงน้ำตาลเกลือแร่
- ยาใส่แผล : ทิงเจอร์ไอโอดีนใส่แผลสด
- ยาล้างตา : บอริโคโซลูชัน
- ยาล้างแผล เช็ดแผล : ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์, แอลกอฮอล์เช็ดแผล
- ยาทาแก้แพ้แก้คัน : คาลาไมน์
- ยาทานวด : ขี้ผึ้งปวดบวม, ครีมนวด , GPO บาล์ม
- ยาแก้ไอผู้ใหญ่, ยาแก้ไอเด็ก : ยาแก้ไอน้ำดำ, ยาขับเสมหะ
- ยาระบาย : ยาระบายแมกนีเซีย, มะขามแขก, ยาเม็ดมะขามแขก
- ยาสูดดม : เหล้าแอมโมเนีย

รูปที่ 3 อุปกรณ์และยาสามัญ
ประจำบ้านที่ควรมีไว้ในตู้ยา

๔. การปฐมพยาบาลด้วยตนเอง

ในชีวิตประจำวัน ลูกเสืออาจต้องประสบกับการบาดเจ็บแบบต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เกิดกับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งลูกเสือควรจะทำการปฐมพยาบาลได้ การบาดเจ็บแบบต่าง ๆ ที่ลูกเสือควรรู้จักวิธีปฐมพยาบาล ได้แก่

● เป็นไข้ ตัวร้อน

ไข้ (Fever) เป็นอาการที่พบบ่อย หมายถึงการเพิ่มของอุณหภูมิร่างกายสูงกว่าค่าปกติคือ $36.5-37.5^{\circ}\text{C}$ อันเป็นผลจากการที่ร่างกายพยายามรักษาอุณหภูมิให้คงที่ เนื่องจากอุณหภูมิของร่างกายสูงกว่าปกติ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกหนาว และอาจกระตุ้นให้ ความตึงตัวของกล้ามเนื้อ เพิ่มขึ้นจึงเกิดการ สั่นสั่นได้ การรักษาอาการใช้นั้นทำได้ดังนี้

๑. นอนพักผ่อน ห้ามตรากตรำทำงาน
๒. ดื่มน้ำ น้ำหวาน น้ำข้าวต้ม หรือน้ำผสมผงเกลือแร่
๓. ถ้าไข้สูงหรือตัวร้อนมาก (แต่ผู้ป่วยบอกว่าหนาว) ให้ใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดตัว เวลาเช็ดอย่าให้ถูกลม เป่าเพราะอาจทำให้หนาวสั่นได้ ถ้าไข้สูงมากหรือตัวร้อนจัด ให้กินยาพารา ทุก ๔-๖ ชั่วโมง
๔. ถ้าหนาวหรือครั่นเนื้อครั่นตัว ควรใส่เสื้อหนา ๆ หรือห่มผ้า และดื่มน้ำของร้อน ๆ ให้เหงื่อออก ห้ามอาบน้ำเย็นหรือดื่มน้ำเย็น ๆ
๕. ถ้าไข้ไม่หายภายใน ๓-๔ วัน หรืออาการทรุดลง ควรไปหาหมอ

● หัวโน ห้อเลือด ฟกช้ำ บวม

เกิดจากการกระทบกระแทกอย่างแรง ทำให้เส้นเลือดฝอยฉีกขาด เลือดออกใต้ผิวหนังโดยไม่มีบาดแผลให้เห็น แต่จะมีอาการที่สังเกตได้คือบริเวณนั้นจะบวมขึ้นมากเป็นก้อน ในระยะ ๔๘ ชั่วโมงแรกให้ใช้น้ำเย็นหรือน้ำแข็งประคบ วันละ ๓-๔ ครั้ง ครั้งละ ๑๕-๓๐ นาที ห้ามคลึง ขยี้หรือนวดด้วยของร้อนจัดหรือทาด้วยยาหม่อง เพราะจะทำให้หายช้า หลังจาก ๔๘ ชั่วโมงไปแล้ว ให้ประคบและคลึงด้วยน้ำอุ่น วันละ ๓-๔ ครั้ง ครั้งละ ๑๕-๓๐ นาที บริเวณที่บวมจะค่อย ๆ ยุบหายไป

● ปวดศีรษะ

อาการปวดศีรษะ คืออาการปวดซึ่งเกิดกับบริเวณใด ๆ ของศีรษะและคอ เนื่องจากสมองนั้นไม่สามารถรับรู้ความเจ็บปวดได้ เพราะไม่มีประสาทรับรู้ความรู้สึกเจ็บปวด ดังนั้นอาการปวดศีรษะส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นรอบ ๆ สมอง ที่สามารถรับรู้ความรู้สึกเจ็บปวดได้ ได้แก่ส่วนที่อยู่ในกะโหลกศีรษะและนอกกะโหลกศีรษะ

การรักษาอาการปวดศีรษะนั้น ทำได้โดยใชยาหม่องทาถูวนวด ถ้าไม่หายให้กินยาแก้ปวด เช่น พาราเซตามอล หากยังไม่หายภายใน ๑ สัปดาห์ควรไปหาหมอ

ถ้าปวดศีรษะรุนแรงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน อาเจียน ตาพร่ามัว เห็นภาพซ้อน มือเท้าชา อ่อนแรง เดินเซหรือก้มคอไม่ลง ปวดถี่และรุนแรงขึ้นทุกวัน หรือปวดติดต่อกันตลอดเวลาเกิน ๓ วัน ต้องไปหาหมอโดยเร็ว

● ข้อเคล็ด ข้อแพลง

ให้บริเวณนั้นอยู่นิ่ง ๆ และยกสูงไว้ ถ้าเพ่งเป็นหรือข้อยังไม่ทันบวม ให้ประคบด้วยน้ำแข็ง ๑๕-๓๐ นาที วันละ ๓-๔ ครั้ง เมื่อข้อบวมเต็มที่แล้วให้ประคบด้วยน้ำอุ่น ทาถูวนวดด้วยน้ำมันหรือครีม หรือใช้ครีมทาแก้ข้อ หากเป็นมากจนเคลื่อนไหวไม่ได้ สงสัยว่ากระดูกแตกหรือเอ็นขาด และอาการไม่ดีขึ้นใน ๒-๓ วันให้รีบปรึกษาแพทย์

● กรดหรือต่างเข้าตา

ห้ามขยี้ตา รีบล้างตาด้วยน้ำสะอาดมาก ๆ หลาย ๆ ครั้ง แล้วรีบพาไปหาหมอ ห้ามใช้ต่างหรือกรดล้างแก้ฤทธิ์ เพราะจะยิ่งเป็นอันตรายแก่ดวงตา

● กรดหรือต่างลงผิวหนัง

แช่หรือจุ่มอวัยวะส่วนนั้นลงในอ่างน้ำ หรือล้างน้ำนาน ๆ แล้วล้างด้วยน้ำสบู่จาง ๆ

● มีบาดแผล

- ถ้าบาดแผลมีขนาดใหญ่ ทำการห้ามเลือดแล้วรีบพาไปหาหมอ
- ถ้าบาดแผลเล็กน้อย ให้รีบล้างด้วยน้ำสะอาด ใช้สำลีหรือผ้าก๊อชซับให้แห้ง เช็ดรอบแผลด้วย

น้ำยาโพวิโดนไอโอดีน แอลกอฮอล์ หรือทิงเจอร์ไส่แผลสด ปิดแผลด้วยผ้าก๊อชหรือผ้าปิดแผล ห้ามถูน้ำ ทำแผลวันละ ๑-๒ ครั้ง โดยเปิดแผลใช้สำลีชุบน้ำยาโพวิโดนไอโอดีน แอลกอฮอล์ หรือทิงเจอร์ไส่แผลสด เช็ดผิวหนังรอบแผลวนออกข้างนอกทางเดียว อย่าเช็ดลงในแผลหรือวนกลับไปกลับมา ใช้สำลีชุบน้ำเกลือล้างแผลเช็ดเบา ๆ ที่แผล แล้วใช้ไม้พันสำลีหรือผ้าก๊อชซับให้แห้ง ปิดแผลด้วยผ้าก๊อชหรือผ้าปิดแผล ถ้าแผลติดเชื้อ มีหนอง หรือมีไข้ ควรไปหาหมอ

- แผลถลอก ล้างด้วยน้ำสะอาดกับสบู่เอกรวดดินที่อยู่ในแผลออกให้หมด เช็ดรอบแผลด้วยน้ำยาโพวิโดนไอโอดีน แอลกอฮอล์ หรือทิงเจอร์ไส่แผลสด ไม่ต้องปิดแผล ระวังอย่าให้ถูน้ำ ทำแผลวันละ ๑-๒ ครั้ง ถ้าแผลลึก ติดเชื้อ มีหนอง หรือมีไข้ ควรไปหาหมอ

● มีดบาด

บีบให้เลือดชะเอาสิ่งสกปรกออกมาบ้าง ล้างด้วยน้ำสะอาดกับสบู่ เช็ดรอบแผลด้วยน้ำยาโพวิโดนไอโอดีน แอลกอฮอล์ หรือทิงเจอร์ไส่แผลสด พันรัดให้ขอบแผลชิดกัน ทำแผลวันละ ๑-๒ ครั้ง ถ้าแผลลึก ติดเชื้อ มีหนอง หรือมีไข้ ควรไปหาหมอ

สำลีเช็ดแผล

โพวิโดนไอโอดีน

ทิงเจอร์ไส่แผลสด

แอลกอฮอล์เช็ดแผล

รูปที่ 4 อุปกรณ์ชุดทำแผล

● ผงเข้าตา

ห้ามขยี้ตา เพราะนอกจากฝุ่นผงจะไม่ออกแล้ว อาจทำให้ฝุ่นผงนั้นไปเยียวผิวกระจกตา ทำให้เกิดแผลถลอก กว้างขึ้น หรืออาจยิ่งฝังลึกลงไป ทำให้เอาผงออกยากยิ่งขึ้น จากนั้นให้รีบลืมตาในน้ำสะอาดและกลอกตาไปมา หรือเทน้ำให้ไหลผ่านตาที่ถ่างหนังตาไว้ ถ้ายังไม่ออก ให้คนช่วยใช้ม้วนผ้าที่สะอาดเช็ดผงออก ถ้ายังไม่ออก ควรรีบไปหาหมอ

● ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

ให้แช่บริเวณที่ถูกลวกในน้ำเย็นที่สะอาด หรือใช้ผ้าชุบน้ำเย็นโปะ เพื่อลดการปวดแสบปวดร้อน ประมาณ ๑๐-๓๐ นาที ห้ามใช้ยาสีฟัน น้ำปลาหรือยาหม่องทาเด็ดขาด เมื่อหายปวดแสบปวดร้อนแล้วจึงตรวจดูผิวหนัง ถ้าผิวหนังไม่พุพองหรือหลุดลอก ให้ล้างแผลให้สะอาด ซับให้แห้ง ทาด้วยครีมแก้อักเสบ หรือน้ำปูนใสผสมน้ำมันพร้าวอย่างละเท่า ๆ กัน หรือวุ้นจากใบของว่านหางจระเข้ ถ้ามีตุ่มหรือแผลพุพอง ไม่ต้องเจาะปล่อยให้แห้งไปเอง ถ้าเป็นมาควรรีบพาไปหาหมอ

รูปที่ 5 วุ้นในใบของว่านหางจระเข้
ช่วยรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวกได้

● งูกัด

งูกัดยังเป็นปัญหาทางสาธารณสุขในประเทศไทย จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า ประเทศไทยมีผู้ป่วยถูกงูกัดประมาณ ๗,๐๐๐ รายต่อปี พิษงูทำอันตรายต่อร่างกายได้ ๓ แบบ ได้แก่ เป็นพิษต่อระบบประสาท พิษต่อระบบเลือด และพิษต่อกล้ามเนื้อ งูกัดที่สำคัญในประเทศไทย ได้แก่ งูเห่า งูจงอาง งูทับสมิงคลา งูสามเหลี่ยม งูแมวเซา งูกะปะ งูเขียวหางไหม้ งูทะเล ที่พบว่าเป็นปัญหามากที่สุดคืองูเห่า และงูจงอาง

การสังเกตว่าถูกงูมีพิษหรือไม่มีพิษกัดคือดูที่รอยแผลกัด ถ้างูไม่มีพิษกัดแผลจะเป็นรอยถลอก ให้ทำแผลแบบแผลถลอก ถ้าแผลไม่ลุกลาม หรือไม่มีอาการอื่น แผลจะหายเอง

ถ้างูมีพิษกัด จะมีรอยเขียวเหมือนรอยเข็มฉีดยา ๑-๒ จุด การช่วยเหลือทำได้ดังนี้

๑. ให้ผู้ป่วยมีการเคลื่อนไหวน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ถูกกัด
๒. นำงูมาด้วยถ้าทำได้ ในกรณีที่งูหนีไปแล้วไม่จำเป็นต้องไปไล่จับ เพราะแพทย์สามารถวินิจฉัยชนิดของงูได้โดยไม่ต้องเห็นงู
๓. ล้างแผลด้วยน้ำสะอาด
๔. ห้ามกรีด ดูด แล้วพอกยาบริเวณแผลงูกัด เพราะแผลจะซ้ำและพิษจะกระจายเร็วขึ้น
๕. การขันชะเนาะ ยังเป็นที่ถกเถียงกัน วิธีปฏิบัติให้ใช้ผ้าหรือเชือกรัดเหนือบริเวณที่ถูกงูกัดให้แน่นพอสอดนิ้วได้ แล้วคลายออกทุก ๑๕ นาที ในกรณีที่ถูกงูกัดพิษต่อระบบประสาทกัด และไม่สามารถไปพบบุคลากรทางการแพทย์ได้ในเวลาอันสั้น แต่โดยทั่วไปไม่แนะนำให้ทำเนื่องจากมักทำไม่ถูกวิธี รัดแน่น และนานเกินไปทำให้เกิดเนื้อเยื่อตายจากการขาดเลือด
๖. นำส่งหมอโดยเร็วที่สุด ถ้าผู้ป่วยหยุดหายใจให้เป่าปากช่วยหายใจ

รูปที่ 6 งูเห่า

รูปที่ 7 รอยเขียวงูพิษ (ซ้าย)
และงูไม่มีพิษ (ขวา)

● แผลงัดต่อ

ผึ้ง ตาน ต่อ หรือแมลงกัดต่อย

เมื่อโดนผึ้งต่อยเหล็กในของผึ้งจะหลุดจากท้องบริเวณส่วนกัน ปักติดอยู่ที่แผลให้รีบนำเอาเหล็กในออก จากนั้นให้ใช้หัวหอมผ่าครึ่ง เอาด้านที่ผ่าถูกบริเวณผิวหนังที่ถูกต่อย ทำซ้ำทุก ๕ นาที ทาแผลด้วยแอมโมเนีย หรือครีมแก้แมลงกัดต่อย ถ้าปวดให้กินยาแก้ปวดพาราเซตามอล หรือใช้น้ำแข็งประคบ ถ้าถูกต่อยหลายแห่ง หนึ่งตาบวมหรือหายใจไม่สะดวก ควรรีบไปหาหมอ เพื่อให้การรักษาที่เหมาะสม

ตะขาบ แมงมุม แมงป่องกัด

ทาแผลด้วยแอมโมเนีย หรือครีมแก้แมลงกัดต่อย ถ้าปวดให้กินยาแก้ปวดพาราเซตามอล หรือใช้น้ำแข็งประคบ ถ้าปวดมากควรพาไปหาหมอ

รูปที่ 8 แมลงมีพิษที่อาจพบบ่อยในชีวิตประจำวัน

● ปวดท้อง

อาการปวดท้องเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น อาหารเป็นพิษจากจุลินทรีย์ ปวดกระเพาะอาหาร ท้องอืดท้องเฟ้อ ปวดประจำเดือน เป็นต้น

- ถ้าปวดท้องจากอาหารเป็นพิษ จะมีอาการท้องเสียและอาเจียน ควรรีบไปหาหมอทันที หากเป็นไม่มากสามารถดูแลตัวเองได้ด้วยการดื่มน้ำมาก ๆ เพื่อชดเชยน้ำที่สูญเสียไปจากร่างกาย หรือดื่มน้ำผสมผงเกลือแร่ หากไม่หายภายใน ๗ วัน ต้องรีบไปหาหมอ

รูปที่ 9 ผงเกลือแร่และยาธาตุน้ำขาว

- ถ้าปวดท้องเวลาหิวจัดหรืออิ่มจัด มีอาการเรอเปรี้ยว อาจเป็นแผลในกระเพาะอาหาร ให้กินยาลดกรดในกระเพาะอาหาร เช่น ยาธาตุน้ำขาว ถ้าไม่ดีขึ้นภายใน ๒ สัปดาห์ หรือถ่ายอุจจาระเป็นสีดำ ให้รีบไปหาหมอ

- ท้องอืดท้องเฟ้อ กินยาแก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ถ้าไม่ดีขึ้นใน ๒ วัน ให้รีบไปหาหมอ

- ปวดประจำเดือน เป็นอาการปวดท้องน้อยขณะมีประจำเดือน ซึ่งมักจะเป็นประจำอยู่ทุกเดือน ส่วนใหญ่จะปวดไม่มากและสามารถทำงานได้ตามปกติ ให้ประคบท้องด้วยกระเป๋าน้ำร้อน และกินยาแก้ปวดเกร็งในท้องทุก ๔-๖ ชั่วโมง ถ้าปวดนานกว่า ๒๔ ชั่วโมงต้องรีบไปหาหมอ

● ตะคริว

ตะคริว (Cramp) คือภาวะที่มีการหดเกร็งของกล้ามเนื้อโดยไม่คลายตัวออกตามปกติ มักเกิดขึ้นตามกล้ามเนื้อแขนและขา ปกติจะเกิดขึ้นเพียงไม่กี่นาที แต่บางรายอาจรุนแรงและนาน ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมาน แม้จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรง แต่หากเกิดขึ้นระหว่างขับรถหรือว่ายน้ำ อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุและอันตรายถึงชีวิตได้ โดยทั่วไปมักเกิดกับนักกีฬาที่ออกกำลังกายหนักหรือมากเกินไป ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ และผู้สูบบุหรี่จัด

การรักษาคือให้ยัดกลัมน้ำส่วนที่หดตัวออกให้ได้ เช่น ถ้าเป็นที่น่องให้นั่งเหยียดขาไปข้างหน้า แล้วดึงปลายเท้าเข้าหาตัวเอง เพื่อให้กลัมน้ำน่องเหยียดตรงมากที่สุด แล้วถ้ายังอ่อนล้าเนื่องจากเสียเหงื่อมากหรือขาดเกลือแร่ ให้ดื่มน้ำผสมเกลือแร่

● ตกจากที่สูงหรือตกจากพาหนะ

หากสูงไม่มากอาจเกิดอาการเจ็บจุก หากตกจากที่สูงมาก ๆ อาจเกิดการเจ็บปวดที่รุนแรงจากการบวม ช้ำ เป็นแผลถลอกหรือกระดูกหัก ถ้าร้ายแรงมาก ๆ เช่น กระดูกสันหลังหักเคลื่อน หรือกระดูกหักไปทิ่มอวัยวะภายใน อาจทำให้ถึงตายได้

การช่วยเหลือผู้ตกจากที่สูงควรทำดังนี้ ห้ามเคลื่อนย้าย ให้ผู้ป่วยนอนอยู่นิ่ง ๆ ในท่าที่สบาย หาแผ่นกระดานหรือเปลแฉ่งสอดเข้าใต้ตัวผู้ป่วยแล้วจึงยกขึ้นตรง ๆ ถ้ามีบาดแผลให้ทำการห้ามเลือด โดยใช้ผ้าสะอาดกดที่แผล แล้วนำส่งหมอโดยเร็วที่สุด

ถ้าบาดเจ็บไม่มากให้รักษาตามอาการ ถ้าเป็นแผลถลอกล้างแผลให้สะอาด ไม่ต้องปิดแผล ถ้ามีอาการปวดศีรษะตามมาภายหลัง ต้องรีบหาหมอทันที เพราะสมองอาจได้รับความกระทบกระเทือนซึ่งเป็นอันตรายมาก

● กินยาพิษหรือสารมีพิษ

ปัจจุบันปัญหาการฆ่าตัวตายโดยการกินสารพิษหรือยาพิษ กำลังเป็นปัญหาสำคัญในบ้านเรา นอกจากนั้นยังพบอุบัติเหตุจากการกินสารพิษหรือยาพิษโดยไม่ตั้งใจ เช่น กินเห็ดพิษ หรือเด็กเล็กกินสารพิษ เป็นต้น

การช่วยเหลือผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษทำได้ดังนี้

- ถ้ายาพิษนั้นไม่ใช่กรด ด่าง น้ำมันก๊าด เบนซิน หรือสารกัดกร่อน พยายามใช้น้ำล้างคอให้อาเจียนซ้ำ ๆ จนไม่มีอะไรออกมาอีก แล้วรีบพาไปหาหมอ พร้อมทั้งนำยาที่กินไปด้วย

- ถ้ายาพิษนั้นเป็นกรด ด่าง น้ำมันก๊าด เบนซิน หรือสารกัดกร่อน ซึ่งจะทราบได้เพราะกลืนหรือมีแผลไหม้ในปากและคอหอย ห้ามทำให้อาเจียน ให้ดื่มน้ำเย็นและนม แล้วรีบพาไปหาหมอ

● ก้างติดคอหรือสงสัย

กลืนก้อนข้าวสุก หรือกล้วยทั้งคำ หรือก้อนขนมปังนิ่ม ๆ โดยไม่ต้องเคี้ยว ถ้ายังไม่หลุด กลืนน้ำส้มสายชูเจือจาง เพื่อให้ก้างอ่อนตัวลง ถ้ายังไม่หลุด ควรไปหาหมอ

ลูกเสื่อจะพบว่าอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ หรือการเจ็บป่วย สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทั้งกับบุคคลอื่นหรือกับตัวลูกเสื่อเอง ดังนั้น จึงต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลา และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เช่น สวมหมวกนิรภัยเมื่อขับขี่รถจักรยานยนต์ ไม่ฝ่าฝืนกฎจราจร ไม่ขับรถเร็ว ไม่นั่งห้อยขาบนฝากระบะท้ายรถ ฯลฯ และหากเกิดอุบัติเหตุ ต้องมีสติ สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ในยามคับขัน ตามหลักการปฐมพยาบาลที่ได้เรียนรูมาแล้ว

หน่วยที่ 7

ลูกเสือจิตอาสา

หน่วยที่ 7 ลูกเสือจิตอาสา

๑. หัวข้อการเรียนรู้

๑. จิตอาสา และการบริการ
๒. หลักการของจิตอาสา และการบริการ
๓. กิจกรรมจิตอาสา และการ

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. บอกความหมายของจิตอาสา และการบริการได้
๒. บอกหลักการของจิตอาสา และการบริการ
๓. บอกกิจกรรมจิตอาสา และการให้บริการของลูกเสือวิสามัญ

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บุรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักการของจิตอาสา และการบริการ

หน่วยที่ ๗

ลูกเสือจิตอาสา

๑. จิตอาสา และการบริการ

๑.๑ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา

จิตอาสา หมายถึง จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมของคนที่รู้จักความเสียสละ เอาใจใส่ เป็นธุระให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพื่อช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตและปรารถนาเข้าไปช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ด้วยการสละเวลา การลงแรงและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและประเทศชาติ

ความสำคัญของจิตอาสา เป็นการตระหนักรู้การแสดงออกทำประโยชน์เพื่อสังคมตลอดจนช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมสาธารณะสมบัติให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือ โดยใช้คุณธรรมเป็นหลัก

๑.๒ ความหมายและความสำคัญของการบริการ

บริการ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือหรือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อชุมชน ลูกเสือวิสามัญจะต้องมีความเลื่อมใสศรัทธาในคำว่า **“บริการ”** และลงมือปฏิบัติเรื่องนี้อย่างจริงจัง ด้วยความตั้งใจและโดยมีทักษะหรือความสามารถในการให้บริการ นั้นด้วยความชำนาญ ว่องไว คือไวใจได้ หรือเชื่อถือได้

ความสำคัญของการบริการเป็นหัวใจสำคัญของลูกเสือทุกคน ซึ่งต้องพัฒนาจิตใจให้อยู่ในศีลธรรมไม่เอาเปรียบผู้ที่ยากจนหรือด้อยกว่าให้รู้จักการเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อจุดมุ่งหมายให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้โดยปกติถือว่าเป็น เกียรติประวัติสูงสุดของชีวิต

ลูกเสือวิสามัญมีคตินิยมว่า **“บริการ”** (Service) คือ การกำหนดแนวทางสำหรับ ยึดเหนี่ยวในการเป็นลูกเสือวิสามัญว่าจะทำหน้าที่ในการบริการช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมที่เราอาศัยอยู่ หมายถึง การสร้างนิสัยให้ลูกเสือวิสามัญไม่เป็นคน เห็นแก่ตัวพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวให้บริการแก่บุคคลอื่นหรือสังคมที่เราอาศัยอยู่ ทั้งนี้เมื่อลูกเสือวิสามัญเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะสามารถประกอบอาชีพอย่างสุขสบายในสังคม เพราะเขารู้จักเสียสละ ไม่เอาเปรียบคนอื่น

คตินิยม **“บริการ”** เป็นเสมือน **“หัวใจ”** ของการเป็นลูกเสือวิสามัญจะต้องยึดมั่น การเสียสละด้วยการบริการ แต่การบริการนี้มีได้หมายถึง เป็นผู้รับใช้หรือคนงานอย่างที่เราบางคนเข้าใจ การบริการในความหมายของการลูกเสือวิสามัญนั้นมุ่งที่จะอบรมบ่มนิสัยและจิตใจให้ลูกเสือวิสามัญได้รู้จักเสียสละได้รู้จักวิถีหาความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตและในที่สุดจะทำให้เขาสามารถประกอบอาชีพโดยปกติสุขในสังคม ทั้งนี้ มีหลักในการดำเนินการตามคตินิยมบริการ

รูปการบริการ

๒. หลักการของจิตอาสา และการบริการ

๒.๑ หลักการของจิตอาสา

หลักการของจิตอาสา มีที่มาจากการพัฒนาตนเองให้มีจิตสำนึกที่ดี มีน้ำใจการที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ย่อมต้องการพึ่งพากัน โดย

๑) การกระทำของตนเอง ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อส่วนรวม เช่น การมีวินัยในตนเองการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม การเชื่อฟังคำสั่ง เป็นต้น

๒) บทบาทของตนที่มีต่อสังคมในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวมเพื่อแก้ปัญหาสร้างสรรค์สังคม ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เช่น การเคารพสิทธิผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

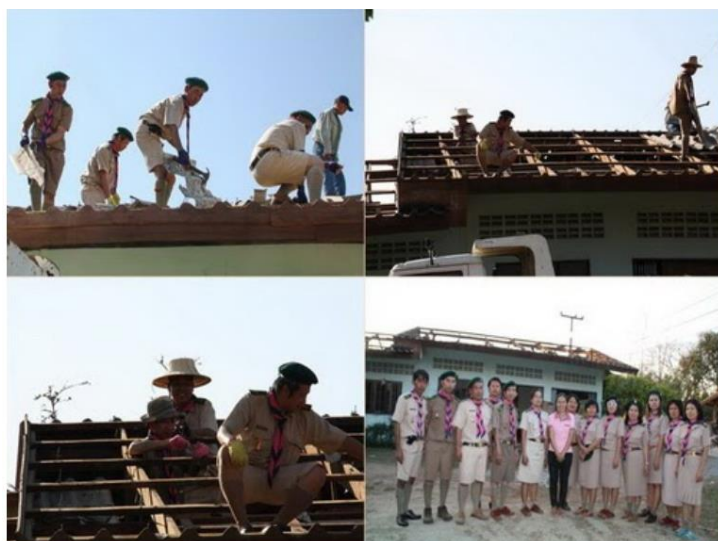
๒.๒ หลักการของการบริการ มีดังนี้

๑) ให้บริการด้วยความสมัครใจเต็มใจที่จะให้บริการ

๒) ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ มีทักษะในการบริการ เช่น การปฐมพยาบาล เทคนิคในการช่วยชีวิต เป็นต้น

๓) ให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการรับบริการ เช่น คนที่กำลังจะจมน้ำผู้ที่ถูกทอดทิ้ง คนชรา คนป่วยและผู้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นต้น

๔) ให้บริการด้วยความองอาจ ตั้งใจทำงานให้เสร็จด้วยความมั่นใจ ด้วยความรับผิดชอบต่อใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง อุทิศให้แก่งานอย่างจริงจัง ในขณะนั้นรู้จักแบ่งเวลา แบ่งลักษณะงาน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้เป็นผลสำเร็จตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้

๓. กิจกรรมจิตอาสา และการให้บริการของลูกเสือวิสามัญ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันประชาชนคนไทยมีการทำงานจิตอาสาอย่างหลากหลาย รูปแบบ โดยไม่หวังผลตอบแทน เน้นแรงบันดาลใจให้คนทุกเพศทุกวัยคิดที่จะทำความดี เพื่อสังคม ดังนั้น ลูกเสือ ก็สามารถที่จะคิดกิจกรรมจิตอาสาและการให้บริการได้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) จิตอาสารักสะอาด เช่น ทำความสะอาดวัด/สถานศึกษา โดยการกวาดใบไม้แห้งแยกขยะ ฯลฯ

๒) จิตอาสารักษ์โลก เช่น ช่วยเหลือสุนัขจรจัด ปล่อยเงินช่วยเหลือสัตว์เร่ร่อน ปลูกป่า สร้างฝาย ฯลฯ

๓) จิตอาสาก่อสร้าง เช่น ซ่อม/สร้าง/ทาสี ห้องเรียน สร้างศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน ฯลฯ

๔) จิตอาสาเป็นพี่เลี้ยง เช่น เลี้ยงอาหารผู้ป่วย เล่านิทานให้เด็กกำพร้า อ่านหนังสือ ให้คนตาบอด ฯลฯ

๕) จิตอาสาบริการ เช่น ลูกเสือจราจร อาสาพาคนข้ามถนน อาสาบริการน้ำดื่มและอาหาร ฯลฯ

ลูกเสือกับการ “บริการ”

คำว่า “บริการ” หมายถึง การช่วยเหลือหรือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อชุมชน ลูกเสือวิสามัญจะต้องมีความเลื่อมใสศรัทธาในคำว่า “บริการ” และลงมือ ปฏิบัติเรื่องนี้อย่างจริงจัง ด้วยความจริงใจ และโดยมีทักษะหรือความสามารถในการให้บริการ นั้นด้วยความซื่อสัตย์ ว่องไว คือ ไวใจได้หรือเชื่อได้ ความเห็นของ บี.พี. เกี่ยวกับ “บริการ” บี.พี. เห็นว่า การศึกษาที่เด็กได้รับจากทางบ้าน ทางโรงเรียน ทางวัด และอื่น ๆ ยังมีช่องโหว่อยู่ ๔ ประการ ซึ่งการลูกเสือมุ่งหมายที่จะอุดช่องโหว่เหล่านั้นโดยเน้นการฝึกอบรม ลูกเสือในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- (๑) ลักษณะนิสัย และสติปัญญา
- (๒) สุขภาพและแข็งแรง
- (๓) การฝีมือและทักษะ
- (๔) หน้าที่พลเมืองและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

การลูกเสือมุ่งหมายที่จะฝึกอบรมลูกเสือทั้งในทางร่างกาย สติปัญญา ศีลธรรม จิตใจและสังคม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี รู้จักหน้าที่รับผิดชอบและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ แก่ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ ตามคติของลูกเสือ พลเมืองดี คือ บุคคลที่มีเกียรติเชื่อถือได้ มีระเบียบวินัยสามารถบังคับใจตนเอง สามารถพึ่งตนเอง ทั้งเต็มใจและสามารถที่จะช่วยเหลือชุมชนและ บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

ความมุ่งหมายโดยเฉพาะของกิจการลูกเสือวิสามัญ

(๑) เพื่อให้ลูกเสือได้เข้าร่วมในขบวนการลูกเสือวิสามัญ ซึ่งมีผู้ใหญ่เป็นผู้ชี้แจง แนะนำและทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา โดยจะให้ลูกเสือวิสามัญในกองปกครองกันเอง ประกอบ กิจกรรมต่าง ๆ และเรียนรู้โดยการกระทำ

(๒) เพื่อให้ลูกเสือวิสามัญได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติการตามที่ตนถนัด

(๓) เพื่อให้ลูกเสือวิสามัญได้ฝึกหัดรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นเป็นขั้น ๆ และเพิ่มการฝึกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยอาศัยระบบหมู่

(๔) เพื่อให้ลูกเสือวิสามัญมีโอกาสแสดงสมรรถภาพของตนเองด้วยความพึงพอใจ และความภาคภูมิใจ โดยการใช้ระบบเครื่องหมายพิเศษ

(๕) เพื่อให้ลูกเสือวิสามัญรู้จักอดทน นิยมชีวิตกลางแจ้งและการบริการอย่างมีจิตวิญญาณ โดยเฉพาะการบริการชุมชน

(๖) เพื่อส่งเสริมการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสม

การบริการหรือการบำเพ็ญประโยชน์ของลูกเสือวิสามัญในเรื่องการบริการนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ลูกเสือวิสามัญทุกคนได้เข้าใจความหมาย รู้วิธีการในการให้บริการ รู้หลักในการจัดกิจกรรมด้านบริการ และมีความเข้าใจ สามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ การลูกเสือ วิสามัญต้องการผู้เสียสละ ผู้มีจิตใจเป็นลูกเสืออย่างแท้จริง (Scouting spirit) ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่ทำอะไรโดยหวังผลส่วนตนเป็นที่ตั้งอยู่ตลอดเวลา ในเวลาเดียวกันการเสียสละประโยชน์ และความสุส่วนตัว เพื่อบริการตามความหมายของการลูกเสือวิสามัญนี้ก็ต้องให้คำนึงถึง สภาวะแวดล้อมและสถานภาพของตนเองอยู่เสมอ ๆ เพื่อจะได้ตระหนักถึงขีดความสามารถของตนเอง จะได้ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง และครอบครัว

ประเภทหรือขั้นตอนในการบริการ

(๑) บริการแก่ตนเองก่อน เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมเสียก่อน เพราะถ้าหากเรายังไม่พร้อม เราก็ไม่อาจจะไปให้บริการแก่ผู้อื่นได้ หรือได้ก็ไม่ดีเท่าที่ควร การบริการแก่ตนเองก่อนนั้นเป็นการฝึกในเรื่องการให้บริการไปด้วย เพราะคำว่าบริการแก่ตนเองนั้น หมายถึง ตัวเรา ครอบครัวของเรา ผู้บังคับบัญชาของเรา ผู้ใต้บังคับบัญชาของเรา เพื่อนร่วมงาน ญาติสนิท มิตรสหาย กล่าวโดยสรุปได้ว่า ก่อนที่เราจะออกไปให้บริการแก่ผู้อื่นนั้นจำเป็นต้องสร้างความพร้อมให้แก่ตัวเองเสียก่อน เพราะตราบไคที่เราจะต้องขอความอุปการะ ต้องอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของผู้อื่น ต้องขอให้ผู้อื่นช่วยเหลือเราแล้วแสดงว่าเรายังไม่พร้อม ฉะนั้นลูกเสือวิสามัญต้องเตรียมตัวให้พร้อมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเงิน สุขภาพ เวลาว่าง สติปัญญา ฯลฯ บริการแก่หมู่คณะและขบวนการลูกเสือ เมื่อเราฝึกบริการตนเองแล้ว ต่อไป

ก็ขยายการให้บริการแก่หมู่คณะของเราก่อนเป็นการหาประสบการณ์หรือความชำนาญด้วยการบริการเป็นรายบุคคล บริการแก่กองลูกเสือของเราในงานต่าง ๆ อันเป็นส่วนรวมและรวมไปถึงการให้บริการแก่กองลูกเสืออื่น ซึ่งถือเป็น ขบวนการของเราลูกเสือวิสามัญทุกคนควรได้รับ การส่งเสริมให้ช่วยเหลือการดำเนินกิจการของกองลูกเสือวิสามัญ หรือกองลูกเสือสำรองในทุกวิถีทาง ทั้งนี้เพื่อจะได้มีประสบการณ์ภาคปฏิบัติในการฝึกอบรมลูกเสือซึ่งจะช่วยให้เขา เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำกับลูกเสือและเป็นหัวหน้าครอบครัวในอนาคต ลูกเสือวิสามัญควรได้รับมอบหมายความรับผิดชอบ ในงานที่มีกำหนดแน่นอนในการช่วยเหลือผู้กำกับลูกเสือประเทศชาติต้องการอาสาสมัครเป็นจำนวนมาก เพื่อ ช่วยเหลือในเรื่องการศึกษามีเรื่องอื่น ๆ อีกมากมายนอกเหนือไปจากการอ่าน การเขียนและการคิดเลข ซึ่งเป็น สิ่งจำเป็นที่เด็กสมัยนี้ จะต้องเรียนรู้เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในชีวิตการที่เวลาเรียนระยะสั้นและครูก็มีจำนวน จำกัดย่อมทำให้เด็กไม่มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้นความช่วยเหลือของชายหนุ่มรุ่นพี่เป็นอาสาสมัครจึงเป็น สิ่งที่ประเทศชาติต้องการอย่างยิ่ง ลูกเสือสามัญผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมหรือในการดำเนินงานของ กอง ลูกเสือสามัญ หรือกองลูกเสือสำรอง และโดยเฉพาะในการอยู่ค่ายพักแรม นับได้ว่าเป็นผู้ให้ บริการที่มีคุณค่าอย่างยิ่งใน เวลาเดียวกันงานนี้ย่อมนำความพอใจมาให้ลูกเสือวิสามัญเอง เพราะการฝึกอบรมเด็กนั้นจะได้เห็นเขาสนุกสนาน มี ลักษณะนิสัยที่ดีขึ้น ย่อมทำให้ลูกเสือวิสามัญ รู้สึกว่าได้ทำอะไรบางอย่างที่คุ้มค่าการฝึกอบรมแก่รุ่นน้องนั้น ลูกเสือ วิสามัญจะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อให้รุ่นน้องทำตามด้วยการปฏิบัติตนให้สนุกสนาน ร่าเริง เป็นมิตรกับคนทุก คน ซื่อสัตย์สุจริต มีกิริยาสุภาพ และใช้วาจาสุภาพไปหาทุกคน

(๒) บริการแก่ชุมชน เมื่อฝึกบริการแก่ตนเอง แก่ขบวนการลูกเสือแล้วก็สมควรที่จะไปบริการแก่ชุมชนตาม สติปัญญาประสบการณ์และความสามารถแนวคิดในการบริการแก่ชุมชน คือ การชำระหนี้แก่ชุมชนด้วยการร่วมมือกัน เสียสละร่วมกันเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนาอาคารสถานที่ในชุมชนนั้น การ สร้างสาธารณสถานการจ้างงานรับจ้างงานสังคมเพื่อประโยชน์ของสังคมนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ลูกเสือวิสามัญได้ ประสบการณ์จากชีวิตจริงหลังจากที่เขาพ้นวัยจากการเป็นลูกเสือวิสามัญต่อไป เขาจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ เขาอาศัยอยู่ได้โดยไม่ได้เอารัดเอาเปรียบหรือเห็นแก่ตัวได้ การบริการแก่ชุมชนนั้นควรเริ่มตั้งแต่ชุมชนที่กองลูกเสือ ตั้งอยู่บริการในเรื่องต่าง ๆ เช่น ทำความสะอาดการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุการควบคุมการจราจร การดับเพลิง เป็นต้น ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาชุมชน

หลักของการให้บริการ

(๑) เป็นกิจกรรมที่จำเป็นเห็นความจำเป็นที่ต้องให้บริการ คือ ต้องดูว่าจำเป็นแค่ไหนสำหรับเรื่องนั้นที่จะต้อง ได้รับการบริหาร

(๒) ให้บริการด้วยความสมัครใจ เต็มใจที่จะให้บริการ

(๓) ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ มีทักษะในการบริการ เช่น การปฐมพยาบาล เทคนิคในการช่วยชีวิต ฯลฯ

(๔) ให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการรับบริการ เช่น คนที่กำลังจมน้ำจะได้คนช่วย การพัฒนาชุมชนให้บริการแก่ผู้ที่ถูก ทอดทิ้ง เช่น คนชรา คนป่วย และผู้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

(๕) บริการด้วยความองอาจ ตั้งใจทำงานให้เสร็จด้วยความมั่นใจ ด้วยความ รับผิดชอบโดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้ เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง อุทิศเวลาให้แก่งานอย่างจริงจัง ในขณะที่รู้จักแบ่งเวลา แบ่งลักษณะงาน มีความมุมานะใน การทำงานให้เป็นผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้จึงได้ย่อมจะได้รับความสำเร็จเรียบร้อยในการทำงาน จะทำให้ เรา รู้สึกภูมิใจ

งานบริการ ที่ลูกเสือวิสามัญแต่ละคนหรือกองลูกเสือวิสามัญจะทำได้นั้น มีหลายประการเช่น

๑) โครงการใช้ผักตบชวาทำปุ๋ยหมัก โครงการนี้เป็นโครงการที่ยิงนกสองตัวในเวลาเดียวกัน คือ เป็นการจำกัดผักตบชวาและเป็นการทำปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชผักต่าง ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โครงการนี้ไม่เสียค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและอยู่ในวิสัยที่กองลูกเสือวิสามัญจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) โครงการให้บริการแก่ชุมชน เช่น โครงการให้ความปลอดภัยในการจราจรทางานให้คนพิการจัดทำสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กยากจนพิการ โครงการบริการแก่ผู้ประสบอุบัติเหตุด้วยการพยายามศึกษาหาความรู้ในเรื่องการปฐมพยาบาล เพื่อจะได้ช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ การดับเพลิงด้วยการเข้ารับการอบรมวิชาบรรเทาสาธารณภัย ฯลฯ

๓) โครงการพัฒนาชุมชน โดยทำการสำรวจความต้องการของท้องถิ่นแล้ว วางแผนและลงมือปฏิบัติตามโครงการนั้น โครงการให้บริการแก่กิจกรรมลูกเสือ เช่น ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายทำหน้าที่กรรมการของกอง ทำหน้าที่พี่เลี้ยงช่วยดูแล ROVER DEN และช่วยเหลือในการฝึกกองบรมลูกเสือประเภทอื่น ๆ ในวิชาที่ตนถนัด เช่น การผูกเงื่อนเชือก การปฐมพยาบาล แผนที่ เข็มทิศ ระเบียบแถว เป็นต้น

การปฏิบัติตนตามคติพจน์ของลูกเสือวิสามัญ

คติพจน์ “**บริการ**” นั้นเป็นเสมือน “**หัวใจ**” ของการลูกเสือวิสามัญว่า จะต้องยึดมั่นเสียสละด้วยการบริการ แต่การบริการนี้มีได้หมายถึงเป็นผู้รับใช้หรือคนงานอย่างที่บ้านท่าน เข้าใจ บริการในความหมายของการลูกเสือวิสามัญนี้ เรามุ่งที่จะอบรมนิสัยและจิตใจให้รู้จัก เสียสละ ได้รู้จักวิหาคำความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตและในที่สุด ก็จะทำให้สามารถประกอบอาชีพโดยปกติสุขในสังคม การบริการ หมายถึง ให้ประกอบคุณประโยชน์แก่มนุษยชาติ ด้วยการถือว่าเป็นเกียรติประวัติสูงสุดแห่งชีวิตของเราในการที่รู้จัก เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อจุดหมายให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้โดยปกติเป็นการสอนให้ลูกเสือวิสามัญตั้งตนอยู่ในศีลธรรมไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ที่ยากจน หรือด้อยกว่า นอกจากนั้นการบริการแก่ผู้อื่นเปรียบเสมือนเป็นการชำระหนี้ที่ได้เกิดมาแล้วอาศัยอยู่ในโลกนี้ก็ด้วยความมุ่งหวังจะให้ทุกคนเข้าใจการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมมองเห็นความจำเป็นของสังคมว่าไม่มีใครสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยลำพัง ทุกคนจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ว่าด้านอาหารการกินด้านเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค หรืออื่น ๆ ก็ตามเราต่างคนต่างมีความถนัดในการงานอาชีพของแต่ละคนแล้วจึงนำผลงานของตนไปแลกเปลี่ยนกัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของท่านและของสังคม ฉะนั้นท่านจึงเปรียบเทียบการบริการหรือการเสียสละนั้นเสมือนเป็นการชำระหนี้ที่เราได้เกิดมาและอาศัยอยู่ในสังคมนั้นเสมือนเป็นการชำระหนี้ที่เราได้เกิดมาและอาศัยอยู่ในสังคมนั้น ๆ เพราะเราต้องพึ่งผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา นับแต่แรกเกิด

การปฏิบัติตนในฐานะลูกเสือวิสามัญ เพื่อเป็นจิตอาสาและการให้บริการต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

ความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งนับว่า เป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อตนเอง มีดังนี้

๑. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้
๒. รู้จักการออกกำลังกาย เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง
๓. มีความประพฤติรู้จักความพอดี
๔. ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย
๕. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
๖. มีความรับผิดชอบ ตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการช่วยเหลือสังคมไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนได้รับความเสียหายได้แก่

๑. มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้านไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ
๒. มีความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ครูอาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟัง คำสั่งสอนของครูอาจารย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของสถานศึกษา ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติสถานศึกษา
๓. มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น เช่น ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำไม่เอาเปรียบผู้อื่นเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
๔. มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคมปฏิบัติตามกฎหมายรักษาสมบัติของส่วนรวมให้ความร่วมมือต่อสังคมในฐานะพลเมืองดี

หน่วยที่ 8

ลูกเสื่อซ่อเสอาด

หน่วยที่ 8 ลูกเสือช่อสะอาด

๑. เนื้อหา (หัวข้อการเรียนรู้)

๑. ความเป็นมาของลูกเสือช่อสะอาด
๒. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการคอร์ปชั่น
๓. หลักธรรมสำหรับการไม่ให้ตนคอร์ปชั่น

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของลูกเสือช่อสะอาด
๒. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการคอร์ปชั่น
๓. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับการไม่ให้ตนคอร์ปชั่น

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต

หน่วยที่ ๘

ลูกเสือข้อสะอาด

๑. ความเป็นมาของลูกเสือข้อสะอาด

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง ความร่วมมือในกิจการลูกเสือเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ เพื่อดำเนินการจัดทำหลักสูตร คู่มือ เอกสารประกอบ พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริม บุคลากรในสังกัดได้เข้ารับการฝึกอบรมในความรู้ขั้นต่างๆ โดยเฉพาะหลักสูตรลูกเสือข้อสะอาด เพื่อเพิ่มบุคลากรทางการลูกเสือให้มีศักยภาพ สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษาทั่วประเทศนำกระบวนการลูกเสือข้อสะอาด เข้าไปจัดฝึกอบรมให้กับนักเรียน นักศึกษา โดยเป็นหลักสูตรวิชาพิเศษ และ/หรือ หลักสูตรเฉพาะทาง ทุกปีการศึกษา และพัฒนาไปสู่การจัดตั้งหน่วยลูกเสือข้อสะอาดภายในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวร่วมเครือข่ายเฝ้าระวังการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในอนาคตต่อไป จึงกำหนดให้มีการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บังคับบัญชาลูกเสือข้อสะอาดทั้ง ๔ ประเภท ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสำรอง ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือวิสามัญ

๒. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน

๒.๑ ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

คอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruptio เป็นคำที่รู้จัก กันดีทั่วไปมานานแต่ความหมายของคำนี้มีหลากหลายต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้หลักการ หรือมุมมองในทางศีลธรรม ทางการเมืองหรือทางเศรษฐศาสตร์ (Magavilla, ๒๐๑๒) ในมุมมองของ พฤติกรรมหรือการกระทำนั้น คอร์รัปชันอาจจัดเป็นอาชญากรรม (crime) ประเภทหนึ่ง ในบางกรณี คอร์รัปชันอาจจะถูกมองในความหมายที่แคบและต่างจากการโกง ยักยอก รีดไถ การชู้ โดยมองว่า คอร์รัปชันเป็นการกระทำของคนสองฝ่ายที่หาประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายที่สาม (Bowles, ๑๙๙๙) เช่น การติดสินบน คอร์รัปชันในความหมายขององค์การสหประชาชาตินั้นไม่ใช่แค่พฤติกรรม แต่เป็น ปรากฏการณ์ (phenomenon) ในทางสังคม การเมืองและเศรษฐศาสตร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก (UNODC, ๒๐๐๙) และองค์กรระหว่าง ประเทศด้านความโปร่งใส Transparency International (TI) ให้นิยามคำคอร์รัปชันคือ การใช้ อำนาจที่ได้รับมอบไว้วางใจในทางที่ผิด (abuse of entrusted power) เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน

การแบ่งรูปแบบของการคอร์รัปชันออกเป็นรูปแบบต่างๆ จำนวน มากมาย (<http://tortaharn.net/contents/index>) เช่น

๑. แบ่งตามขนาด คือ

- ๑.๑ การคอร์รัปชันขนาดเล็ก (Petty Corruption)
- ๑.๒ การคอร์รัปชันขนาดใหญ่ (Grand Corruption)

๒. การแบ่งคอร์รัปชันออกเป็นระดับดังนี้

๒.๑ คอร์รัปชันเชิงบุคคล (Incidental)

๒.๒ คอร์รัปชันเชิงสถาบัน (Institutional)

๒.๓ คอร์รัปชันเชิงระบบ (Systematic)

๓. แบ่งตามความอดทนของชุมชน (Community's Tolerance) ที่มีต่อการทุจริต ได้แก่

๓.๑ ทุจริตสีดำ (Black Corruption) หมายถึงทุกภาคส่วนในสังคมมองว่า การกระทำหนึ่งสมควรถูกดำเนินและสมควรถูกลงโทษ

๓.๒ ทุจริตสีเทา (Gray Corruption) หมายถึง การกระทำหนึ่งที่สังคมมีความเห็นคลุมเครือ

๓.๓ ทุจริตสีขาว (White Corruption) หมายถึง การกระทำหนึ่งที่สังคมคิด ว่าเป็นการกระทำที่สามารถยอมรับได้

๔. แบ่งตามตามมิติ (<http://tortaharn.net/contents/index>) ดังนี้

๔.๑ คอร์รัปชันในการบริหารราชการแผ่นดิน (Administrative Corruption) เป็นการใช้อิทธิพลที่เกินกว่าอำนาจของกฎหมาย เพื่อไปกำหนดนโยบายและทำให้เกิดผล เช่น การทำโครงการจัดซื้อจัดจ้างให้แก่สมาชิกพรรคพวกของตน การซื้อขายตำแหน่งโดยไม่คำนึงถึงหลักการเรื่องความสามารถและคุณธรรม อาศัยเครือข่ายหรือพรรคพวกตนเองเป็นที่ตั้ง

๔.๒ คอร์รัปชันทางเศรษฐกิจ (Economic Corruption) เป็นการแสวงหากำไรส่วนเกินหรือในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกว่าค่าเช่า (Rents) เช่น การควบคุมการค้าและการให้สัมปทานผูกขาดแก่สมาชิกพรรคพวก การจัดซื้อจัดจ้างในราคาที่สูงเกินจริงและการแปรรูป รัฐวิสาหกิจเพื่อให้กลายมาเป็นทรัพย์สินของตนเอง

๔.๓ คอร์รัปชันทางการเมือง (Political Corruption) เป็นการใช้อำนาจ ของรัฐบาลโดยขาดคุณธรรมหรืออย่างผิดกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ตนเอง หรือผลประโยชน์ทางการเมืองและผลประโยชน์ที่ได้นั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นวัตถุนิยมของเสมอไป เช่น การซื้อเสียงในการเลือกตั้ง การหลอกลวงด้วยการหาเสียงเกินจริง

การคอร์รัปชันมีหลายรูปแบบ มีทั้งการทุจริตเป็นระบบ (Systematic) อย่างแพร่หลาย (Pervasive) อย่างเป็นกิจวัตร (Routine) มีขนาดเล็ก (Petty) เป็น ครั้งคราว (Sporadic) ไม่สำคัญ (Trivial) และเบาบาง (Rare) ฯลฯ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการคอร์รัปชันโดยทั่วไปในปัจจุบัน มีรูปแบบต่อไปนี้

๑. การให้และรับสินบน

๒. การฉกฉวยและแปรรูปทุนของรัฐ (Kleptocracy)

๓. การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางที่มีขอบ (การปลอมแปลงเอกสาร การฉ้อฉล และการใช้กองทุนของรัฐไปในทางมิชอบ)

๔. การไม่ทำตามหน้าที่ (ลัทธิพรรคพวก)

๕. การใช้อิทธิพลทางการค้า (ผลประโยชน์ทับซ้อน)

๖. ยอมรับของขวัญที่ไม่ถูกต้อง (เช็คของขวัญมูลค่าสูง)

๗. ปกปิดการบริหารงานที่ไม่ถูกต้อง (การปิดบังและการให้การเท็จ)

๘.ใช้อำนาจในทางที่ผิด (ข่มขู่คุกคามและทำร้ายให้เกิดความเกรงกลัว)

๙. การใช้กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ (มือคดและลำเอียง)

๑๐. การทุจริตการเลือกตั้ง (การซื้อเสียงและการทุจริตด้วยวิธีต่าง ๆ)

๑๑. การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (การเรียกเก็บส่วนแบ่งอย่างผิดกฎหมาย)

๑๒. ผู้อุปถัมภ์กับประชานิยม (นักการเมืองให้เงินทองและสิ่งของเพื่อ แลกเปลี่ยนกับการได้รับการสนับสนุนจากประชาชน)

๑๓. การบริจาควิชาเพื่อช่วยเหลือการรณรงค์ที่ผิดกฎหมาย (การให้บริจาควิชา เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการออกกฎหมาย)

๒.๒ สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน

องค์ประกอบที่ทำให้ระบบทุจริตคอร์รัปชันมี โครงสร้างรากฐานอันแข็งแกร่งและดำรงอยู่ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบดังนี้

๑. ระบบการเมืองและระบบราชการมีเกราะกำบังที่แน่นหนา
๒. ภาคประชาชนขาดความเข้มแข็งและขาดผู้นำในการต่อต้าน
๓. ค่านิยมที่เป็นอุปสรรคฝังรากลึกในสังคม ค่านิยมของคนในสังคมที่เป็นเหตุให้ เกิดพฤติกรรมคอร์รัปชัน เช่น ค่านิยมในสังคมอุปถัมภ์
๔. การขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ซึ่งปัจจุบันคนในสังคมยังขาดอุดมการณ์ และขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม

๒.๓ ผลกระทบของการทุจริตคอร์รัปชัน

สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการคอร์รัปชันนั้นมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และยังส่งผล ถึงเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ ๘ ประการ คือ

๑. เกิดความไม่ยุติธรรม
๒. ทำให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพของหน่วย
๓. ประชาชนขาดความไว้วางใจรัฐบาล
๔. เกิดความสูญเสียเปล่าในทรัพยากรของประเทศ
๕. ขาดการสนใจในการลงทุนจากภาคเอกชนต่างประเทศ
๖. ขาดเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากปัญหาเงินสินบน
๗. ความไม่ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมคอร์รัปชัน
๘. ข้อจำกัดจากการนำนโยบายไปใช้เนื่องจากการทุจริตของข้าราชการ

๒.๔ แนวทางการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

ปัญหาคอร์รัปชันมีผลกระทบและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ประเทศ สร้างความเสียหายให้แก่สังคม การบริหารงานในหน่วยงานของรัฐ เศรษฐกิจและการเมือง จึงทำให้ประเทศต่างๆ ได้คิดหาวิธีการเพื่อมาใช้ในการแก้ปัญหา เช่น การตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ ดูแลปัญหาคอร์รัปชันโดยเฉพาะ การร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง

๓. หลักธรรมสำหรับการไม่ให้ตนคอร์รัปชัน

พระพุทธศาสนาถือว่าบุคคลขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “**หลักขรवासธรรม ๔**” คือ **หลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน**มีอยู่ ๔ ประการคือ

๑. **สัจจะ** คือ ชื่อสัตย์สุจริต, ชื่อตรงและจริงใจต่อหน้าที่การงานของตน
๒. **ทมะ** คือ การฝึกฝนอบรมตนเอง และข่มใจตนเองไม่ให้ไปยึดติดกับอบายมุข คือความโลภอยากได้ในสิ่งที่ได้ไขว่ของของตน, ความโกรธ, ความหลง เป็นต้น
๓. **ขันติ** คือความอดทน ในที่นี้หมายถึง อดทนต่อกิเลส ต่อสิ่งยั่วยุ ต่อราคะที่จะเข้ามาครองใจจิตใจของตนไม่ให้หลงไปกระทำความผิดนั้นๆ

๔. **จาคะ** คือการสละ ในที่นี้รวมถึงการสละกิเลส,สละอารมณ์ออกไปจากใจของตน ไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามายุ่งยุดใจของเรา

นอกจากหลักธรรมเรื่องของขรวาธรรมแล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ทุกคนจะต้องมีนั่นก็คือหิริ-โอตตัปปะ

หิริ คือ ความละอายต่อบาป ละอายต่อการทำความชั่ว

โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาปหรือการทำความชั่ว

หลักธรรมข้อนี้เป็นหลักธรรมที่เตือนสติให้เราคิดถึง ไตร่ตรองก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าเป็นผลดีหรือไม่ดีต่อตนเองและคนอื่น เพื่อให้เกิดความละอายใจต่อการทำความชั่ว ต่อการประพฤติทุจริตทั้งหลาย และเกรงกลัวต่อความชั่วต่อผลของความทุจริตที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

๔. บทลงโทษการทุจริต

(เปิดคลิป <https://www.youtube.com/watch?v=XD๑aVHPIZtl>)

หน่วยที่ 9

หน้าที่พลเมือง

หน่วยที่ 9 หน้าทีพลเมือง

๑. หัวข้อการเรียนรู้

๑. ระบอบประชาธิปไตย
๒. หน้าที่ของประชาชนคนไทย
๓. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๔. พลเมืองดี
๕. บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีที่สำคัญ
๖. บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีทางด้านการเมืองการปกครองที่สำคัญ

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย

ด้านความรู้

๑. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
๒. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๓. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี

ด้านคุณธรรม จริยธรรม/บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงออกด้านการตรงต่อเวลา ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีน้ำใจและแบ่งปัน
ความร่วมมือ ความมีมารยาท เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ

๓. สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี

หน่วยที่ ๙

หน้าที่พลเมือง

๑. ระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ดังนั้นการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยก็คือ รูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับการที่รัฐจะใช้อำนาจปกครองประชาชน และมีหลักการจัดระเบียบการปกครองแต่รัฐธรรมนูญก็ไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน การที่จะพิจารณาว่าประเทศใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ จึงต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่

ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้จาก รัฐบาล การเลือกตั้งและการปกครองโดยเสียงข้างมาก

๑.๑ รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย

ลักษณะของรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย คือ “ **รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน** ” ซึ่งเป็นวาژهของอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีของสหรัฐฯ

การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีลักษณะครบทั้ง ๓ ประการ คือ

- รัฐบาลของประชาชน หมายถึง รัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นั่นคือ ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลซึ่งบ่งชี้ถึงมิติของการปกครองในด้านความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

- รัฐบาลโดยประชาชน หมายถึง ประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครองได้ ถ้าหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

- รัฐบาลเพื่อประชาชน หมายถึง รัฐบาลจะต้องมีจุดประสงค์เพื่อความผาสุกของประชาชน และจะต้องมีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง เช่น ทุก ๔ ปี ฯลฯ เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าผู้ปกครองจะต้องปกครองเพื่อประชาชน หากผันแปรจากจุดหมายนี้ ประชาชนจะได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองผ่านการเลือกตั้ง

๑.๒ การเลือกตั้ง

ประเทศประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวมโดยการสมัครรับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครอง หรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเสียงแทนตนในสภา

ในระบอบประชาธิปไตยนั้น การมีสิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธิในการใช้สิทธินั้นด้วยว่า สามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลที่ต้องการจริง ๆ คือ ต้องมีการลงคะแนนแบบลับ (Secret Ballot)

๑.๓ การปกครองโดยเสียงข้างมาก

การปกครองโดยเสียงข้างมาก หมายถึง บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นรัฐบาล นั้นถ้าหากไม่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรงแล้ว ก็ต้องเป็นคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากเสียงข้างมากของผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา โดยการออกกฎหมาย การวินิจฉัยปัญหา หรือการตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของเสียงข้างมากของผู้แทนในสภา

ในระบบประชาธิปไตยมิได้หมายความว่าเพียงการยึดหลักเสียงข้างมากเท่านั้น แต่จะต้องมีหลักประกันสำหรับเสียงข้างน้อยด้วย นั่นคือ สิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการเคารพ เป็นเสียงข้างมากจะละเมิดหรือก้าวล่วงสิทธิของเสียงข้างน้อยจึงถือเป็นการใช้ “ กฎหมู่ ”

- นอกจากนี้ความเห็นหรือทัศนะของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการรับฟัง เพราะในระบบประชาธิปไตยนั้นต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหรือผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้เผยแพร่ทัศนะหรือแนวความคิดของเขา
- ทัศนะหรือความคิดเห็นที่ปรายซ์ต่อเสียงข้างมากหรือตกเป็นเสียงข้างน้อยนั้นไม่ได้หมายความว่าต้องสูญหายไปโดยสิ้นเชิง แต่อาจจะกลับมาเป็นทัศนะที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นเสียงข้างมากในโอกาสต่อไปได้

๑.๔ วิถีชีวิตประชาธิปไตย

ลักษณะสำคัญของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย อาจจำแนกได้ดังนี้

๑. เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล โดยไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงขั้นปุนิยบุคคล (แต่ก็ต้องกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ) จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (แต่ก็ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส) ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ และประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล

๒. รู้จักการประนีประนอม คือ ยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ไม่นิยมความรุนแรง ต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นหรือตั้งต้นแต่ความคิดเห็นของตนเองโดยไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข และต้องยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดเห็นของตนเองเมื่อผู้อื่นมีความคิดเห็นที่ดีกว่า ปรัชญาประชาธิปไตย โดยพื้นฐานไม่ปรารถนาให้มีการใช้กำลังและการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่ใช่เหตุผล ซึ่งก็ขัดกับหลักความเชื่อขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยที่ถือว่ามนุษย์มีเหตุผล

๓. มีระเบียบวินัย คือ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ และช่วยทำให้กฎหมายของบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์โดยไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดตามอำเภอใจ แต่ถ้ามีความรู้สึกว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ไม่เป็นธรรม ก็ต้องหาทางเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น มิใช่ฝ่ายฝืนหรือไม่ยอมรับ การใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจนละเมิดหรือก้าวล่วงในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ย่อมทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม เพราะสังคมที่ไม่มีการจำกัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเลยนั้นหาใช่สังคมประชาธิปไตยไม่แต่เป็นสังคมอนาธิปไตยที่เปรียบเสมือนไม่มีรัฐบาล ไม่มีกฎหมาย ไร้ระเบียบวินัยทางสังคมโดยสิ้นเชิง

๔. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของคนทุกคน โดยสำนึกว่า การที่ตนได้รับการศึกษา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของทุกคน ดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทน นอกจากนี้ลักษณะวิถีชีวิตประชาธิปไตยยังมีอีกหลายประเด็น เช่น ต้องเป็นคนหนักแน่นไม่หุบเบา, ต้องไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ , มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น, ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น, เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, มีน้ำใจเป็นนักกีฬา คือ รู้แพ้ รู้ชนะ เป็นต้น

๒. หน้าที่ของประชาชนคนไทย

ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ ได้บัญญัติโดยระบุว่า บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๓) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- (๔) เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ
- (๕) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๖) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
- (๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
- (๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
- (๙) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๑๐) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

๓. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คือ คนที่ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนอยู่ในจริยธรรมที่ดีงาม ประพฤติตนในกรอบของสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี การมองเห็นคุณค่าของวิถีประชาธิปไตยจะช่วยให้สังคมมีความมั่นคง ปลอดภัยและสงบสุขมากขึ้นวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองดี มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

๑. การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ได้แก่ การลดความเห็นแก่ตัว และเสียสละแรงกายและใจเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรที่เป็นสาธารณสมบัติ เช่น ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ห้องสมุดประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร เป็นต้น รวมทั้งช่วยกันเตือนหรือห้ามปรามบุคคลไม่ให้ทำลายสาธารณสมบัติหรือสิ่งแวดล้อม
๒. วินัย ได้แก่ การฝึกกาย วาจา และใจให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม เพื่อให้การปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มในสังคมนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
๓. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ได้แก่ การเอาใจใส่ ตั้งใจ และมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนอย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายตรงตามระยะเวลาที่กำหนด
๔. ความอดทน ได้แก่ การมีจิตใจหนักแน่น ยึดมั่น ไม่หุนหันพลันแล่น สามารถควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมให้เป็นปกติ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พึงพอใจ
๕. การประหยัดและอดออม ได้แก่ การรู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออมเอาไว้ใช้เมื่อจำเป็น ใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ของตน
๖. การมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ได้แก่ การมีจิตใจเปิดเผย รู้จักรู้แพ้รู้ชนะ และให้อภัยกันและกัน ทำงานในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่แข่งขันหรือแก่งแย่งชิงดีกัน
๗. ความสัตย์สุจริต ได้แก่ มีความจริงใจ ไม่มีอคติ ปฏิบัติตนปฏิบัติงานตรงไปตรงมาตามระเบียบปฏิบัติ ไม่ใช่เล่ห์เหลี่ยมหรือกลโกง ไม่ทำแบบ “คนในข้อ งอในกระดุก” นอกจากนี้การทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและมีเมตตาริใจต่อกัน ไม่หวาดระแวงแครงใจกันหรือไม่เชื่อถือผู้อื่นนอกจากตนเอง
๘. การอนุรักษ์ความเป็นไทย ได้แก่ มีจิตสำนึกในความเป็นไทย เช่น พุด เขียน และใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยและนำความเป็นไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งคิดค้น ปรับปรุงดัดแปลงความ

เป็นไทยให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่จริงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนถ่ายทอดความเป็นไทย สืบต่อไปยังคนรุ่นหลังได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

พลเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศนั้น บุคคลต่างสัญชาติที่เข้าไปอยู่อาศัยซึ่งเรียกว่าคนต่างด้าว ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมืองและมีหน้าที่แตกต่างออกไป เช่น อาจมีหน้าที่เสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้

สิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กัน เมื่อ มีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่ พลเมืองของทุกประเทศมีทั้งสิทธิและหน้าที่ แต่จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ และแน่นอนว่าประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิมากกว่าการปกครองในระบอบอื่น เพราะมีสิทธิที่สำคัญที่สุด คือ สิทธิในการปกครองตนเอง

๔. พลเมืองดี

พลเมืองดี หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ

หน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำ หรือควรทำ เป็นสิ่งที่กำหนดให้ทำ หรือห้ามมิให้กระทำ ถ้าทำก็จะก่อให้เกิดผลดี เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว หรือสังคมส่วนรวมแล้วแต่กรณี ถ้าไม่ทำหรือไม่ละเว้นการกระทำตามที่กำหนดจะได้รับผลเสียโดยตรง คือ ได้รับโทษ หรือถูกบังคับ เช่น ปรับ จำคุก หรือประหารชีวิต เป็นต้น โดยทั่วไปสิ่งที่ระบุกิจที่ต้องทำ ได้แก่ กฎหมาย เป็นต้น

กิจที่ควรทำ คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ หรือละเว้นการกระทำ ถ้าไม่ทำหรือละเว้นการกระทำ จะได้รับผลเสียโดยทางอ้อม เช่น ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือไม่คบค้าสมาคมด้วย ผู้กระทำกิจที่ควรทำ จะได้นับการยกย่องสรรเสริญจากคนในสังคม โดยทั่วไปสิ่งที่ระบุกิจที่ควรทำ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น พลเมืองดีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

๕. บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีที่สำคัญ มีดังนี้

๑. พลเมืองดีต้องประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่เอาเปรียบผู้อื่น เช่น ถ้าเป็นเจ้าของโรงงานก็ต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตามโฆษณาไว้ และไม่ตั้งราคาขายสูงเกินไปหรือเอาเปรียบผู้บริโภคด้วยวิธีการที่มีชอบ เป็นต้น

๒. พลเมืองดีที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ ควรรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ หรือสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพิ่มอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น

๓. พลเมืองดีต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดและไม่ควรกู้เงินผู้อื่น โดยเฉพาะจากต่างชาติมาลงทุนในกิจการที่อาจให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ

๔. พลเมืองดีจะต้องเสียภาษีอากรให้กับองค์กรของการปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลกลางอย่างครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลกลางมีรายได้สำหรับนำไปใช้จ่ายในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจและเจริญก้าวหน้า ในทางกลับกันหากชาวไทยไม่ยอมเสียภาษีอากรองค์กรของการปกครองหรือรัฐบาลกลางก็จะมีรายได้มาพัฒนาท้องถิ่นหรือจ่ายเงินเดือนแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

๕. พลเมืองดีต้องบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศโดยช่วยรณรงค์การใช้สินค้าไทยให้เพิ่มมากขึ้น

๖. พลเมืองดีควรท่องเที่ยวในประเทศไทยและใช้ของที่ผลิตในไทยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย และเพื่อป้องกันเงินตรารั่วไหลไปต่างประเทศ

๖. บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีทางการเมืองการปกครองที่สำคัญมีดังนี้

๑. มีหน้าที่ออกเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณภาพไปเป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
๒. มีหน้าที่สมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ
๓. มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสมาชิกองค์กรส่วนท้องถิ่นและสมาชิกผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น
๔. การรักษาสิทธิเสรีภาพของตนอย่างถูกต้องและไม่ก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของคนอื่น
๕. การติดตามการเคลื่อนไหวของสถานการณ์บ้านเมืองอยู่เป็นประจำเพื่อจะได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น
๖. มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อจะเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป
๗. การสอดส่องเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ถ้าพบสิ่งผิดปกติหรือผู้ไม่หวังดีต่อบ้านเมืองที่จะสร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติต้องแจ้งเจ้าหน้าที่บ้านเมือง
๘. การรับราชการทหาร เมื่อมีอายุถึงเกณฑ์รวมถึงการรักษาสมบัติของชาติในด้านต่าง ๆ ให้คงอยู่ได้นานที่สุด